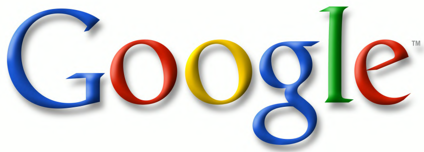
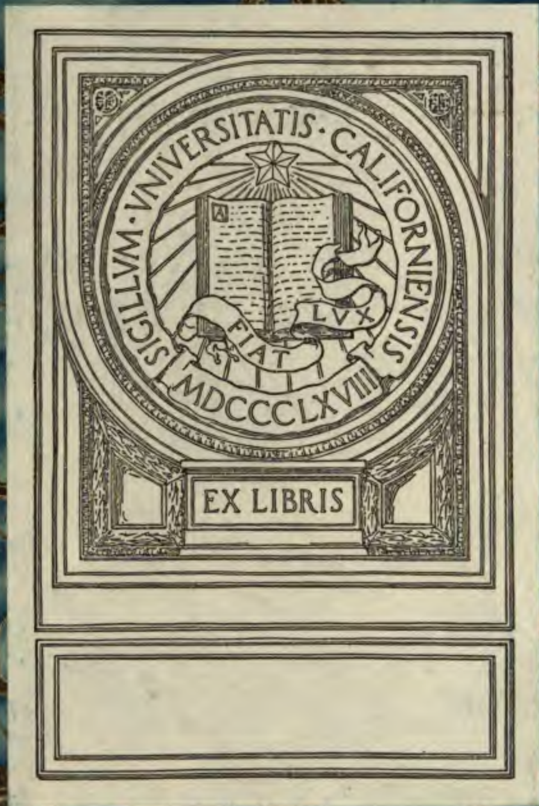
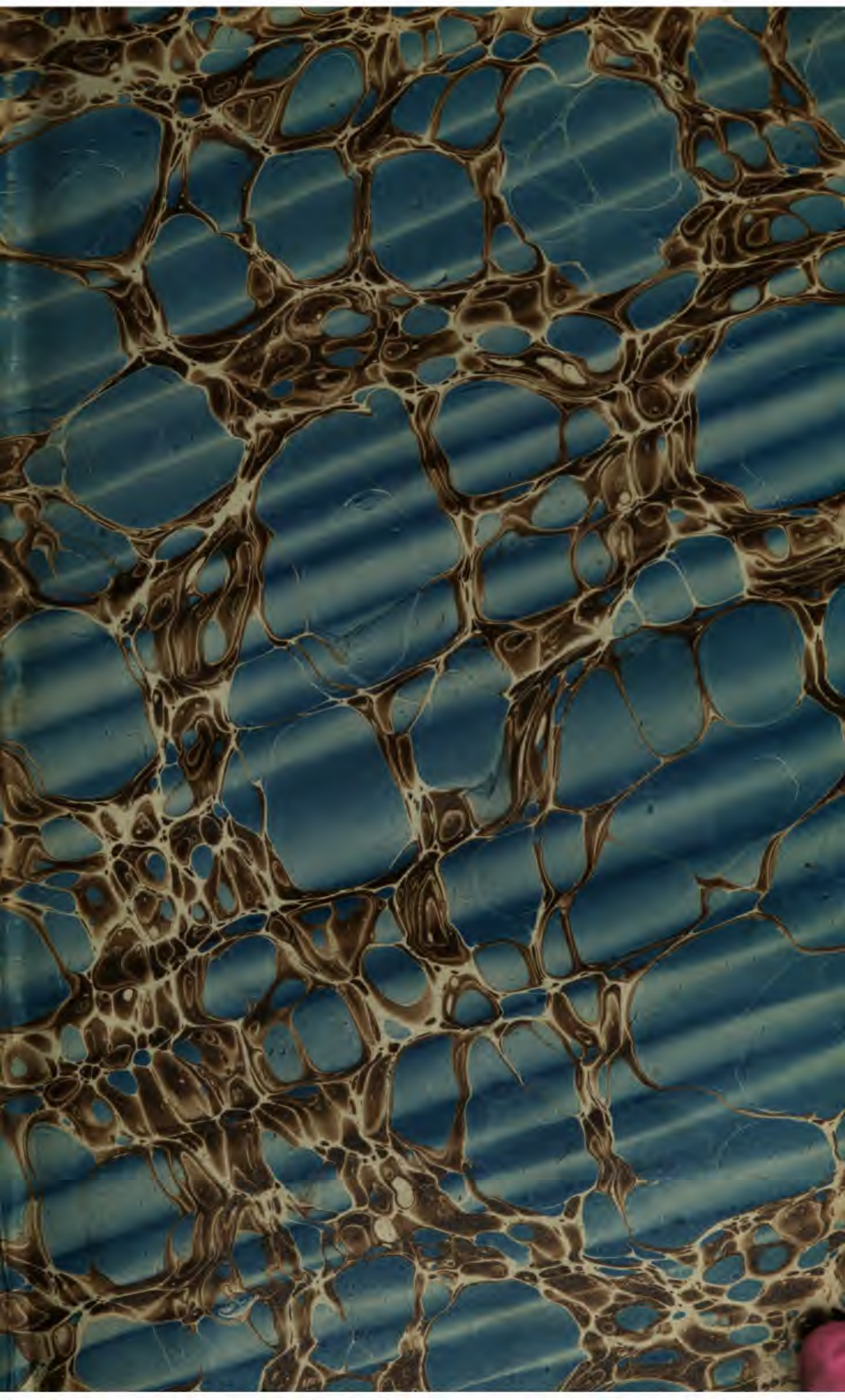

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

HET BUITENLEVEN.

HET

BUITENLEVEN,

IN VIER ZANGEN.

(GEVOLGD NAAR L'HOMME DES CHAMPS, OU LES GÉORGIQUES FRANÇOISES, VAN DEN ABBÉ DELILLE.)

DOOR

Mr. WILLEM BILDERDIJK.

TWEEDE DRUK.

Te ROTTERDAM, bij
J. IMMERZEEL, JUNIOR.
MDCCCXXI.

AAN DE

HOOGWELGEBOREN VROUWE,

MEVROUWE DE BARONESSE

BIGOT DE VILANDRIE,

GEBOREN VAN HERZEELE.

ô Gy, wier vriendelijken dwang
Mijn kranken, fluimerenden zang
Gewekt hebt uit den flaap, den doodflaap, die my boeide!
Uit wier gevoelvol, fprekend oog,
Wen alles my verliet, mishandelde, en bedroog,
Een Engel van den hemelboog
My toeloeg met een troost, die uit den boezem vloeide!
Wier hart... mijn lot beklaagde? — Neen,
Maar, hoe beklagenswaard het fcheen,

Ver-

Veredelde in mijn oog, toen gy 't benijdbaar achtte!
Wier kracht, wier grootheid van gemoed
My voor my-zelven blozen doet,
Wanneer zich 't hart vergeet in nuttelooze klachte!
Gy, met zoo weinigen op aard,
Het voorrecht van een kunne waard,
Gevormd tot 's aardrijks heil en 's onheils smartverzoeting,
Verwacht hier, ô verheven Vrouw,
In wie ik, voor een Vrouw, een hulprijk God beschouw,
Van mijn vervallen Kunst geen statige begroeting!
Ach! is 't met ijdle woordenpraal
Dat ik u, 't geen mijn hart u schuldig is, betaal? —
Neen, neem mijn stillen dank en sprakelooze hulde,
Neem, wat mijn zwijgend hart u op mag dragen, aan;
En prijke, zoo 't uw kieschheid dulde,
Uw naam aan 't voorhoofd dezer blaân!

BILDERDIJK.

Brunswijk, in Herfstmaand 1802.

VOOR

VOORREDE.

Het was, zoo ik my niet bedriege, in het Najaar van 1800, *wanneer eenige Hollandſche Dames, door ſmaak, kunsttalenten, en al wat in eene Vrouw den naam van begaafdheid mag dragen, onderſcheiden, my het toen versch in het licht verſchenen Dichtſtuk van den* Abbé DELILLE, l'Homme des Champs, ou les Georgiques Françoiſes., *bekend maakten, en de geheele wareld weet, met wat geestdrift dat ſtuk toen ontfangen, en als een kleen wonder in zijne ſoort aangezien, ja men mag zeggen, tot boven de wolken verheven wierd. Voor my, ſchoon verre af van er een Meeſterſtuk in te zien, of in den grond, met het werk te vreden te zijn, ik vond er, met al het genoegen van een oud Liefhebber der Poëzy, in wien de vatbaarheid voor het ſchoon nog niet uitgeſleten is, eene doorgaande keurige* verſificatie, *by verſcheiden ſchoonheden van* detail; *en vooral (het geen in onze dagen eene der grootſte zeldzaamheden, en eene zeer onge-*

meene verdienste onder de Franschen geworden is, waar ik voor my-zelven eenen grooten prijs op stelle,) ik vond er goed Fransch in. By deze zeer ware en wezendlijke voorrechten des Dichtstuks derhalve, kan het niet verwonderen, indien de vooringenomenheid van verdienstlijke Dames, in een vreemd verblijf mijne Landgenooten, die my met eene tedere vriendschap vereerden, en wier stem, oordeel, en goedkeuring voor my-zelven een oneindigen prijs had, eeniger mate op my overvloeide. En ook, hoe gaarne geeft men zich over, wanneer de thands zoo schaarsche gelegenheid zich eens opdoet, om een stuk Poëzy schoon te vinden! Meer behoefde er niet, om my, zonder er verder over te denken, eene Navolging te doen aanvangen van een Dichtstuk dat my nu een soort van belang inboezemde, en de vriendelijke toejuichingen aan de eerste proeven daarvan verkwist door de genen, wier lof my meêsleepte, voleindigde met het geen niets dan de losse inval van een werkeloos oogenblik geweest was, in eene bepaalde onderneming te veranderen; waarby echter nog niets anders dan het genoegen van een zeer kleinen vriendenkring bedoeld wierd, zonder oogmerk of denkbeeld van ze t'eenigen dage het licht te doen zien.

Op deze wijze had ik den Eersten en den Derden Zang (welke laatste zekerlijk de schoonste, of liever de eenige schoone Zang van het Dichtstuk is, want de andere hebben

niet

niet dan eenige losse schoonheden zonder samenhang) overgebracht, wanneer de Boekverkooper ALLART, *in Amsterdam, eene Vertaling van het Fransche Oorspronklijke aangekondigd hebbende, my deed aanzoeken om die op my te nemen. Ik deelde hem den staat van mijnen arbeid mede, en nam aan, in myne ledige uren voort te werken, op den voet, waarop ik 't ingesteld had; maar, helaas! mijne omstandigheden veranderden, mijne tusschenuren werden beperkt, besnoeid, en weggenomen door veelvuldige beletsels en allerlei nieuwe bezigheden. Er kwamen hevige ziekten by, die, de eene op de andere volgende, my derwijze uitputteden, dat ik, etlijke maanden achter een, buiten staat bleef, een eenvoudigen brief te schrijven. En eindelijk, het opwekkend belang, dat my in dit werk een genoegen deed vinden, aandoenlijk voor een hart dat als 't mijne gevoelt, was met het vertrek mijner vriendinnen verdwenen. Hoe kon ik het derhalve volenden! Ik schreef dan ook welhaast aan den Uitgever, dat ik hem vrij liet, de overige Zangen, en, wilde hy, het geheel, door een ander te laten uitvoeren.*

Intusschen, mijne krankheid-zelve, die in eene kwijning overgaande, my aan mijne kamer bond, ~~het~~, of ware, of uit vriendelijke toegevendheid voorgewende belang, dat anderen my toonden in de voltooing van het werk te stellen; de opwekking eindelijk eener nieuwe luim, voor de-

zen arbeid meer geschikt; dit alles, vereenigd, heeft my na een geruime tusschenpozing de pen weder doen opvatten, en ik mag het thands, alschoon laat en na een lange teleurstelling van de Algemeene verwachting, den Nederlandschen Lezer aanbieden.

Doch wat geve ik in deze navolging? De naauwkeurigheid eener eigenlijk gezegde Vertaling? Eene volstrekte eenvormigheid met het Oorspronklijke? —— Neen, mijne Lezers! —— Zoo de naauwkeurigheid in het overbrengen eene verdienste is, ik heb ze doorgaands in acht genomen, waar ik niet oordeelde den Schrijver te moeten verlaten; maar zeer dikwijls wijke ik hemelsbreed van hem af. Die my kennen, weten dat de gevoelens van een Abbé DELILLE *de mijnen niet zijn kunnen, en misschien hebben de harten van Oorspronklijken Schrijver en Navolger nooit oneenstemmiger geslagen dan hier. Ik ben, en verklaar het openlijk, noch Buffonist, noch Natuurkundige in den hedendaagschen smaak; ik vermeet my niet, Gode gelijk te zijn; ik vlei geene heerschende begrippen, noch ontveins de mijnen. Met één woord, mijn beginsels verschillen in 't Godsdienstige zoo wel als in 't Filozofische, in de Natuur-, als in de Zielkunde, in Rechts- als in Staatsbegrippen, zoo oneindig, dat het wonder zou zijn, zoo onze Aesthethica en Poëtische genie veel naar elkander geleken. —— Groote bewonderaars van* DELILLE, *te rug! 't Is derhalve voor*

u

u niet, dat deze Navolging deugt. Maar gy, rechtschapen Nederlanders, die by Vaderlandsche zucht voor Godsdienst, orde, regelmaat, waarheid, en schoonheid, liefde voor den grond uwer geboorte voedt, en als Christenen, belang stelt in deugd en in menschelijkheid! 't is voor u, dat ik geschreven heb, en uwe stem ben ik zeker, weg te dragen.

Ik zal hier geene uitvoerige beoordeeling van het Oorspronklijke geven. De voorrechten waar het op roemen mag, heb ik reeds opgehaald; en het gebrek aan eene recht Dichterlijke bevatting van het geheel des onderwerps en wat daarvan afhangt, was in mijne Navolging niet weg te nemen, zou 't eene Navolging zijn, dat is, het Oorspronklijke in vorm en leiding byblijven. Doch, dit heb ik kunnen doen: aanstotelijkheden verzachten; trekken van valsch vernuft of van valschen smaak, (van beiden vindt men er) uitwisschen; het te ruim gezegde, inperken; het te algemeen uitgedrukte, bepalen; het verward gedachte duidelijk maken; volstrekte misvattingen te recht wijzen: Eindelijk, met byvoegsels, op hunne plaats ongedwongen ingevlochten, het geen door den Schrijver voorbygegaan, en voor ons van belang was, vervullen.

Zoo heb ik, om van het laatste punt alleen te gewagen (eene vergelijking met den Franschen text zal de

ove-

overige best doen kennen, en mijne kleine Aanteekeningen zullen er hier en daar nog wel iets van doen opmerken) in den Derden Zang, de wording van 't Veen, de vorming der Drempels in de monden onzer rivieren en havens, den oorsprong der Duinen, met meer of minder uitgebreidheid beschreven of aangeroerd: In den Tweeden, over den valschen smaak in de zoogenaamde Engelsche Tuinen, over 't Grondbeginsel van 't Schoon, over de verzwakking van den stroom onzer Rivieren door de menigte van afleidingen, over de ongezondheid der moerasfige bergdal-landen, uitgewijd. Zoo heb ik in den Vierden van het Noorderlicht gewaagd, door den Schrijver geheel voorbygezien. Ik zwijg van kleinere en meer in het voorbygaan ingemengde, het zij dan Zedelijke, het zij Natuurkundige of Dichterlijke Aanmerkingen.

Maar alle deze veranderingen, maar de algemeene Nederlandsche geest, dien ik er in trachtte te brengen, brachten mede, dat ik den Schrijver niet meer sprekende kon onderstellen, maar my geheel in zijne plaats stellen moest. Eenige overeenkomst in ons beider lot als Uitgewekenen, heeft my toegelaten, weinige zijner persoonlijkheden te bewaren; doch over het geheel heb ik ze moeten voorbygaan, of met dat gene verwisselen, wat my mijn hart, nu eenmaal warm geworden voor een onderwerp 't geen ik my toeëigende, ingaf: en misschien dat het Dichtstuk by deze in de plaatsstellingen van het een voor het ander, in belang of kracht

niet

niet verloren heeft. Gelijk ik dan ook geene zwarigheid gemaakt heb, het in mijnen Slotzang aan de verdienstelijke Dame toe te wijden, aan wier dringend verlangen het by my zijnen oorsprong en eindelijke voltooiing verschuldigd is. 't Spreekt van zelfs, dat ik dus ook alom, waar de zaak het meêbracht, Nederlanders ('t zij Staatsmannen, Geleerden, Dichters, of Kunstenaars) voor Franschen genoemd, en vele tooneelen in Holland overgebracht heb. Niets, inderdaad, was natuurlijker. En daar mijne bewerking dus, voor eene Vertaling, een Navolging wierdt, kan men licht begrijpen, dat ik my niet genoodzaakt achtte, het rampzalig Epizode des Tweeden Zangs over te nemen; het geen wel het onlijdelijkste monster is, dat een gekrenkt hoofd, zoo dat meester van een goede versificatie kon zijn, voor den dag zou kunnen brengen.

Eindelijk: de Autheur heeft eene menigte, en daaronder zeer wijdloopige Aanteekeningen achter zijn werk gevoegd. Ik zal niet spreken van die, welke bloote aanhalingen zijn van plaatsen uit andere Dichters, tegen welke hy in zijn Dichtstuk getracht heeft te worstelen; en van welke hy waarlijk wel het een en ander had mogen te rug houden. Van zelfs moesten deze in mijne Navolging wegvallen. Maar daar zijn er, inzonderheid op den Derden Zang, vele, die eene uitgebreider verklaring van het geen in het Dichtstuk gezegd of aangevoerd is, behelzen. Zy waren misschien hier en daar

noo-

noodig. Voor my, ik geloof alomme duidelijk genoeg te zijn, om mijne Lezers geene ophelderende Aanteekeningen te doen verlangen; ook zal men gereedelijk met my inſtemmen, dat men niet in een Dichtſtuk behoorde te brengen, het geen men er niet verſtaanbaar genoeg in weet uit te drukken. Doch al verwerpt men ook alle Aanteekening ter verklaring of opheldering, eene Aanteekening is ſomtijds dienſtig om gronden vast te ſtellen, welke niet eigenlijk tot het Dichtſtuk behooren, maar die men by de lezing onderſteld wil hebben: en van dezen aart zijn er eenige, en daar onder die der lezing en bepeinzing overwaardig zijn. Ik heb de zoodanigen overzulks behouden, doch niet in alle hare uitgebreidheid. Men zal ze zoo kort ſaamgetrokken vinden als mogelijk, alhoewel ik ze aan den Lezer die 't Fransch verſtaat, in hare oorſpronklijke vorm blijf aanbevelen. Daar zijn er, ik herhaal het, zeer ſchoone onder, en die eene herhaalde lezing verdienen; alhoewel zy dan ook den oppervlakkigen liefhebber van de Filoſofie onzes tijds kenteekenen.

Ik heb altijd het genoegen gehad, dat mijne Navolgingen zoo wel als mijn Oorſpronklijk Dichtwerk, met genoegen ontfangen wierden. Maar het is een geheel andere zaak eenen Dichter der Oudheid, model van volkomenheid, dat we met een eerbied, die zoo iets van eene verliefde aanbidding heeft, bewonderen; 't is geheel iets anders, een Treurſpel van Sofokles, by voorbeeld, over te brengen, of

l'Homme des Champs *van Delille. Waar het hart warm is, rollen de verzen vaardig en gelukkig; en ook dit ſtuk zal (ik vlei my des) er de blijken van toonen; maar ik beken, dat het mijne niet warm kan worden, maar een bloot verzenmaker in zijn Element is; en dat ik, my gaarne aan mijne eigene en vrije vlucht overgevende, my moeilijk met geleêwiekte of gebonden vlerken in de middelmatige hoogte van die van een ander kan ophouden. Wat wonder dan, zoo ik in zulk eenen dwang hier of daar eens gevallen waar! Ik hoop het vergoed te hebben, waar ik my verheffen mocht. — En zoo ik al niet mocht verricht hebben, wat te verrichten ware, wat ik zelfs misſchien in vroeger dagen, by jeugdiger bloed en onbelemmerder geest, verricht zoude hebben: mijn werk zal ten minſte één voorrecht bezitten, dat men er veilig aan toeſtaan mag. Naamlijk, verſcheiden Natuurkundige waarheden in Nederduitſche verzen met de eigenaartige woorden uit te drukken, en dus eeniger mate ter verrijking der Taal mede te werken. Want het verrijken der Taal beſtaat niet in nieuwe woorden te ſmeden, maar in de beteekenis der woorden die er zijn, te beſtemmen, en ze op eene niet gemeene wijze aan te wenden.*

Maar ik heb nog iets van den Tytel te zeggen, waaronder ik het werk verſchijnen doe. Zeker is hy de eenvoudigſte en natuurlijkſte; maar het is ook de eenigſte die de zaak uitdrukt. L'Homme des Champs *is noch* Land-, *noch* Akker-, *noch* Veldman. Veldeling *zou belachlijk zijn, en drukt eenen Satyr,*

Silvaan, Faun, en al wat men wil van dien aart, maar geen Liefhebber van 't landleven uit, die, geen Landman zijnde, zich op 't land vestigt; gelijk het, om aan 't werk, en aan 's Schrijvers denkbeeld te beandwoorden, zou moeten doen. Alleen het woord BUITENLEVEN *geeft het op 't land leven van zoo iemand te kennen, en ik weet er geen ander dan dit voor. De onbestemde benaming van* Georgiques, *die niets zegt dan door de toespeling op Virgilius Leerdicht van den Landbouw, laat zich in het Nederduitsch niet kennelijk vertalen. Ook zou men, om aan den aart der Taal te voldoen, het stuk dan niet* Landbouwgedichten, *maar, naar zijn onderwerp,* de Landbouw *moeten noemen; waar voor het werk* te veel *en* te weinig *bevat. Ik blijve dus by* HET BUITENLEVEN. *Dit, in den echten zin van het Neêrduitsche woord, maakt het ware en eenige onderwerp des Gedichts uit.*

Zie daar, wat ik oordeele vooraf te moeten berichten! Ik zal niet met de woorden des Schrijvers zeggen:

„ *Ce que j'ai fait est bien:*"

maar mag deze waarschijnlijk laatste snik mijner Poëzy het Vaderland nogmaals aan den balling herinneren, die het in gelukkiger dagen, in die van zijn vroegste jeugd, niet zonder roem, mocht bezingen, en wien het altijd met zoo veel genegenheid toejuichte, het is al waar ik aanspraak op make.

B.

Brunswijk, Oogstmaand 1802.

HET

EERSTE ZANG.

HET

BUITENLEVEN.

EERSTE ZANG.

BOILEAU heeft lang voorheen zijne opgeworpen wetten
Der Dichtkunst, vrij van band, ten regel durven zetten:
De Mantuaansche Zwaan, die Landbouw lessen gaf,
Dwong 's aardrijks milden schoot vervroegde schatten af.
Maar is 't genot een kunst, die we andren leeren mogen?
Keert zich 't genot des Velds aan voorschrift of betoogen?

Mijn

Mijn zangſter, neen, ô neen! verlaat dien ijdlen waan;
Neem d'altijd ſtroeven toon van geenen meeſter aan!
Neen, ſchilder ons Natuur in al heur teêrſte weelden,
Biedt al heur ſchoonheên aan in de aangenaamſte beelden,
En leer het ſterflijk hart zich oopnen voor heur zoet:
Hy wortelt zucht voor 't ſchoon, die 't wel beſchouwen doet.

ô Blaast mijn Zangen aan, gy oorden van genoegen,
Waar de adem zuiver is, de boezems zachter zwoegen,
En 't hart zich niets verwijt van de eens genoten vreugd!
Die zucht voor 't land verwekt, wekt liefde voor de deugd.
Ik zing het echt geluk, de ware zielsvermaken.

Maar, weinig, wien dat zoet de harten weet te raken!
Ach! weelde, in ſchijn van lust, misleidde ons niet alleen,
Maar ſmoorde in 't menschlijk hart tot zelfs zijn vatbaarheên.
't Vereischt een zuivre ziel, 't onſchuldig land te minnen,
Een onbedorven ſmaak, en geen verlaagde zinnen.
Verſpillen we onzen zang en vruchteloozen raad
By de arme rijkaarts niet, gewiegd in de overdaad,
Nog drijvende op een wrak van hun geſloopte ſchatten,
En machtloos om de hand eens redders aan te vatten!
Neen, weelde en ijdle pronk behoort by de onſchuld niet,
En wee hem, die haar zoekt, waar deze op 't land gebiedt!

ô Gy,

ô Gy, die op het Land gelukkig tracht te leven,
Leer eerst op 't Veldältaar een zuivren wierook geven.
Van Oudren werkzaamheid en eenvoud gants ontaart,
Voelt de Erfgenaam huns goeds zich door dien ſchat bezwaard,
Verteert zich in 't voldoen van lusten die verzengen,
En pijnigt zich 't verſtand om nieuwe voort te brengen.
Een ſlapelooze nacht heeft brein en geest ontſteld,
„ Kom, (roept hy geeuwende uit,) betrekken wy het veld!
„ Daar ſmaakt men 't levenslicht! Ik heb een walg van ſteden."
Hy gaat, hy vliegt, hy ijlt, met dubble post gereden:
Hy koomt, verveling wacht, ontfangt hem aan de poort,
En ſleept zich aan zijn zij' door bosch en bloemperk voort:
Naauw heeft hy 't oog ter vlucht op nieuwgeplante hagen,
Op nieuwe broeiery of zomerhuis geſlagen,
Of, 't heuchlijk landgoed moê, vertrekt hy op den ſtond,
En geeuwt in de Opera zijne avonduren rond.
Dus, telkens wars van 't een, en weêr naar 't ander hakend,
Veracht hy 't land, de ſtad, als zoutloos en wanſmakend,
Onſchuldig beide aan 't kwaad dat in zijn boezem ſchuilt,
En in 't onzuivre vat het zoetſte vocht vervuilt.

Het zoete Landvermaak is ſchuw van ijdel pralen:
De hoogmoed teelt de pracht; zy zet de vrijheid palen.

De mensch (zie daar zijn aart!) verbastert alle ding:
Zijn wanſmaak rukte en veld en ſteden uit heur kring.
Maar bracht hy bosch en bloem in 't midden van de wallen,
Mijn hart vergeeft hem licht, en 'k zie met welgevallen
Natuur, verjaagd, verſchopt, die dus haar rechten wreekt,
En kunſtig 't hart beſluipt, en in paleizen breekt.
Maar 'k zie den ſlechthoofd aan met innig mededoogen,
Die tot op 't vrije land de ſtad my brengt voor oogen,
In ſlaapkoets, kleeding, disch, een dwaze pracht bewijst,
En, op het boerendorp, uit zilvren ſchotels ſpijst.

Dan, meer beklage ik u, gy, onbedachte knapen,
Die, eensklaps 't leven moê, waarvoor gy waart geſchapen,
Uw hoeven, molens, bosch, in klinkend geld verkeerd,
Op 't groote Hoftooneel in kostbren dwang verteert,
Om d'afgoôn van den dag de drempels af te loopen,
Van wie ge op 't allerbest een oogwenk hebt te hopen,
Of, zelfs op 't hoogst, een woord, waar meê ge uw ijdelheid,
Als met een zeekren borg van gunst en invloed, vleit!
Gelukkig, zoo ge eens weêr, van uwe kwaal genezen,
Uw graanoogst zaamlen koomt, uw rijpe druiven lezen,
En 't boerenſtulpjen kiest, gelukkig en vernoegd,
Voor ſlaafſche kuipery, die dorre ſtranden ploegt!

Gy,

Gy, die den ſtorm trotſeert van 't weelig Staatsmansleven,
Wat heeft u 't ſtille land voor rust of lust te geven?
Hoe zelden ſchouwt gy 't aan! de woning blijft u vreemd,
Waarin uwe onrust ſlechts een zeldzame uitvlucht neemt.
Wat zult ge in rijper tijd uw dwaling eens betreuren!
De vleier ſtreelt u 't oor, maar zal u 't hart verſcheuren.
Uw boomen houden trouw, 't ondankbre menschdom niet,
En 't land betaalt oprecht het geen het hopen liet.

Welaan dan, leer vooraf 't genot der velden ſmaken,
Eer ge u de rook ontrukt der ſtedelijke daken.
Verzorg uw tuin met lust, en ſteel geduurig wat,
Voor d'arbeid van het veld, op d'arbeid van de ſtad;
Dat, zoo gy 't land al niet uit echten grond beminde,
Uw hoogmoed dan voor 't minst u aan uw werk verbinde.

Intusſchen, de eenzaamheid van 't ſchoonſte Landverblijf,
Vereischt in 't ledige uur een voeglijk tijdverdrijf.
Men kiez'! Doch wachten we ons, uit vorſtelijke zalen
Thalie of Melpomeen op 't veld te willen halen.
Niet, dat ik 't nut vermaak van 't leerzaam ſchouwtooneel
Den Grooten weigren wil op 't prachtig Landkasteel.

Daar voegt het. Maar 't genot van 't Herderlijke leven
Wordt onder 't needrig dak door Schouwburgsmaak verdreven.
Dat trotsche Kunstgebrom teelt Steedsche zucht met een';
De valsche pronk steekt door, de vrolijkheid vliegt heen.
En, werpt het zelfs geen vlek op de onbesproken zeden,
Wen Speelsters in 't geheim een andre rol bekleeden?
Voeg daar het warlen by van zinneloozen waan,
Waar onmin, wrevel, haat, partyschap, uit ontstaan,
Als ze elk met dolle drift naar de eerste rollen streven,
En 't Speelgezelschap-zelf een schoone klucht kost geven.
Nog zwijg ik van 't verlies van d'overdierbren tijd,
Aan wichtiger belang, aan plichten, toegewijd.
Dees, om den Vaderrol te beter uit te voeren,
Verwaarloost huis en kroost, en meent my 't hart te roeren.
'k Zie Meropees, helaas! maar 'k zie geen moeders meer.
Men offert hart en deugd aan laffe Spelers eer.
Helaas! de brave zwicht, en wordt een plichtverzaker;
De wijze man maakt plaats voor d'ijdlen potsemaker!
Een Nero, Romes beul, was Romes Tooneelist:
Zoo zeer ontaart een mensch, die zijn bestemming mist.
Laat aan een Bingley dan, en wie zijn gaven deelen,
Het voorrecht om 't gemoed op 't schouwtooneel te streelen.
Hun roeping is 't; maar gy, verbeur uwe achting niet.
Wees Landman: dit 's de rol, dien u uw stand gebiedt:

En

En welke aandoenlijkheên van ſtreelende vermaken
Belooft het zalig land aan die haar weet te ſmaken!
Aan 't teedre zingeſtel, het welgeoefende oog,
Van die den ſmaak voor 't ſchoon uit d'echten boezem zoog!
't Onkundige gemeen, aan 't toeval prijs gegeven,
In Jaargetijde, in plaats, in ſtonden onbedreven,
Geniet die ſchoonheên wel, maar enkel naar 't geval.
De wijze doet een keur, als hy genieten zal.
Nu kan de nieuwheid eens een voorwerp meer verſchoonen;
Dan zal zich 't geen verdwijnt nog meer aandoenlijk toonen:
Het hart omhelst de lust, door 't oogenblik geteeld;
En 't houdt de wellust vast van 't ons ontvluchtend beeld.
Dus wordt de ziel geſtreeld, het zij een friſſche morgen
Den bloemen 't leven ſchenkt, nog in heur knop verborgen;
Het zij de moede zon, wen zy heur loop voltooit,
De rest eens ſchoonen dags als ſluimrend van zich gooit,
Gelijk, wanneer Homeer zijn krijgstoon wil verpozen,
Aurore op 's Dichters wenk de vingers kleurt met rozen,
Of 't ſchittrend kunstpenceel, van Schweickhardts geest vervuld,
Een ſchoonen Horizont door 't avondlicht verguldt.

Wordt met den aart bekend van 's Jaarkrings wiſſelſtonden;
't Heeft ook een dageraad als de enger hemelronden.
Rampzalig, die zoo ſchoon een ſchouwſpel durft verſmaân!
De vlinder, uit het graf nog naauwlijks opgeſtaan,

Die om 't vernieuwd gebloemt en de uitgebotte loten
De fulpen wiekjes rept, nog naauwlijks aangefchoten,
Voelt minder in 't genot van dees zijn dartle vlucht,
Dan 't geen de wijze fmaakt in de eerfte Lentelucht.
Vaarwel dan, windenfcherm! vaartwel, beftoven boeken!
Thands gaan we in 't open veld Natuur haar fchat doorzoeken.
't Ontfloot zijn rijkdom reeds voor d'opgeklaarden zin!
Wy gaan, en 't fchoone Veld geef fchoone verzen in!

Maar zoo wy de eerfte Lent verrukkend op zien treden,
Het fchoon van 't afgaand Jaar heeft ook zijn lieflijkheden.
't Alsdan verwelkend loof, de bleeker zonnegloed,
Waar treurige ernst in heerscht, vertedert ons 't gemoed.
De Lente doet ons 't hart, van dartle weelde fpringen;
De Herfstlucht flaat ons neêr in zoete mijmeringen.
Zijn fchoonheên doen ons aan met de eigen tederheid,
Waar meê m' een vriend omarmt, wiens dood men heeft befchreid.
Heur affcheid fmart, maar 't werkt een vuriger genieten:
't Is 't laatst vaarwel eens vriends, wiens affcheidstranen vlieten:
Elke oogwenk krijgt een prijs voor 't overftelpte hart,
En 't leed der fcheuring zelf verrukt ons in de fmart.

Gy, Zomer, luifterrijkfte uit al de Jaargetijden!
Vergeef my, aarzle ik hier u wierook toe te wijden.

'k Be-

'k Bewonder uwe glans; maar 'k beef voor uw geweld,
Wanneer geene andre macht uw felheid palen ſtelt.
Ik wenschte u, mocht ik, ſteeds de zachte Lentetrekken
Of ſombren Najaarslach in 't ſtreng gelaat te ontdekken.
Doch, zoo uw brandende aâm, wat leven aâmt, verkracht,
Hoe lieflijk maakt uw gloed de friſchheid van de nacht!
Wat ziet het ſterflijk oog, vermoeid door al den luiſter
Van 't blaakrend zonnevuur, verlangende uit naar 't duiſter!
Hoe ſtreelt ons 't zedig licht der bleeke Nachtgodes,
Daar 't weemlend ſluipt door 't loof van Olmboom of Cypres,
Op 't ruiſchend water trilt, of met zijn zilvren ſtralen
Den rug der heuvlen glanst, en neêrſtrijkt in de dalen!

Des Winters, 'k ſtem het toe, bemin ik 't ſtadverblijf.
Daar mag my 't ſtervend veld, van rijp en ſneeuwvlok ſtijf,
In roerende muzijk, in kostbre kunsttafreelen,
Aan oor en oog herteeld, met al zijn ſchoonheên ſtreelen;
En 'k ſmaake in dubble lust, ter wederzij' verdeeld,
Natuur en kunstgewrocht, de beeltnis en het beeld.
Koomt echter 't winterweêr my buiten overvallen,
De Winter heeft zijn ſchoon. Wat heldre vochtkristallen,
In 't zuivre waterblaauw zich hangende aan de rots!
Wat ſchittrend hagelwit van 's aardrijks morgendosch!
En wat, wanneer, in 't Oost lieftallig doorgeblonken,
Een heldre Voorjaarsſtraal den Winter op koomt pronken,

En

En, als een zoete lonk die door de tranen fchiet,
't In rouw gedompeld veld een Lenteglimlach biedt!
Wat fmaakt men met een drift, die gunst van 't jaargetijde!
Wat fchoone Lentedag treedt zulk een' dag op zijde!
Of wat, wanneer we een rest van onverdorven groen
Op 't uitgeplonderd Land, zich d'oogen op zien doen!
Wat fchept dees aanblik dan een innig zielsgenoegen,
Door by 't voorleden zoet het zoet der hoop te voegen;
En hoe geniet de ziel, door deze hulp herftoofd,
Het geen hy ons herroept by 't geen hy ons belooft!

Betrekt de hemel zich: aan koude en vorst ontfcholen,
Belach ik d'Ooftenwind by 't gloeien van de kolen.
In dit mijn warm vertrek, door weêr noch wind geftoord,
Jaagt menig tijdverdrijf den langen avond voort.
Daar hoor ik 't rammlend fpel, waarby 't behendig gisfen
De onzeekre kanfen raamt, die van het lot beflisfen.
Het oog ftaart wederzijds in 't opgeflagen bord,
Met gretige ijverzucht, naar 't geen de beker ftort.
De fchijven vliegen rond naar de onderfcheiden hoeken;
Heur ftapel groeit en flinkt, daar elk een plaats gaat zoeken.
Door hoop en vrees gefchokt, fnelt de omgefchudde fteen
Zijn kluisjen uit en in, en tuimelt weder heen.
Hy rolt, hy kantelt om, en toont beflisfende oogen.
Wat verder, ftatig, ftil, in aandacht opgetogen,

Ge-

Geleidt een ernftig paar, aan 't mijmrend fpel verpacht
Dat Palamedes 't eerst op 't Trooifche ftrand bedacht,
Op 't bonte ruiteveld zijn zwarte en witte benden
Ten oorlog zonder bloed, met kunst- en geestrijk wenden.
Lang houdt der ftrijdren macht elkaâr in evenwicht:
In 't eind verfchijnt nogthands 't noodlottig tijdgewricht,
En 's overwinnaars ftem roept, juichende in den zegen,
't Verplettrend SCHAAK EN MAT aan d'overwonnen tegen,
Terwijl hy 't oorlogsperk met eedlen trots verlaat;
Daar de ander, diep ontzet, de hand aan 't voorhoofd flaat,
En, als hy 't haatlijk MAT zich vruchtloos wenscht te ontveinzen,
Den doodelijken zet nog fiddrend na blijft peinzen.
Ginds zit een andre hoop, nog gants naar de oude wet,
Aan 't Oudevrouwenfpel, het deftige Piket,
Of Overgrootvaârs Wisk, of Oudooms Lottonommers.
Daar hupt een losfe zwerm van jonge Danszaalbrommers
Een groene tafel rond, en ftoot met *queue* of ftaf,
Het rollende elpenbeen op andre ballen af,
En drijft ze in 't hangend net. — Maar 't welkom uur van fpijzen
Ontwapent hunnen arm, en de andre fpelers rijzen.
Luchthartigheid en lust gaan met den beker rond:
De kurk ontfpringt de flesch, de hartetaal den mond.
Men ftaat van tafel op. Nu valt het op de boeken.
In POOT vindt m'alles fchoon; in VONDEL, uit te zoeken:
Nu leest m'een nieuw Poëet in 't hoekjen van den haard;
Dan is 't een oud Roman, te voren nooit doorblaârd.

En

En fomtijds haalt er een, van wien men 't minst zou vreezen,
Een Dichtftuk uit den zak om 't prulwerk voor te lezen.
Men fiddert! maar wat raad! de nood is niet te ontgaan.
Hy leest dan, en met een grijpt elk de flaaplust aan.
De een, geeuwende uit zijn kracht, van innige verveling,
Verheft nogthands het werk by elke zinverdeeling;
En de ander fnorkt hard op, en fpringt by 't handgeklap
Vol fchrikkens uit zijn flaap, en fchatert om de grap.
Nu lacht men tot verzet van de uitgeftane kwelling;
Men haalt een puntdicht op, of râbraakt een vertelling.
De dag van morgen naakt, men wacht hem even blijd,
En Vrolijkheid koomt weêr ter vaster plaats en tijd:
Dus laat de Winter-zelf ons vreugde en lust weêrvaren,
En 't is geen fombre God, vol kommer en bezwaren.
Neen, 't is een hupfche paai, by wiens ontfronst gelaat
Het lachjen gulheid aâmt, de grijsheid niet misftaat.

Maar bruifchender vermaak en eindloos meer verfcheiden
Zal ons by 't fchoone weêr, in de open lucht verbeiden!
Wie leeft er die alsdan zijn hartelust bepaalt
By 't nare kaartenblad, met zwart en rood bemaald!
Wy hunkren naar vermaak, maar zin- of zielsvermaken
Zijn voor gezonde alleen in volle lust te fmaken:
Zy vordren lichaamskracht, de vrucht van de oefening.
Wel! laat den Winter dan, laat d'armen ftedeling

Die

Die ſpelen, die 't verdriet van logge en ledige uren
Te hulp roept, om den tijd des levens uit te duren,
Waar hebzucht, opgewekt door 't doodlijk zelfgekwel,
Zich lust in foltring ſchept, en de ondeugd maakt ten ſpel.
Van hier den ſpeeldisch dan! De bosſchen, lucht, en vijvers,
Zijn voor die onſchuld mint geſchikter tijdverdrijvers.
Gy, teedre Gezellin van 't zwervend Nymfendom,
Geſpeel des Saatrenſtoets! kom, vlugge Zangſter, kom!
Leid my hun voetpad op, in 't hart der wildernisſen,
Waarin ik 't wild verſchalke en prooi make op de visſchen!
Maal d'oorlog van het woud, de lagen van den vloed!
De Dichtkunst is in 't woud by Boschgodn opgevoed.

Ginds, waar, in ſombre pracht, de dichte wilgeblâren
Aan 't frisſche van den ſtroom hun frisſche luwte paren,
Daar vat de visſcher post, en gooit zijn angel uit,
En ſtaart, de ſchalkte in 't oog, en vlammende op de buit,
Naar 't zinken van de kurk en 't buigen van den hengel.
Wat burger van den vliet uit al het ſtroomgemengel,
't Zij door zijn zwelgzucht, 't zij door dartelheid verrast,
Bijt, in 't verlokkend aas, aan 't doodlijk ijzer vast?
Licht zal 't een vlugge Post, een goudgeſchubde Korper,
Of aller waatren ſchrik, de felle Visſchenſlorper,
Een Baars, wier zilvren dosch met purpren zwemmers blinkt,
Of gladde Paling zijn, die 't lijf in kronkels wringt.

Ver-

Verklaart m' in 't hemelruim den oorlog aan de vogels,
De Jager neemt zijn roer, bevrucht met fchroot en kogels,
En bootst den donder na. Zijn oog geleidt den loop;
't Gaat af met fchrikbren knal, en blikfemt in den hoop.
Wien zal dit moordend fchot het lood door 't harte jagen?
De Kievit, die aan 't veld heur onheil fchijnt te klagen:
Of, teedre Leeuwrik, u, die als gy d'adem geeft,
In trillende orgelklank en zangrig zuchten fneeft!

Doch waartoe hier dien moord, dien laffen moord, te malen!
Dien oorlog zonder nut, en zonder roembehalen!
Gy, Zangfter, die weleer, door deernis aangevoerd,
Voor 't vliegend zangrendom de harten hebt geroerd,
Kom, wilt ge, en drijf ons aan om 't fchaadlijk dier te vellen,
Wiens voorhoofd wapens heeft om zich ter weer te ftellen;
Dat, vijand van ons vee, noch oogst noch akker fpaart,
En zegeteekens biedt, geen' Jagers arm onwaard!
Maar hoe! reeds hoore ik daar de fchelle horens klinken:
Reeds zien wy 't moedig ros het vuur uit de oogen blinken.
Het trappelt met den hoef, en knabbelt op 't gebit,
En rukt aan toom en trens, en fchuimt zijn teugels wit.
Dees toeftel tot den krijg, 't geruisch der tochtgenooten,
Wekt de ijzing reeds in 't Hert, zijn leger uitgefchoten.

Hy

Hy fiddert tot in 't merg, en, overdwelmd van fchrik,
Blijft hy befluitloos ftaan in 't hachlijk oogenblik.
Zal hy met fchuchtren ren der Jaagren ftoet ontvlieden;
Of, zal hy de overmacht een fieren weêrftand bieden?
Is 't zijn gewapend hoofd, of wel zijn vlugge voet
In 't nijpende gevaar, dat hy betrouwen moet?
Lang twijfelt hy: vergeefs! de vrees weegt eindlijk over;
Hy vliedt, hy ijlt, hy zweeft, en ftreeft door bosch, en lover,
En is op 't oogenblik den Jachtftoet uit 't gezicht.
Het ros, zijn meefter thands, fchiet als een blikfemfchicht
Vooruit, en neemt zijn vlucht; zijn driftige berijder,
Hem hellende over 't hoofd, fpeurt altijd wijd- en wijder.
Hy vliegt door hegge en tuin, vereffend vore en grop,
En de aard ftuift onder hem in zwarte wolken op.
Het hert intusfchen vliedt; en de adem van de winden
Verraadt den brakken 't fpoor om 't vluchtig dier te vinden.
Zy fnuffleu 't, waar zijn ftap in 't zand geteekend fta,
En volgen 't, uitgeftrekt, met brandend fnuiven, na.
Dan vloekt het bevend hert die onbetrouwbre voeten,
Wier trouwelooze hulp hy met den dood zal boeten!
Vervolgd, gejaagd, omringd van fchrikbare overmacht,
Denkt hy in 't felst des noods aan vrienden en geflacht.
Eer trotfche boschmonarch, nu vluchtling en verlegen,
Zoekt hy hun bijftand aan, en treedt hun fiddrend tegen.
Maar ach! het baat hem niet, dat hy zijn voorhoofd bukt,
Of, vleiende, onder hen op 't veldgras nederhukt,

Om roemloos zich in 't woud den wisſen dood te ontſtelen:
Daar is geen hulp! men vliedt, en vreest zijn lot te deelen.
Zoo vliedt een Hoveling zijn ongelukkig Vorst! —
Nu vlucht hy hijgend voort, met afgematte borst,
En vindt die bosſchen weêr, nu balling en verſtoten,
Waarin hy zoo veel roems en wellust heeft genoten,
Toen eertijds woud en rots en omgelegen dal
Weêrgalmden van zijn ſtem in liefde- en krijgsgeſchal;
Daar zijne onbluschbre vlam, in Morgenlandſche weelde,
De wellust van zijn koets met twintig gaden deelde.
't Heeft alles voor hem uit, Eer, Liefde, en Heerſchappy!
Vergeefs zelfs ſtaat hem 't lot in deze wanhoop by,
Wen zich een jeugdig hert, met dolvermetel wagen,
Voor hem in 't Jachtſpoor ſtelt, en in zijn plaats laat jagen.
Men volgt; maar de oude brak verlaat zich op zijn lucht.
De vluchtling hoort van verr' het daavrend Jachtgerucht,
En ijst, en ſtuift van daar. Bedacht op ſchrandre treken,
Beproeft hy thands zijn ſpoor al ſpringende af te breken,
Of ſchuift door 't rulle zand en wischt zijn voetſtap uit.
Nu wendt hy ſchichtig om door 't dichtbewasſen kruid,
En laat een angſtig oog door heel de verte weiden,
Verwijdert zich; keert weêr; en overkruist de heiden;
En maakt voor die hem volgt een onherkenbaar ſpoor.
Somwijlen houdt hy ſtand; herhaalt zich; ſpitst het oor;
Als 't naadrend moordmuzyk van hond- en Jaagrenſtemmen,
Van 't dichte woud herhaald, zijn hijgend hart beklemmen.

Nu

Nu zet hy 't weêr op nieuw al ſiddrend op de vlucht,
Put list en krachten uit; en alles, zonder vrucht.
Reeds zweeft de ſchrik des doods den vluchtling door zijne aderen:
Elk' oogwenk ziet hy haar met dubbele ijzing naderen:
Hy voelt ze in 't kloppend hart met raadloos ſiddren ſlaan:
Hy blikt ze in elken ſtruik, in elken heeſter, aan.
Reeds, waant hy, voelt hy zich van achter' aangegrepen;
En, moê van door 't geboomt' zich machtloos heen te ſleepen,
Schiet hy van d'oever af, en werpt zich in den vliet,
Maar 't afgerende dier ontvlucht zijn noodlot niet.
Haast vliegt hem, heet op bloed, van dorst en woede ontſtoken,
(Terwijl men 't drupplend zweet uit ſchoft en hals ziet rooken)
Met brandende oog en muil, en hongerend gebit,
De dolle Jachtſtoet na, die op zijn hielen zit.
Het water heeft geen kracht, hun dorre keel te laven,
Maar bloed is 't, wat hun faalt; om bloed is 't, dat zy draven.
Nu hooploos, zonder hulp, in reddingloozen ſtaat,
Neemt de afgejaagde prooi de razerny te baat.
Helaas! wat heeft hy thands van de uitgeputte krachten,
In ijdle vlucht verſpild, by 't wis verderf te wachten;
En waarom 't niet terſtond, naar de inſpraak van zijn moed,
Door eedlen wederſtand veredeld of verhoed? —
Door de overmaat van vrees in 't eind ten ſtrijd gedreven,
Veracht hy 't doodsgevaar uit wanhoop aan zijn leven.
Ontzachlijk valt hy nu op zijn beſpringren in,
En ſtaat hun aanval uit met kloeken heldenzin,

Zijn wapen treft en kneust, al woedende in het ronde,
Den dapperfte uit den hoop met de allerfelfte wonde.
Maar alles fchiet op eens gelijklijk op hem af!
't Is alles ééne beet, één woeden, één geblaf!
Hy ftoot, hy worftelt nog. Doch eindlijk afgeftreden,
(Helaas!) wat baten hem zijn netgevormde leden,
Zijn eedle lijfsgeftalte en rijkgetakte kroon,
En 't luchtig voetgeftel, ter toegift by dat fchoon!
Hy wankelt, ftort, bezwijkt, en fterft in 't aakligst treuren,
En roert hun-zelven 't hart, wier tanden hem verfcheuren.

Wees echter, gy die 't mint, aan 't jagen niet verflaafd,
En volg dien dwaas niet na, die eeuwig zwiert en draaft:
Die 't aanzien van zijn huis verongelijkt zou achten,
Zoo niet de hoornenpronk van meer dan vijftig Jachten,
Troféën, zijner waard, zijn hofpoort fieren mocht:
Die fteeds van honden zwetst en op zijn paarden pocht;
En, met zijn heldendaân belachlijk uit te meten,
U-zelv', zoo wel als 't Hert, de doodsangst uit doet zweeten.

Nu vindt ge u wederom in 't ftille Buitenhuis,
Waar andre lust u toeft, verzeld van min gedruisch,
Maar nuttiger voor 't hart. By 't zachte Landgenoegen
Laat zich 't aandoenlijk zoet der Schoone Kunften voegen.

Gy,

Gy, ſchoone Kunſten! Ach! in welke ſtond of oord
Voelt zich 't gevoelig hart niet door uw ſchoon bekoord!
Wat wellust faalt de ziel als gy haar moogt verkwikken!
De Wijze dankt aan u zijn zaligſte oogenblikken.
Hy ſluimert in uw arm, ontwaakt voor u alleen.
Ook dan, wen 't alles ſlaapt en doddert om hem heen,
Verlicht de ſombre lamp zijn geestverheffend waken,
Bevrucht zijn mijmrende ernst, en leert hem 't aanzijn ſmaken.
Gy troost zijn ongeluk, volmaakt zijn hoogſte vreugd:
Gy zijt zijn ſchat, zijne eer, de glorie van zijn jeugd,
De hoop zijns Ouderdoms! zijne onafſcheurbre vrinden,
Die buiten, die op reis, hem altijd wedervinden.
Ja, ballingſchap met u, is zelfs, ten ſpijt' van 't lot,
Een heiligdom van rust, van deugd, en zielsgenot.
Zoo ſuste 't ſchrander Hoofd der Roomſche Redenaren,
In 't eenzaam Tusculum, zijn hevigst zielsbezwaren,
En, de onvermoeibre pen in de achtbre hand gevat,
Vergat de ondankbre ſtad, die hy behouden had!
Zoo wist in 't kerkerleed, begraven in zijn boeken;
De wakkre Huig de Groot de rust van 't hart te zoeken;
En wischte in de oefening van 't doorgeletterd hoofd,
Vergrijp en vonnis uit, met wat zijne eer verdooft!
Zoo zaligt ge ook by ons, den plicht getrouw gebleven,
ô Teedre Poëzy, de bitterheên van 't leven!
ô Zalig! wien uw melk van kindsbeên heeft gevoed!
Maar wee! wier ijdle waan of hardvereeld gemoed

De Fraaie kunsten schuwt in onbewolkte dagen!
Vergeefs is 't, zoo ze in nood vertroosting van haar vragen.
Neen, smaakloos voor heur zoet, en op hun beurt versmaad,
Vergaan zy, 't wee ten prooi, ontbloot van toeverlaat!

Maar wat 's de schoonste dag in de allerschoonste streken
Dan zelfs, wanneer op 't land de lettren niet ontbreken?
Ik eisch, dat Vriendschap meê mijne eenzame uren streel';
My heur genoegens schenke, en in de mijne deel'.
ô Dagen van mijn Jeugd, gy zult my nooit ontschieten,
Wen ik, verliefd op 't land, en Dichter by 't genieten,
Van 't Noodlot anders niet dan 't eenzaamst hutjen vroeg!
Gevogelt', bosch, en bloem, was me, in dien tijd, genoeg;
'k Beminde 't veld met drift, ja zelfs zijne aakligheden.
'k Vond lust in 't stervend kruid, door 't onweêr platgetreden;
In 't schuddende geboomte, als 't door den storm bekneld,
By beurten 't voorhoofd buigt, en 't beurtlings weêr herstelt.
'k Verloor me in flugge lust op hardbesneeuwde rotsen,
Of juichte om 't stortend vocht by 't schuimend waterklotsen.
Doch alles gaat voorby. By minder drift in 't bloed,
Maakt zinn'behoefte plaats voor 't hongren van 't gemoed.
'k Bevind, dat zelfs op 't land, by 't klimmen onzer dagen,
De wenschen van ons hart een andre richting dragen.
Ook de aangenaamste plek, die 't sterflijk oog aanschouwt,
Verliest zijn lieflijkheên, wen 't faalt aan 't onderhoud.

't Ge-

't Geboomte is kort van ſtijl, en, mag mijn hart genieten,
'k Verlang een vriendlijk oor, waarin 't zich uit mag gieten.

Gy daarom, ſluit ge uw deur, als de een of de andre dwaas
Uw tijd verwoeſten koomt, uw vreugden, en uw haas,
Hou ſteeds een gastvrij dak voor rechtgeaarte vrinden,
Wien ſmaak en hartlijkheid oprecht aan u verbinden.
Nu zij 't een grijze Maag, een Nagebuur, een Kind,
Die 't plekjen gronds bezoekt, om vroeger vreugd bemind;
Nu mag 't een Vader zijn, die naar zijn tijdverwanten
In 't rijzig bosch koomt zien het geen zijn jeugd zag planten.
Dan is 't een lieve Vriend, een Vriend van d'ouden dag,
Die de onſchuld van uw jeugd u weêr herinn'ren mag.
Een ieder vindt daar nog zijne oude tijdverdrijven,
Zijn oude meubels weêr, die altijd dierbaar blijven.
Nu zult ge een ſchilder zien, wiens kunstervaren hand
Uw ſchoonſte Landgezicht verdubbelt op den wand:
Dan mooglijk, zal 't penceel, door welgeplaatſte ſtreken,
De vrienden die gy wenscht, op 't levend doek doen ſpreken,
En halen in 't volop van wat u 't harte vleit,
D'afwezige, op uw wenk, uit zijne afwezigheid.

Maar 't vredig landverblijf voegt levenden en dooden!
Wie wraakt het, dat ge een graf van ſaamgehoopte zoden

By 't ruifchen van een beek, naby een treurwilg fticht,
Een' afgeftorven vriend ten dankbren vriendsfchapsplicht:
Waar vindt ge een beter plaats om aan zijn naam te fchenken?
Waar zult ge in zoeter lust zijn tederheid herdenken? —
Waar kent men 't oud gebruik des braven Zwitfers niet?
In 't dichtfte van 't geboomt', aan 't murmlen van een vliet,
Daar delft, daar plaatst hy 't graf van wien hy waardst mocht noemen.
Hy overdekt de terp van verschgeplante bloemen:
Hy kweekt ze met een zorg, die, dankbaar aan zijn fmart,
De raauwe wonde zalft van zijn getroffen hart.
Hoe zalig, als zijn hand dat bloemperk koomt begieten,
Wanneer een nieuwe telg het aardrijk uit koomt fchieten!
Dan ademt heel zijn borst, met overwelmden zin,
De ziel van zijnen vriend in 't rozengeurtjen in.

Maar zoudt ge er ook aan hen geen beeltnis wijden mogen,
Die Ceres vruchtbre kunst uit heur verachting togen?
Valt Berghem niet een grot, Virgyl een loofpriecl,
Valt grijzen Theokryt geen marmerzuil ten deel'?
Helaas, ik heb geen recht om aan hun zij' te pralen!
Maar, deed me een zuivre toon een luttel roems behalen,
Indien me een Dichtvriend ooit een needrig offer biedt,
Hy plaatfe in 't ftadgewoel den Veldzangdichter niet.
Gy, dalen die ik zing! gy, heuvels die ik minde,
Vergunt dat m'in uw fchoot dat ereteeken vinde,

Een

Een zilvren populier het weemlende overdekk',
En 't kronklen van een beek het marmren voetſtuk lekk'.
Mijn beden zijn verhoord. Een enkel kroost van Helden,
Princesſen, die, 't ſieraad van 's Weisſels vruchtbre velden,
De woestheid des Sarmaats vergeten doen aan de aard,
Heeft me in der Dichtren rang eene eereplaats bewaard!
Wat zegge ik! in een' Hof, by Pindus halve goden,
By Pope en Thomſons naam den mijnen plaats geboden!
Neen, zangſter, dit 's geen eer, die u, die my, betaamt.
De roem dier namen wierd door mijnen naam beſchaamd.
Maar, weet ge in eenig bosch, gering en afgelegen,
Een onbekenden hoek, beſchut voor wind en regen,
Beneden Gesners beeld, en verr' van Theokryt?
ô Hou dien plek voor my, wie immer daar gebied'!
Gelukkig zal ik u, op 't groen van uw Valeien,
De lesſen, die ik zong, door oefning uit zien breien:
Uwe onbewoonde ſtulp bevolkt zien en verrijkt,
Daar de onrust en 't verdriet voor rust en blijdſchap wijkt!
ô Zalig, zoo ſomtijds de boschgalm uwer dalen
Mijn naam, mijn lof, mijn zang, mijn verzen op mag halen!

Doch, 't zij in dorp of ſtad, vergete ons harte nooit,
Dat, welk genot men ſmaakt, het weldoen 't eerst voltooit.
Gelukkig, of in nood, de mensch behoeft zijn naaſte;
En wee hem, die zijn doel in eigen wellust plaatſte!

Hy leeft ten halve slechts, die niet voor andren leeft.
Gy dan, wien 't lieflijk veld geen recht genoegen geeft,
Doet op uw Landgoed wel! gy zult het leeren minnen:
't Genoegen moet op 't veld met wel te doen beginnen.
't Wart alles door elkaâr in 't woeste stadgedruisch;
Maar 't is in 't Landgehucht, dat stulp en Heerenhuis,
Dat de arbeidzame ellend en de overvloed der rijken,
Zich van veel naderby in 't treurigst licht doen blijken,
En de armoê tegen 't heil des rijkaarts op leert staan.
Dan koomt weldadigheid, die de afgunst neêr kan slaan,
Den nijd ontwaapnen kan, de weegschaal houdt van 't leven
Om 't onheil, waar het drukt, zijn rechten weêr te geven,
Der tijden ramp verhelpt, des armen landmans leed
Met luttel airen troost, verworven door zijn zweet,
En 't heilzaam onderscheid der onderscheiden staten
Door giften minlijk maakt aan die het leerden haten.

En waar is 't, dat zoo schoon als op 't gelukkig veld,
Weldadige edelmoed ten voorbeeld wordt gesteld?
't Heelal wordt wederzijds door weldaân onderhouen:
Het veld geeft voedsel op voor de ossen die 't bebouwen:
Het aardrijk drenkt de plant uit moederlijken schoot,
Maar 't onderhoudt zijn kracht met elke dorre loot:
't Gebergte schenkt zijn nat om 't vruchtbre veld te plegen;
Het vocht verfrischt de lucht; de lucht geeft daauw en regen.

'T Geeft

'T Geeft alles, en 't ontfangt; het baat en 't wordt gebaat;
Alleen 't bedorven hart verbreekt die regelmaat.

De een, als de onzeekre kans hem tegenloopt in 't ſpelen,
Streeft heel zijn landgoed door om deze breuk te heelen,
En put zijn ſchatten uit, maar droogt geen enklen traan;
En de ander zoekt op 't dolst zich van zijn geld te ontſlaan.
Hoe! is u 't geld tot last, (ô ſchaamtloos geldverachten!)
Wat laat ge in 't naar gebrek deze arme weêuw verſmachten?
Dees kindren, in hun bloei verhongren door den nood?
Die meisjens onverzorgd? dees grijzaart zonder brood?

Ach! had my 's Hemels gunst een kleen gehucht gegeven,
Hoe zalig zoude ik daar, en 't voorrecht waardig, leven?
'k Omringde me in het rond met bloem en kruidery,
Met heerlijk boomgaartooft van ieder jaargetij':
Maar, meest en bovenal, met vrolijke aangezichten,
Waarop de welvaart-zelv heur zetel ſcheen te ſtichten;
En nimmer ſtonde ik toe, dat in mijn overvloed
De honger 't bleek gelaat zou monſtren op mijn goed.
Maar 'k haat de ledigheid. De ploegſtaart, egge, en ſpade,
En wat van 't akkertuig den Landbouw koomt te ſtade,
Zou d'arme, in billijk loon, den kommer doen vergaan,
En de arbeid zou zijn mond met eigen brood verzaân.

Dan,

Dan, vaak vindt zich 't gebrek een prooi van wreede plagen:
Geef onderſtand aan krankte, aan hooggeklommen dagen.
Heb in uw Landverblijf een matig byvertrek,
Alwaar ge in, kunstrijke orde en voeglijk klein beſtek,
Een kostbren ſchat bewaart van heilzame artſenijen,
Om 't ziekbed, waar 't behoeft, grootmoedig toe te wijen.
Door hem, wien 't zelfverdriet naar uwe tafel voert,
Wien niets dan 't huisſieraad, dan goud of beeldwerk roert,
Zij 't oovrig van uw huis met vollen mond geprezen;
Aan elk gevoelig hart zal dit geheiligd wezen.
Maar, doet ge een weldaad, voeg een troostvol oog daarby:
Ontfangen uit uw hand, verdubbelt heur waardy.
Bezoek den kranke op 't ſtroo: geleid er zelfs uw kinderen,
En laat geen lastig oog hun vrije giften hinderen.
Uw dochter koom vooral, op uw gezegend ſpoor,
Met warme tederheid de blode nooddruft voor;
En, met een ſchuchtren blos waar ſchaamte en deugd in mengelen,
Verſchijn' ze in 't needrig dak als een der Hemelſche Engelen!
Zoo voere uw waardig kroost in 's levens dageraad
Uw beeltnis in 't gedrag zoo wel als op 't gelaat!
Hun deugden zijn uw werk, uw voorbeeld, hun vermogen!
Hartvochtigen, koomt hier, en wordt voor 't eerst bewogen!
Of, daar ge uw overvloed aan kostbre walging wijdt,
Ziet deze wellust aan, en barſte u 't hart van nijd!

Ge-

Gelukkig Vaderland, dat nergens ooit ellende
Dan in de duisternis der groote Steden kende!
Waar schaars een dorp, een vlek, een enkle hut bestaat,
Of welvaart lacht den boer van 't blozende gelaat!
Gewis, in uw verblijf behoeft de bloeiende ijver
Van Land- of Arbeidsman geen spoorslag van een drijver,
Maar heerscht en werkt alom door ingeschapen trek,
En bant en ledigheid, en ondeugd, en gebrek.
Gelukkig! zoo de weelde, uit rijkdom voortgesproten,
Op uw gezegend erf geen wortel had geschoten,
Den vaderlijken aart tot dartelheên verleid,
En de ondeugd, en door haar, het jammer voorbereid.
Maar neen! uw bloei houdt stand; en, stort behoefte tranen,
Uw hart behoeve ik niet tot weldoen aan te manen!
Daar, waar men lijden ziet en geene erbarming voedt,
Daar vloeit geen Nederlandsch, maar uitlandsch bastertbloed.

Geen stervling, zoo gering, die in zijne enge muuren
Niet soms een Stad, een Rijk, een Wareld wil besturen.
Voor my; nooit willigde ik aan die bedwelming in,
Om 't lot der Volkeren te reeglen naar mijn zin;
Maar, om in lager kring mijne eerzucht in te snoeren,
Zet ik my soms in 't hoofd, een Dorpbewind te voeren,

En

En maak my-zelv' tot Heer van dezen kleinen Staat.
Dan pleeg ik met mijn hart en met mijn krachten raad,
En wil, dat elk die kan, zich in mijn plan vereene,
En 't geen ik me onderwind volkomenheid verleene.
ô Gy, voor wie ik thands dit Boerfche Wetboek fchets,
ó Vormt, zoo 't mooglijk is, een voorbeeld naar mijn les!

Ziet gy dit needrig huis, dat, vrij van prachtvertooning,
Een zedige eenvoud aâmt? Het is de ftille woning,
Door 't Christlijk dorpgehucht aan de achtbre post gehecht
Van die 't verëenigd volk hier voorbidt als Gods knecht.
Hy draagt hun zuchten op aan 's Hemels welbehagen,
En troont den zegen af, die weide en akker vragen.
Hy wijdt het huwlijk in; verlicht den tegenfpoed;
En plant de deugd, de trouw, de Godvrucht, in 't gemoed;
Geeft troost waar troost ontbreekt; en reinigt hart en zeden;
En vormt voor Kerk en Staat onftraffelijke leden.
Zie daar, of 't geen hy is, of 't geen hy wezen most!
Voorzeker koze ik nooit voor die verheven post,
Dien valschaart, door belang, door fchraapzucht aangedreven,
Die om een luttel baats zijn fchaapskooi op zou geven,
Door voorbeeld of door leer den ftoel der waarheid fchendt,
En lesfen of gedrag naar 't heerfchend denkbeeld wendt.

Neen,

Neen, aan zijn dienst getrouw, en dierbaar aan zijn kudde,
En, d'ouden Olm gelijk, wien wind noch regen schudde,
Maar wiens ontzachtbre stam, waarop geen tijd vermag,
Den grootvaâr en zijn kroost ten grave varen zag,
En over 't Kerspelplein reeds meer dan honderd jaren
Het erflijk lommer gaf van zijn verjongde blaâren,
Is de echte Landpastoor door vaderlijke zucht
Het altijd wakende oog van 't gansche Dorpgehucht.
Zijn voorzorg, wijsheid, trouw, laat nergens hulploos lijden.
Waar schuilt hy, wien in 't leed, zijn weldaân niet verblijdden!
God telt ze, en kent ze alleen, die hy gelukkig maakt,
Ook zelfs, wen schaamte of trots den eigen nood verzaakt.
Vaak zoekt hy de enge kluis, waar rampen, niet te ontloopen,
Gebrek, en pijn, en dood, en wanhoop, samenhoopen:
Hy nadert, en 't gebrek, de wanhoop, vlucht daar heen;
De pijn verliest heur smart, de dood heure ijslijkheên.
Hy, die den nood voorkomt, gaat duizend misdaân tegen.
De rijke eerbiedigt hem, en de armoê geeft hem zegen:
En dikwijls ziet m'een paar, door bittren haat verteerd,
Verëenigd aan zijn disch, en, Vrienden weêrgekeerd.

Vereer zijn ampt, zijn werk! Zijn woning is bouwvallig?
Geef 't ouderwetsch gesticht een aanzien, min wanstallig,
En steke 't zalig huis, dat zoo veel deugds besluit,
In ware deftigheid, maar zonder praalzucht, uit!

De

De schamelheid verneêrt, en 't weitsche zou beleedigen.
Laat ook de kerksieraân zijn goeden smaak bevredigen.
Maak hem, zoo veel gy 't kunt, zijn arbeid aangenaam.
Verbindt u heiliglijk tot 's menschdoms welzijn saam.
Wat moet in 't deugdzaam hart voor zulk een Vlek niet zwichten,
Het geen een Leeraar sticht, een Wijze wil verlichten!
Neen, Rome in al heur pracht, meestres der bukkende aard,
Is geen gehucht vol deugd, in 't oog des braven, waard,
Waar 't weldoen, waar 't gebed, met even vurig blaken,
De schat der armen zijn, de hoop der rietendaken.

Daar is een tweede in 't Dorp, die kracht van invloed heeft:
De Schoolvoogd, voor wiens plak de boersche Landjeugd beeft!
Mijn zangster, zet uw zang voor 't minst een toontjen lager,
En schilder 't stijve beeld van dezen scepterdrager.
Straks melde ik, welk een zorg een ampt van dit gewicht,
Om 't Landvolk wel te doen, ten besten einde, richt'.

Hier zit hy! In zijn stap, zijn uitgestreken wezen,
Is 't geen hy op zijn staat zich inbeeldt, klaar te lezen.
't Vertrouwen op zich-zelv', en op de meerderheid
Waar mede, 't geen hy weet, zijn kleinen hoogmoed vleit.

Ook

Ook is hy réedlijk verr' in 't lezen, fchrijven, rekenen:
Hy kent in d'Almanach planeet- en hemelteekenen:
Hy zingt de Kerkgemeent' met ernst en ftichting voor;
En worftelt, jaar aan jaar, den *Catechismus* door.
Hy *disputeert* met moed, en zonder los te laten,
En, fchoon hy 't ook verliest, hy weet er door te praten.
Let op, wanneer hy fpreekt, op wat geleerden trant
Hy elke fylbe rekt, en ieder muskel fpant!
Wat moeite hy zich geeft, om met het naauwst geweten
Ons elke letter juist in de uitfpraak toe te meten!
Hy rijmt, indien 't hem lust, trots.... en Datheen,
En *declineert* getrouw door alle *cafus* heen.
Ook weet hy 't noodigst zelfs van Staats- en Kerkhistorie,
En kent en Lodeftein en Sluiter by memorie.
't Heelal, het ganfche dorp, ftaat van den man verftomd,
En weet niet hoe één hoofd aan zoo veel wijsheid komt.
Voor 't oovrig ziet hy fcherp op 't nietigfte overtreden,
En wordt door zucht of traan bewogen noch verbeden.
Verfchijnt hy; in zijn blik (den aanblik van een God!)
Leest heel het kindervolk hun onherroeplijk lot.
Hy wil 't; men gaat uit een: hy wenkt; men zet zich neder:
Hy glimlacht; alles juicht: hy fronst; men fiddert weder.
Hy dreigt, beloont, kastijdt, met d'eigen toon van ftem;
En, in zijn afzijn zelfs, is ieder bang voor hem.
Hy ziet, hy hoort, hy weet, wat elders werd misdreven:
Hy vindt het de arme jeugd voor 't voorhoofd aangefchreven.

Hy raadt, wie lacht, wie fnapt, wie luiert, en wie flaapt,
Wie andren partjens fpeelt, of onder 't bidden gaapt.
De berk ligt nevens hem: die roê, wier vreeslijk knellen
Den moedwil, met een wenk, den teugel weet te ftellen,
Der traagheid fporen geeft, 't ontzag in werking houdt,
En d'ijsfelijken plak als naaften buur befchouwt.

De Dionys van 't dorp is kenbaar aan dees trekken.
Neem u zijn zorgen aan, op dat gy ze op moogt wekken.
Den wijze is niets gering; de dwaas alleen veracht
Wat heilzame arbeid is voor 't menfchelijk geflacht.
Den kleine is in zijn post een glans van aanzien noodig;
Dat Grooten needrig zijn, de rest is overbodig!
Bemoedig des den man! Bedenk, dat in zijn hand
't Toekomftig lot berust van uwen Boerenftand.
Maak hem en 't meefterfchap eerwaardig in zijne oogen,
Op dat zy 't in der daad der menschheid worden mogen.

Doch waarom beelden we ons een zulken fchoolvos in,
Belachlijk voor het oog, en arm van menfchenzin?
Ja, dat we een oogenblik der Dichtluim ruimte geven,
Maar, mits we op geenen ftand verachting vast doen kleven!
't Gemeen verflaaf zich aan 't vooroordeel! 't volgt elkaâr,
Als 't redenlooze vee, op elken doolweg naar.

Wy weten, elk beroep heeft zijn belachlijkheden,
Waar 't zulken bloot aan ſtelt, die 't op den duur bekleeden.
De ſtem, de toon, de taal, de houding, neemt iets aan
Van 't handwerk, 't ampt, de post, den rang waarin wy ſtaan.
Waar ſtaâge oplettendheid op duizend kleinigheden,
Waar ſtrengheid, ernst, geduld, de hoogſte plaats bekleeden,
Is 't vreemd, indien m'aldaar aan heblijkheên gewent,
In wie men 't haatlijk merk van ſtroeven ſmaak herkent?
Waar m' eindloos bezig blijft in 't zelfde voort te teemen,
Is 't wonder, zoo 't verſtand daar weigert vlucht te nemen?
Helaas! 'k Beproef het zelf, hoe veel de geest zich krenkt
Die ſteeds beginſels kaauwt, en voor den leerling denkt!
En echter, is onze eeuw niet rijk in zulke mannen,
Die zelfs in 't kinderſchool den ſchoolvos van zich bannen;
Wier ſmaak, wier kunde en hart, hun Vaderland vereert,
En op 't vooroordeel-zelf der wareld triömfeert?
ô Lust der halve Goôn, ô Pindus eerlauwrieren!
Hoe, mocht ge in 't ſchoolvertrek geen achtbre kruinen ſieren?
Verdiende een Van der Waal, verheven kroonpoëet,
Dat Neêrland, dat op de aard één Dichter hem vergeet?

Wat heerlijk ſchouwtooneel in al dat kinderwoelen!
In 't dartlen, dat zy doen! in 't door malkaâr krioelen!

't Is heerlijk, in den mensch de rijpe kracht te zien,
Gereed, om 't Vaderland heur vruchten aan te biên;
Maar kan m' in 't hoopvol kind het leven uit zien ſchieten,
Den mensch in bloeſem zien, en niets daar by genieten?
Dan, dan nog, zijn we ons-zelf. Geen kunst of veinzery,
Die de eerſte neiging hult, natuurlijk, los, en vrij!
Dees, buigzaam en gedwee, geeft, aanſtonds na 't kastijden,
Bevredigd met een woord, zich over aan 't verblijden.
Flux wischt hy, met een lach, het laatſte traantjen af,
En denkt niet meer aan 't leed van de uitgeſtane ſtraf:
Één glimlach geeft u 't hart, hoe fel verbitterd, weder.
Een ander ſlaat het oog met ſtugge droefheid neder,
En houdt zich onverwrikt in liefde beide en haat.
Gebeden, vriendlijkheên, geſchenken, doen geen baat.
Hy wijst het dierbaarſte af, waarnaar hem 't hart mag hijgen,
En pruilt hardnekkig voort in wederſpannig zwijgen.
Zoo toonde een Cato reeds in kindſche hoofdigheid
Die onverzetbre ziel, die Helden onderſcheidt.

Maar 't ſchool gaat uit: treed toe, en zie de knaapjens ſpelen.
De ontwikkling van hun geest moet hier den wijze ſtreelen,
In 't dartlen, in 't gejuich, in 't nietigſte geſprek.
Wat treflijk onderſcheid van aangeboren trek!
Dees, WAGENAAR van 't dorp, zit ſprookjens op te halen.
Die, RAFAËL in 't klein, de muren vol te malen:

Die,

Die, voert zijn kindertroep in fieren krijgsmarsch aan,
En is een andre EUGEEN, of MAURITS, in zijn waan.
ô Sla hun inborst gâ in 't kluchtige onderwinden.
Licht zult ge er in der daad een kleinen POOT by vinden.
Licht komt er met der tijd een tweede HUIGENS uit,
Die nu zijn drijftol werpt, of op zijn rietjen fluit.
Licht ziet ge een ftouten gast aan tak en boomftam hangen,
Die eens by 't Vaderland zijn RUITERS zal vervangen.
Licht dat ge een NIEUWLAND vindt, die 't oogenblik verbeidt,
Dat hem een fchrandre geest hervoort rukt en geleidt.
Zoo toeft de teedre roos, in 't knopjen nog verborgen,
Één warmen zonneftraal, één daauwdrop van den morgen.
Thands van zijn laatren roem of grootheid niet bewust,
Verheugt zich 't kinderhart in kinderlijke lust,
Indien 't zijn fteentjens flechts, na duizend oefeningen,
Het water fchaven ziet, en dan weêr opwaart fpringen;
Of zoo 't zijn vlieger ment, gedragen door den wind,
Die, voor 't verwonderd oog, den weg ten Hemel vindt.

Zoo dra 't gelukkig lot hem opdoet aan uwe oogen,
Grijp toe: dit kostbre zaad lijdt uitftel noch vertogen.
Uw byftand kweek', befcherm', beveilige, en befproei',
En breng' de wilde telg ten hoogstvolkomen' groei!
Door uwe hulp verhaast, zal 't fmaaklijk ooft verrukken,
En gy, gy zult er zelf de zoetfte vrucht van plukken.

Hou de onbedreven jeugd ook van vooroordeel vrij.
Voorheen was elk gehucht vervuld van ſpokery.
Geen dorp, of 't had een Best, beruchtigd in 't voorſpellen;
Geen burcht, waar niet een geest de menſchen plach te kwellen;
En praatzieke ouderdom beangstte t' elkenmaal
't Schroomvallig kinderhart door 't aakligst ſpookverhaal.
Vooral, wen 't avonduur, by 't vallen van de bladeren,
De Landliên om den haard by 't lamplicht deed vergaderen,
Had de een of andre paai een geestverſchijning reê,
Die heel den kring in 't rond van ijzing huivren deê.
Gy, waag ze aan d'indruk niet van zulke ſchrikvertelſels,
Gewrochten van bedrog of onbewezen ſtelſels,
Die, wortlen ze eenmaal vast in 's levens eerſten tijd,
Ook helden ſiddren doen, 't gezond verſtand ten ſpijt.
Verhaal men hun veeleer van de eerbre ſchovenbindſter,
Die de airen vallen laat ter aalmoes voor de vindſter;
Van 't brave en dankbre kind, en van de onzichtbre hand
Die de arme Weezen voedt, en de ondeugd brengt te ſchand.

Dus

Dus ſchaft ge aan uw gehucht (en welk een heilverplichting!)
Der Grijsheid onderſtand, der Jonkheid, onderrichting.
Dit 's alles echter niet, het gene ik van u wacht.
Wat zegt een teedre plicht, ten halve ſlechts betracht?
Doe meer, en laat hen ook de werklooze oogenblikken,
Die feest- of viertijd geeft, door tijdverdrijf verkwikken.
Is 't mooglijk, Hemel! hoe! uit goedheid al te wreed,
Ontrukt men 't troostrijkst zoet aan de armoê in heur leed!
Die dagen, zegt men ons, zijn voor 't gewin verloren,
En 't hoogtijdſlempen rooft, wat d' arbeid zou behooren.
'k Verſta 't: uw vriendlijkheid ontſlaat hen van de rust,
En de arbeid wordt de troost die 't leed van d' arbeid ſust.
Ach! kunnen we aan den Boer, op de ingezette tijden,
Den doedelzak, de veêl, of 't oude bier benijden?
Ontzeggen we aan de meid, die daaglijks karnt of wiedt,
Dat m' enkle reizen meer haar Zondagspakjen ziet?
Neen, dat we hun voor 't minst, zoo vaak zy 't ſmaken kunnen,
't Genoegen van hun ſtand, des levens deel, vergunnen!

Breng zelf het uwe toe aan 't ongedwongen feest!
Reeds zweeft zijn vrolijkheid betoovrend voor mijn geest.
Ach! geef me in d'overvloed van haar verſcheidenheden,
Ostades rijk penſeel om 't waardig in te kleeden.

Hier hebt ge een praatparty van drinkende oude liên.
Dees haalt zijn marſchen op, of laat zijn wonden zien,
Die hy voor d'ouden Prins in Berg' op Zoom behaalde,
En zegt: Oranje in 't hart, ſchoon Frankrijk zegepraalde!
Die, praat van 't geen zijn jeugd, in andre tijden, zag,
Toen England eerbied droeg aan de oude Statenvlag.
Ginds ziet ge een bolle meid, op 't ſlingrend touw geheven,
Zich ſchomm'len door de lucht en op de winden zweven.
De dartle Zéfir ſpeelt met onderkleed en ſchort,
Dat om haar kniën golft, met zilvren lint gegord;
En de arglooze onſchuld lacht, wanneer de ſchalke boeren
Haar, met een dubblen zet, den hemel nader voeren. —
Wat verder zien we een baan, waarin de forſche hand
(Een koningslust weleer, nu balling op het land!)
Den kaatsbal, door de lucht elkander toegedreven,
In zeekre richting jaagt, en heen en weêr laat ſtreven;
De ſpelers wringen 't lijf naar alle kanten heen,
En voegen 't vuur der drift by de afgerichte leên.
Hun boezem jaagt en klopt by 't beurtelings verwachten,
En dubbelt t'elkenmaal behendigheid en krachten.
In 't eind, het toeval ſpreekt; een holle kreet gaat op,
En vlecht den ſtoutſten gast den lauwer om den kop. —
Hier weder, zien we een bal, die uit de hand geſchoten,
't Geſchaarde kegelſpel al rollende om moet ſtooten.
Daar vliegt hy, ſnelt, en werpt, in onbeſuisde vaart,
Van 't houten batailjon een vleugelman ter aard'.

Som-

Somwijlen, of 't mocht zijn, van tuimelzucht bevangen,
Doorloopt hy 't heel en al, en wandelt door de rangen.
Besluitloos, aarzelt hy, bedreigt hen beurt om beurt,
Onzeker, wien hy 't meest zijn aanval waardig keurt.
Nog staan ze en houden post, in fiere moedvertooning!
Doch eindlijk, hy besluit, en 't noodlot treft den koning.

Maar hier by d'ouden Olm, die honderd jaren heugt,
Verzamelt zich de bloei en 't schoonste van de jeugd.
De Boersche vedel klinkt, en ieder maakt zijn paartjen.
De vreugde blinkt in 't oog, de hoed staat op een haartjen.
Men springt, men danst, men schokt, men huppelt in het rond,
En vat zijn meisj' in d'arm, en heft haar van den grond.
Het jonge hartjen klopt, by 't teder vingrennijpen,
En Liefde koomt in 't spel, om in den hoop te grijpen.
't Genoegen lacht alom; gezondheid krijgt een blos;
De geest wordt opgebeurd; de leden worden los;
De steeds gerekte boog herstelt zich door 't ontspannen;
En zucht om leêg te zijn blijft uit het dorp verbannen.

Gy, wien hun spel vermaakt, hun overvloed verrijkt,
Gy smaakt het, of 't geluk weldadigen bezwijkt.

Gelukkig, in 't geluk aan andren toe te deelen,
Vereenigt ge op uw erf de ſtulpen met kasteelen.
Gy, die genoegens ſchept, en droefenis verlicht,
Gy haalt den ruimen band der ſamenleving dicht,
En, van uw werk voldaan, het oog op God geſlagen,
Moogt ge in vertrouwende ernst om zijn voltooiing vragen!

TWEE.

TWEEDE ZANG.

HET

BUITENLEVEN.

TWEEDE ZANG.

Wel hem, die in den schoot der huisselijke vrede
Zich uit de stormen houdt van Staats- en Oorlogsvede,
En in zijne eenzaamheid ontscholen aan 't geweld,
De kunsten en de deugd vereenigt met het veld!
Dus, onder 't luw verdek der breede beukenboomen,
Wen 't bloedig Driemanschap in 't afgeteisterd Romen

Zich

Zich onderling 't bezit betwistte van heur roof,
Zong Maro op zijn riet den woesten krijgshalm doof.
Geen stervling had het hart, by zijn betoovrend zingen,
Zijn heilig Landgehucht met wapenklank te omringen;
En, als de Staat in 't eind, van wee en gruwlen zat,
In leniger bestuur zijn vroeger ramp vergat,
Indien hy 's aardrijks Vorst zijn erfgoed wedervraagde,
Waar uit hem de ongenâ van 't oorlogslot verjaagde,
Haast kwam hy zich op nieuw, aan 't Hofgewoel ontvlucht,
In Pales argloos veld en onbesmette lucht,
Op d'eens zoo schoonen grond der Vaderlijke weiden,
By 't zalig Mantua in 't ruischend groen vermeiden.
Daar, midden in 't geloei van 't grazend rundervee,
Beluisterd van de zwaan der zilvren bergstroomzee,
En 't Hemelhoog geboomt' der Apennijnsche klippen,
Bezielde hy den halm met d'adem van zijn lippen,
En zong het trotsche Rome, in de oppermacht der aard,
Een boerschen veldzang voor, maar Wareldheerschers waard.

Voor my, wiens noeste vlijt my 't eerlijk brood mocht gaderen,
Ik had, gelijk Virgyl, geen erfgoed van mijn vaderen,
En 't weinig, 't gene ik had, dat gaf ik op aan God.
Maar, balling uit mijn erf, en tot een spel van 't lot,

En

En vluchtend, juist als hy, de Burgerſtaatskrakeelen,
Gelukte 't me, om me in 't woud aan 't ſtadgedruisch te ontſtelen,
En, wagende op den halm een ongekuischten toon,
Zing ik den Bouwman toe, maar 't veldriet ongewoon.
Gy dan (indien ze er zijn, die naar mijn veldzang hooren)
Gy die mijn zang verneemt, verleen hem gunſtige ooren,
En ſchend het gastvrij oord dat my zijn ſchaduw biedt,
Door uw onheuſchen blik, door uwen argwaan niet;
Maar gun my in mijn leed, bevrijd van ſlaafſche keten,
Den troost der Poëzy by dien van 't vrij Geweten!

Doch waan niet dat ik hier in Maroos ſchreden ſtap,
Wen ik den Landbouw zinge, of in dees wetenſchap
De lesſen des Romeins aan Neêrland koom herhalen.
Neen, 'k durf met ſtouter vlucht langs nieuwe wegen dwalen,
En daar ik de achtbre ploeg met versch gebloemte ſier,
Bezinge ik 't gene ik min met geen geborgde Lier.

Geloof niet, dat mijn zang zijn waardigheid verzake
Met alles, zonder keur, wat de akkers vruchtbaar make;

Wat ieder Landman weet; wat, duizendmaal herzegd,
De eenvormigheid ten grond van wisse walging legt.
Mijn verzen leeren niet, in welk een jaargetijde
De boer zijn kool verplant', zijn vlas of druiven snijde,
Wat grond de boomgaard eischt voor 't in- of uitheemsch ooft,
En waar 't gezegend graan de rijklijkste oogst belooft.
Neen, 't luste ons, in dien schat het edelste af te zonderen!
Ik zing den arbeid niet des Landbouws, maar zijn wonderen:
Zijn stoutste pogingen, en 't zeldzaamst wat hy teelt.
Met middlen, met een kracht van d'eersten rang bedeeld,
En in 't gewrocht zoo rijk als grootsch in 't onderwinden,
Laat zijn veredelde aart zich aan geen leisnoer binden.
't Is geene eenvoudige, geen boersche Godheid meer,
In 't opgelegd gareel omdravende als weleer;
Neen, 't is een hooger Geest, wiens onbeperkt vermogen
Ons 't ongeziene, als 't waar, getooverd brengt voor oogen,
Steeds nieuwe schatten schept, de soorten steeds verschoont,
En rijker gronden vormt, dan die ons 't aardrijk toont;
't Weêrstrevig steengruiszand tot akkers weet te dwingen;
Den stroomen in hun muil een breidel weet te wringen;
De vloeden met elkaâr vereenigt en verbindt;
En zelfs den wederstand der luchtstreek overwint.
Ja, plaatsen, tijden, aard, saizoen, en werelddeelen
Door één rukt, en Natuur als meester durft bevelen.

De

De ſtervling, wen hy 't eerst zijn akker bracht in 't zaad,
Kende in deze oudſte kunst noch wet noch regelmaat;
En, zonder 't minst verſchil in bergen of landouwen,
Dorst hy d'ondankbren grond zijn ſchatten toevertrouwen.
Haast echter, meer verlicht in 't onderſcheid van land,
Kreeg ieder grond zijn graan, en elke beemd heur plant.
Doe meerder! heb den moed, het aardrijk te overheeren:
Verbeter 't, door zijn grond, zijn boezem, om te keeren.
Zie vreemden 't groot geheim van elke ontdekking af:
Neem elke proef te baat, die ergens inzicht gaf:
Voeg 't middel en 't gebruik van d'akker toe te maken
Naar 't voedſel dat hy eischt, by 't welgepaste braken;
Het mergel, en de kalk; de vruchtbaarmakende asch;
Het legerſtroo van 't vee, bevrucht met ſcherpen dras;
De zeep der duiventil; en de onderſcheiden misten
Waarin het dierlijk vet zich oplost onder 't gisten,
Zijn zouten vluchtig maakt, ontwikkelt, en verdeelt,
En uit de onzuivre loog een geestrijk voedſel teelt.
Hier zal de vette klei de ſchraalheid uwer landen
Verbeetren, doorgekneed met hunne onvruchtbre zanden;
Daar dient de weeke draf van hun moerasſige aard
Met mengeling van zand of harder grond gepaard.
ô Gy, wier ijdle hoop, door valſchen waan bekropen,
Uit arbeid zonder baat een nietig goud durft hopen,
Sta van uw uitzicht af, en grijp geene ijdle lucht.
Het goud ontſpruit in de aard, door 's bouwmans zweet bevrucht.

Het aardrijk is de kroes, waarin uw schatten stoven,
En heeft de zon te hulp in 't stoken van zijn oven,
Zie daar het ware goud, dat waren rijkdom geeft!
De zekere Alchymie, waar geen bedrog aan kleeft!
Een Grijzaart wist in Rome, op anders dorre streken,
Door overmaat van vlijt een dubblen oogst te kweken.
Hy brak d'onvruchtbren grond en ploegde er 't mergel door,
En kleinsde 't reis op reis in de omgedolven voor.
Hier deed hy 't veldgebloemt' op heur vervormde struiken
Met dubblen bladerkrans en nieuwe glans ontluiken:
Daar schiep hy weide uit zand, en 't sierlijk klavergras
Beloonde 't stout bestaan met rijkdom van gewas:
Daar leerde hy de herfst met nieuwe vruchten spelen.
Zijn akker had geen rust; verscheidenheid in 't telen
Verpoosde alleen den grond in d'arbeid van zijn schoot,
Die 's mans verlichte vlijt een zeekre schatting bood.
Een voorrecht van dien aart stak nijdigaarts in de oogen:
Hy wordt vervolgd, beticht, en voor het recht getogen.
Daar legt hem 't domme volk een tooverkunst te last,
Die op zijne akkers trekt, het gene op andre wast.
Hy, stelt zijne egge en ploeg, zijne armen, frisch van spieren,
Den rechter voor 't gezicht; zijn forsche runderdieren,
Zijn weldoorvoed gezin, in d'arbeid opgebracht.
Daar ziet ge, sprak hy toen, mijn gantsche tooverkracht!
Toen meldt hy, met wat zorg hy de aarde toebereidde,
Hoe vlijtig hy ze bouwde, en 't vocht daar over leidde,

En

En wat den dubblen oogst verzekerde aan zijn grond:
En alles juicht hem toe als uit een zelfden mond:
En hy, hy ziet zijn kunst, hy 't hoogste roembehalen,
Als op de onvruchtbaarheid, op de afgunst zegepralen.
Zijn toovery zij de uwe! Uw kunde en noeste vlijt
Verbeetre 't, waar natuur gebrek of kwijning lijdt!
Tracht altijd om den kring des Landbouws uit te zetten,
En geef aan 't voorbeeld plaats by de aangenomen wetten.
Wees echter niet te veel door nieuwigheên verrukt,
Noch leef in de ijdle hoop, dat elke proef gelukt.
Laat andren, door den waan van wijsheid opgeblazen,
Vermetel, op 't verstand van hunne Vaders razen;
Laat gy de ontwerpen daar, in 't boekvertrek gesmeed,
En heerlijk op 't papier voor die er niets van weet:
Die nieuwe vindingen van steedsche Landbouwdrijvers,
In 't blinde toegejuicht door Maand- en Dagbladschrijvers;
Hun nieuwbedachte ploeg, hun zaaituig naar den smaak!
De Landman lijdt er om, en Ceres schreit om wraak.

Stap echter niet altijd, met kindsche vrees beladen,
Den voetstap angstig na van hun, die voor ons traden.
Neen, sla met de akkerkunst ook nieuwe wegen in,
En de uitkomst kroont wellicht uw poging met gewin.
Hoe veel heeft onder ons de kunst niet uitgevonden!
Wat wisling bracht ze niet in de opgetogen gronden!

Het roosjen groeide eertijds op 't ftruikgewas alleen,
En de ooftboom ftak zijn kruin ten hoogen hemel heen:
Thands heft de rozenboom (verbazend kunstvermogen!)
Zijne armen, uitgebreid, vermetel in den hoogen,
En de appel wordt geplukt van needrig dwerggeboomt'.
Wat bloemen zien wy niet, met dubble krans omzoomd,
Met rijken blaadrentooi en kleurfchakeering gloeiend,
Eer, veldbloem zonder glans, den wind ten beste groeiend!
Doe meerder! durf, en roep uit afgelegen oord
Gewasfen, die gy huwt aan 't ingeboren foort.
Maar geef geen dolheid plaats in woefte zucht naar 't vremde,
En fmaad die fchatten niet, die ons Natuur beftemde.
Daar is er, wien geen plant, hoe prachtig ook, behaagt,
Ten zij ze een verren naam uit Oost' of Westen draagt.
Dus zag ik, toen Parijs uit wisfelzieke weelde,
Zich in 't waarachtig fchoon der betere Eeuw verveelde,
Europe, door een trek tot zeldzaamheên verhit,
In al wat woestheid aâmt zich plooien naar den Brit.
En Hof, en Schouwtooneel, en Stad, en Maatfchappyen,
Volijvrig, zich om ftrijd in 't flaafsch gareel te vlijen,
't Bootfte al den wanfmaak na, en Kunstnaar, en Poëet,
Bracht enkel droomen voort, in mijmerzucht gefmeed.
De Paarden keken vreemd in die belachbre dagen,
Een zwaren Franfchen knecht in 't *Jockeys* pak te dragen:
Verfailles kreeg zijn klubs, zijn Hof- en Volksparty,
En dronk zich gek aan *Punch* en Politiek daarby:

En

En Duitschland...! Maar waartoe van Duitschland op te halen?
Ook Neêrland moest de vlaag dier dwaasheid tol betalen:
Een zelfde tuimelgeest had alles overheerd.
'k Zag perk, en hof, en bosch, in wildernis verkeerd.
'k Zag bergen, duimen hoog, met kloven opgereten,
Afgronden, die het oog met ſpannen af kon meten,
En heuvlen, die een mol in eenen halven nacht
Weêrom wierp, als iets grootsch, met kosten voortgebracht.
'k Zag alles overdekt met ſtruiken en ſtruweelen,
Of overzeesch gewas dat nergens voort kon telen.
Geen voet- geen wandelweg, die waar ik henen toog,
Niet in de eenvormige S, nu rechts- dan linksom boog,
Geen pad, of 't was doorſneên met kronkelige ſloten,
Verſtinkende in hun nat, met riethalm volgeſchoten;
En bruggen, naar 't model van 't armlijk volk gebouwd,
Dat bijl noch zaag bezit tot vorming van zijn hout.
En dit moest ſchoonheid zijn! dit werd als ſmaak verheven!
Dit heette, door de kunst, Natuur op zij' te ſtreven!
Barbaren! lastert niet. Natuur is altijd ſchoon,
En ſpreidt in wat zy vormt het hoogſte goed ten toon.
Geen deel, of 't is volſchoon! geen voorwerp, hoe afzichtig,
Of 't is voor 't kundig oog zoo heerlijk als gewichtig!
Maar 't is de harmony van 't welgeſtemd geheel
Die 't oog en harte ſtreelt in Tuinkunst en Tafreel.
't Is orde en regelmaat, 't is eenheid van bedoelen,
Bereiking van 't ontwerp, wier kracht zich doet gevoelen;

't Zijn middlen, door den aart van 't doelwit-zelf bepaald,
En niet, in wilden gril, van elders ſaamgehaald;
Bevrediging van 't hart, en geene aanſtootlijkheden,
Onvoegzaam voor de plaats, en ſtrijdig met de reden;
Geen nietig poppenſpel, dat kindren ſlechts vermaakt,
Maar 's menſchen waardigheid te loor ſtelt en verzaakt.
Laat dan Sinees of Rus, in hun bekrompen zielen,
Hun torentjens in 't kleen, geplant op wagenwielen;
Hun Ceders, door een vlijt, hun geestloos wroeten waard,
In ſtruiken voor hun disch- en kamertuin ontaart!
Laat hen in 't zacht verblijf van rust en huisgenoegen,
't Verſchriklijkst der Natuur belachlijk ſamenvoegen;
En laat een Britſchen geest, die, wars van rede en ſmaak,
In uiterſten alleen de bron zoekt van 't vermaak,
En woestheid kiest voor orde, op zulke ſpottooneelen
Den meeſter der natuur, den wareldſchepper ſpelen;
Gy, Neêrland, blijf getrouw aan 't waar, aan 't eeuwig ſchoon!
De ſmaad van die 't miskent, ſtrekt de Almacht-zelv ten hoon.
Niet ſtrafloos gaat in 't hart die vatbaarheid verlóren,
Die 't opwaart leidt tot God en tot zijne Englenchoren.
ó Vatbaarheid voor 't ſchoon! ó echte Hemeltrek!
Hoe vergewist ge ons hart van 't opperst heilbeſtek!
Hoe roept, hoe heft gy 't op, tot die volkomenheden
Waarvoor ons de Almacht vormde! — En, Zuiverheid van zeden!
En Liefde! en Christendeugd! hoe zijt ge aan haar verwant!
Ja, beef, die ze ooit verkracht, ter gunst van 't onverſtand!

Neen,

Neen, paar' verbeeldingskracht op teugellooze wieken,
Den ſchat van de Avondkim aan 't blozend Morgenkrieken!
Breng' ze op den oeverrand van 't onbegunſtigd Noord,
Arkadiſche akkerpracht en Paradijzen voort!
Maar laat geen razerny van nieuwe kunsttyrannen
Het Bouwkunstmatig ſchoon uit zijn bezitting bannen,
Of 't heilig eigendom van Vaderlandſchen grond
Ontwortlen voor een plant van 't andre Wareldrond.
Gevoelig voor het ſchoon der Nederlandſche Linden,
Der Beuken, grootsch van kroon en ſtandhaft voor de winden,
Voor 't krakende Eikenloof, de ſtatige Olmenkruin,
Waardeert hen de echte ſmaak voor Englands poppentuin.
Doch zoo een rijzig hout, aan vreemde kust ontſproten,
In 't keurlijk hoofdgeſtel verruklijk uitgeſchoten,
By 't nieuw en zeldzaam ſchoon een lieflijk afdak biedt,
Ons gastvrij Vaderland verſtoot den vreemdling niet.
Zoo kwam de heideſtruik van de Alpen tot ons over!
Zoo ſchonk ons 't vruchtbaar Oost het hangend wilgenlover,
Door liefde en tederheid den weedom toegepast!
Zoo kreeg de bevende Esp, die aan onze oevers wast,
Zijn prachtig broedrental van Esch- en Tyberboorden,
En Libans Cederſtam de burgerſchap van 't Noorden!

Gewage ik, welk een lust uw boezem aan moet doen,
Wanneer ge uw hof bezoekt, by d'aanblik van 't plantſoen,

Waar door ge u met den geest door lucht en wareldſtreken
Verzet, en 't Oost en 't West in een ſmelt onder 't kweken?
Dees groengetakte Pijn, die vorst en winter tergt,
Virgienjes kust ontſchaakt of Schotlands hoog gebergt',
Voert u in 't onderſcheid van zijn verſcheiden loten,
De beiden Warelden voor 't oog, waar uit zy ſproten.
De Levensboom herroept Sinees en Formozaan:
De friſche Jodenboom, de heilige Jordaan,
En 't Godgewijde land, met Godlijk bloed bedropen,
Het uitgebreid Heelal ſtaat uw beſpiegling open!
Geen plant, of ze is een rijk, dat ge in den geest doorkruist,
Zoo verr' de ontembre wind door boom of bergſtruik zuist!

Het zij dan, dat uw vlijt het inlandsch ſoort verſchoone,
Of 't Vaderland de ſcheut eens vreemden bodems toone,
Gelukkig, die zich dus een talrijk volk vergaârt,
Ontſproten door zijn zorg, en nooit die zorg onwaard!
't Gemeen moge in dien ſchat ſlechts ſtom geboomte vinden,
U is 't een hoopvol kroost en altijd-dankbre vrinden.
Gy hebt hun jeugd gevormd en hulprijk opgeleid,
Verzorgt hun ouderdom met teedre hartlijkheid,
Slaat aart en neiging gâ, en weet ze bot te vieren,
Maar brengt er regel in, en zeden, en manieren,
Veredelt ſtam en kruin, en blad, en bloem, en vrucht,
En 't heft met dubblen glans zijn ſchedel in de lucht.

Be-

Befteed ook de eigen zorg aan de onderfcheiden dieren.
Verfchoon ze in ftal en vacht, veredel bloed en fpieren.
Wees kiesch op 't moederdier, geef op de welpen acht;
Bedwing ze, of fterk ze al vroeg in d'erftrek van 't geflacht,
En voeg by 't inheemsch foort ook buitenlandfche rasfen,
Maar zulke, die by ons, in onze luchtftreek, pasfen.
Ruk nooit, natuur ten fpijt, uit zijn oorfpronklijk oord,
Wat, in eene andre lucht, geflacht- en paardrift fmoort,
Of, kwijnende onder 't juk en tot zijn gâ gedwongen,
Van eigenfchap en vorm verbastert in zijn jongen.
Door bonte veedrendosch, door aangeleerd gefnap,
Behage een papegaai in zijn gevangenfchap,
Veel beter is me een vink, die in ons veld geboren,
In geene ontleende lucht zijn wildzang heeft verloren,
Maar 't tjilpend gaaitjen dekt, op 't vruchtbre nestjen broedt,
En in 't verruklijk lied natuur-alleen begroet.
Wie kent den invloed niet van land- en hemelftreken!
De Tijger werpt geen jong aan onze waterkreken:
De Leeuw, hoe 't ziedend bloed hem prikkle tot de min,
Veracht in onze lucht het ftreelen der Leeuwin.

Men kiez' dan! Zy wier aart uw hemelftreek kan velen,
Wie ge, op uw' grond gewend, als inlandsch, voort ziet telen;

Maak zulken eigen aan uw Landaart. Zwitſerland
Gaf dus zijn vruchtbre vaars aan 't rundvee der Charant',
En de Oosterſche kabriet verliet de Morgenlanden
Voor Frankrijks wijngebergt' en Spanjes avondſtranden.
Zoo blaat de Britſche ram in 't Franſche klavergras,
En monſtert naast de wol van 't Afrikaanſche ras.
Zoo ſpring' by 't fiere ros van de Albionſche heiden
De Barbarijſche hengst door Nederlandſche weiden,
Daar 't om hem hupplend kroost van dartle ſpeelzucht tiert,
De lichte voeten rept, en door elkander zwiert.

Verrukkelijk gezicht! volſchoone veldtooneelen!
Wat ſchouwſpel evenaart uw levende tafreelen!
Ach! zoo 't balſturig lot, dat 's menſchen zorg belacht,
Het einde van mijn loop geſteld hadde in mijn macht,
Naast de eedle Poëzy, waar de avond van mijn dagen,
('k Verberg mijn neiging niet) den Landbouw opgedragen.
Wat arbeid is zoo zoet! Heur ſtille werkzaamheid
Wekt ſchaars een drift in 't hart, dat ze onbevredigd vleit.
In 't midden van uw hof, by 't weemlen van uw kudden,
En waar de zomerwind het rijpend graan doet ſchudden,
En waar de boomgaard prijkt in 't zilvren lentlievry,
Treedt u de blijde hoop met lachend oog op zij'.
Gy ziet de tengre rank zich om den wijngaard kronklen,
En de uitgedreven ſchoot van diamanten vonklen;

Ge

Ge aanschouwt het blozend ooft dat aan de takken weekt;
Den zwangren bloesemknop die door zijn windsels breekt;
En raadpleegt elken dag, met vaderlijke zorgen
Voor 't dierbre voedsterkind, den daauwdrup van den morgen,
Den zoelen middagwalm, de dampige avondlucht,
En de onrust van de hoop vertedert deze zucht.
Dus (om met eenen trek het Landgenot te omvatten)
Zaait, wacht, of zamelt ge in, en overziet uw schatten.

Ik had mijn ouderdom met zulk een heil gestreeld.
Reeds had me een zoete hoop, in 't brandend hart geteeld,
Gevestigd op mijn erf. Geen uitgebreide heiden
Beschoor ik me in mijn droom, maar vette klaverweiden,
Maar boomgaard, bosch, prieel, en slingrend wandelpad.
Hoe loeg my 't beekjen toe, met zilver overspat!
Wat sproeide ik mijn gebloemt' met innig welbehagen!
Hoe streelend zag ik 't licht op mijn beplanting dagen!
Wat was mijn rijke wei met tierig vee vervuld!
Mijn akker net geploegd! of, van den oogst verguld!
Hoe vrolijk peinsde ik niet mijn velden door te zwieren,
En droomde bergen graan, doorsneên met roomrivieren!

Dan, ijdle en korte waan! vervoerend zelfbedrog!
Wat werd er van mijn lot! en wat verwacht my nog!

De

De Orkaan, die 't wrak gebouw van Neêrlands Staat moest slopen,
Nam me alles wat ik had en wat ik had te hopen,
En liet me, in al mijn wee, van 't zuurverworven goed
Mijn veldschalmei alleen en 't Godgetrouw gemoed.
Vaarwel dan, mijn gebloemt', mijn rundren, mijn plantaadje!
En gy verkwikbre rust van Pindus mirthbosschaadje.
Spreid gy, ô spreid me op nieuw uw lommer over 't hoofd!
Heeft my 't afgunstig lot aan de akkerzorg ontroofd,
Ten minste, 'k mag het land en zijn genoegens zingen,
Uit hegge en struik beloerd van woud- en veldelingen.
De heuvel hoort my, en de boschgalm baauwt my na,
En 't bergdal paart zijn stem aan 't toontjen dat ik sla.

Maar gy, die, nevens my van akkerzucht doordrongen,
Een neiging volgen moogt, door 't noodlot niet bedwongen,
Beschouw in 't veldbedrijf eene eedle wetenschap,
En ding in deze uw kunst naar d'eersten glorietrap!
Geen palm verkrijgt zich licht. Met lang en moeilijk zweeten
Sloeg Gaulens Ridderschap de woestheid in de keten,
En vestte aan Elbe en Nijl des Heilands kruisbanier.
Geen kunst, of ze is een strijd naar zege en eerlauwrier!
Het land heeft ook zijn strijd; het land, zijn zegepalmen.
Schep zand en distels om tot veld en korenhalmen!
Schep akkers uit moeras, naar Vaderlijke zeên!
En, waar de grond het eischt, schep brood uit enklen steen!

Zie

Zie ginds in 't verre Zuid by 't hoogen van de kimmen
Het naakte rotsgebergt' van zonneflikkring glimmen!
Wat mart ge? kom! treed toe (die zege is onzer waard,)
En keer d'onvruchtbren grond in wasdomſchenkende aard!
Verwandel 't kaal geſteent' in wijn- of akkerlanden!
Mars geve u, zoo 't moet zijn, zijn blikſems in de handen,
En leene, eene aard ter troost, ontvolkerd door zijn ſtaal,
Zijn alverwoeſtend vuur tot Pales zegepraal!
De bergklomp ſtaat in angst, van 't krijgsgebaar verwonderd:
Het vuur doorſtreeſt hem 't hart, hy barst, de hemel dondert,
En rots en marmer ſplijt met daavrend dalgerucht,
En ſpringt by brokken ſteens en digglen door de lucht.
Straks prijkt de wijngaardloot op de ingenomen gronden,
En lacht waar nooit voorheen ſtruweel noch distel ſtonden.
Haast ſmaakt ge de eerſte most, op eigen erf geteeld,
Die op 't gewonnen land met dubble zoetheid ſtreelt:
De gulle vriendſchap deelt in deze uw zielsbetoovering,
En viert in 't wijnoogstfeest het feest van uw verovering.

Daar vindt ge een losſen grond waarvan 't beweeglijk zand
Den treurgen aanblik biedt van 't onbebouwbre ſtrand,
Door 't water weggeſpoeld, verſtoven door de winden:
En echter zult ge ook hier het loon uws arbeids vinden.
Zie Malthaas heldenrots, die ſchool van Riddrenmoed,
Dat bolwerk van 't Geloof, beſpoeld met zoo veel bloed,

Dat

Dat de Etna 't rookend hoofd ziet heffen uit de golven!
't Heeft al zijn vruchtbaarheid uit Ennaas ſchoot gedolven.
Sicielje zag van verr' de ontbloote ſteenklip aan,
En bood ze een milde hand van over d'Oceaan,
En de aard van Ceres kust kwam de ijsbre ſpitſen dekken,
Waar naauwlijks 't ſchrale wier zijn voedſel uit kon trekken.
Thands is Sicielje ook daar een grond van vruchtbaarheid,
En 't eigen rotsgeſteent', door 't zonvuur afgeweid,
Ziet op zijn gloeiende erts zijn rijpe vijgen zwellen,
Met geurigen meloen, en ambermuskadellen,
En friſche Oranjevrucht, met eeuwig groen verſierd.
Zie daar wat vlijt vermag, door kunstbeleid geſtierd!
Niets groeide er dan lauwrier, ter bergſpleet uitgewasſen,
Dien Thetis met vermaak liet ſpieglen in heur plasſen;
Maar de onbekleede rots, den zomergloed ten prooi,
Kende eindlijk 't Herfstgenot en 's aardrijks Lentetooi.

Gy, tracht, zoo veel 't kan zijn, dit voorbeeld na te ſtreven.
't In grond verarmde Klif zal kwijnende oogſten geven?
Ontleen het geen 't behoeft aan 't holle der Vallei,
En dek den naakten ſteen met vruchtbare akkerklei.
Doch, leevren ſtorm en ſtroom in ſaamvereenigd woeden
Zijn hellend oppervlak ter plondring van de vloeden,
En ſleepen ze in hun vaart zijn teelgrond naâr beneên,
Zorg, dat een lager muur zijne aarde ſteun verleen'.

Dus

Dus zag ik, Gemenos, ô lachendste aller dalen,
De helling van uw grond met vijg en wijnstok pralen
En breiden 't rijzend groen, de olijf- en dadelspruit,
Op 't steigrend trapgebergt' gelijk een schouwburg uit.
Gelukkig, (dierbre vlek, die alle schoon vereenigt,
En waar de winter-zelf zijn ruwen adem lenigt!)
Die, rustende onder 't loof, by 't gloeien van uw lucht,
Uw zonnehitte deelt met uwe Oranjevrucht,
Heur bloesemgeuren aâmt, en, even als heur bladeren,
Ontrefbaar voor de kou, de felste vorst ziet naderen!

Maar 't voorwerp van mijn zang bepaalt zijn glorie niet
By 't geen d'onvruchtbren grond met vruchtbre kracht voorziet.
Nog doet ze, om uit heur schat het best genot te trekken,
De winden, 't vuur, den stroom, tot zijn bewerking strekken,
Geeft aan 't onbuigzaam staal zijn hardheid, vorm, en kracht,
En teelt geweven doek uit vlas en lammrenvacht.

Welaan dan! volg my thands naar die ontzetbre rotsen,
Waar 's hemels donder bromt, de winden samenhotsen,
En uit wier woesten schoot der vloeden bron ontspringt!

ô Bergen, die my nog een sombre zucht ontwringt!

Gy,

Gy, op wier ruwe fpits in mijmering verzonken,
Mijn geest zich zelv' verloor, van zinbedwelming dronken!
Voor wier verheven fchoon ik 't ftreelendst zoet vergat!
Ach, dat ik voor mijn dood u eenmaal weêr betrad,
't Oproerige gedruisch der faamgevloten wateren
Beluifterde in uw kolk, hun beekjens hoorde klateren,
Hun ftroomen ruisfchen langs uw afloop, en het dal
Weêrgalmen van den fchok van hun ontzagbren val!
ô Wie geleidt me weêr uw fombre galleryen
En donkre paden in, waar ik my neêr mag vlijen!

Maar neen, bepalen we ons by 't geen het tijdftip vergt!
Eens vestte ik 't oog der kunst op 't fchoon van dit gebergt';
Thands wende ik my tot u, ô nijvre Landbebouwers!
Hier roepe ik kiesch gevoel noch kunstfmaak des befchouwers,
'k Roep werkzaamheid, beleid, en noefte vlijt te baat,
En d'arbeid, krom van nek, met opgefchort gewaad.
Haar zegge ik: Ziet ge daar die woefte golven bruizen?
Koomt, temt hun wilden vloed door gracht en waterfluizen:
Bedwingt, verdeelt, hereent, zijn aldoorworftlend nat,
En draaie 't op uw wenk het wentlend molenrad!
Zoo heffe 't hamers op, bewege fteen of winde,
En drijv' de felle zaag door eikenftam en linde,

Ver-

Vermale 't rijpe graan, of zuivre 't van zijn fchaal,
En hasple weeke zij', of klinke 't hard metaal.
Zoo leere 't, door 't beftier van zijn bedwongen krachten,
Bellonaas fabels fmeên, en Pales wol verzachten,
En werpe d' Oceaan de masten in den mond,
Naar de andre helft beftemd van 't halve wareldrond.
Ja, fpant de heldre Zaan, voor heur papierfabryken,
De winden in 't gareel der draaibre molenwieken,
In Frankrijk is 't de ftroom die 't werktuig leven geeft,
Waar door de onfterflijkheid voor onze fchriften leeft.
ô Kosters dierbre kunst! wat waren de ijdle palmen,
Verloor zich 's Dichters taal met de uitgedreven galmen!
Doch gy, vereeuwigt ge ooit de klanken van mijn Lier,
U danke ik 't, maar naast u, de vinding van 't papier.

Ik weet, mijn Vaderland, fints 't oppermachtig Romen
Zijn ftandaarts had geplant aan Rhijn- en IJsfelzoomen,
Zag Druzus d'ouden ftroom, fteeds wandlende over 't land,
Weêrfpannig aan zijn dam en worftlende in den band.
't Was vruchtloos, met geweld hem in zijn kil te binden,
De ontzachtbre fchudde 't hoofd, gerugfteund door de winden,
Smeet in een oogenblik een leeftijd arbeids om,
En maakte 't drooge land een enkle waterkom
Die rondzwalpte, als een zee, door de omgelegen dalen.
Maar Rome was gevormd om fteêds te zegepralen,

En schrandre list treedt op by de onmacht van 't geweld.
Men opent hem een weg door 't Overrhijnsche veld,
En de IJsfel, die den boord van 't strijbre Zalland baadde,
Ontfing den grijzen stroom in de armen als heur gade.
Zie daar zijn kracht gesnuikt, zijn overmacht verdeeld,
Daar hy met dartle lust langs nieuwe bochten speelt,
Door nieuwe beemden spoelt, en met verstrooide zinnen,
Zijn waatren half verkwist aan Flevoos Meergodinnen.
Nog echter bleef hy groot; maar Korbulo gebiedt:
Nu trekt de Maas een deel van 't geen hem overschiet.
Een later Eeuw breekt voort, en nieuwgedolven grachten
Ontslorpen hem op nieuw een aandeel van zijn krachten,
En de eer ontembre vloed in zijn ontzagbre vaart
Is stroom en afloop kwijt, en sleept zich over de aard.
Van toen hoort Hollands erf in 't midden van zijn wateren,
Geen raders door 't geweld van loopend stroomnat schateren,
Maar heerschende op den vloed, en door de golven vrij,
Ontsloeg ze 't van de dienst dier harde slaverny.
De lucht gehoorzame u en draaf in uw gareelen,
Het water voedt uw grond en moet u gronden teelen,
En, voert het op zijn rug uw schatten af en aan,
Gelukkig Vaderland, het heeft genoeg gedaan!
Maar gun my, zoo mijn zang uw aandacht op mag wekken,
Uwe oogen ook naar 't nut eens vreemden oords te trekken:
De Landbouw en haar kunst behooren aan 't Heelal!
Nog dunkt my, hoore ik hier het klapprend maatgeschal

Der,

Der, onder 't flaág gehort verdrongen raderranken,
Bewogen hameren, en ftamp-, en mókerflanden,
Gemengeld in 't gedruisch van 't nederftortend nat,
Dat om de velgen fchuimt, en nave en fpil befpat.
De lucht weêrgalmt er van, Natuur ftaat opgetogen,
De woestheid wordt bezield door 't fcheppend kunstvermogen,
De rots ontfangt de wet, en aller fchepflen heer
Gevoelt zich, als of 't waar, zijne eerfte grootheid weêr.

Men leere ook, hoe men 't vocht van beken en rivieren
Ten nut van 't dorftend Land kan leiden en beftieren!
En Flora, en Pomone, en 't Woudgodinnendom
Is al zijn fchat verplicht aan 's Vlietnimfs glazen kom.
Ja, Ceres-zelve kwijnt, waar 't gloeiend Hemelkeeken
Het luchtverkoelend nat verhevelt uit de beken,
Het fchrale en ranke gras tot in den wortel fchroeit,
En fchaars een druppel dauws op 't fmachtend aardrijk fproeit.

De Hemel liet fomwijl een vriendlijke ader vlieten,
Die zelve (of 't waar) verlangt uw' Velden toe te fchieten;
Maar, nijdig op uw erf, houdt de ondoordringbre fteen
Eens vijandlijken bergs haar van u afgefneên,
En keert het naadrend nat voor de eerfte Grondverhooging.
Welaan! vermeefter hem door één roemruchte poging!

Uw delvers ſtaan gereed, waar toeft gy naar? beveel,
En wapen 't wachtend heir met veldſpade en houweel!
De berg bezwijkt en krimpt door duizenden van ſlagen,
Die de ijzren mokerbijl door rots- en zandſteen jagen.
De ſchuifkar piept en kraakt, en wandelt af en aan,
En werpt zijn vracht op zij', om andere op te laân.
Een tas van puinen rijst, van half bewasſen kluiten,
Van aarde en brokklig gruis, waar op de ſpaden ſtuitten.
In 't eind, de berg ſtort in, en opent aan de vliet
Door zijn verwelfden gang een ander vloedgebied.
Nu viert de Waternimf van blijdſchap ingenomen,
In 't nieuw verworven bed, den teugel aan heur ſtroomen.
Nu breidt zich 't vruchtbre vocht in zilvren takken uit,
Wier golving ſmijdig goud langs bloeiende oevers kruit.
't Groeit alles en 't herleeft, waar 't golfjen heen gaat weien,
Dat dartlend zich verliest in 't zorgloos ſpelemeien,
En, bron van koelte en lust, genot en overvloed,
Wat heur verovring kost, in weinig tijds vergoedt.

Aan 't verre Westerſtrand, waar, onder 't zonneblaken,
't Verdelgde Kusko treurt by Limaas trotſche daken,
En zee of bergwind ſteeds, by ieder ebbe en vloed,
Het ſchaduwlooze dal verkwikken van den gloed:
Daar leidt de Peruaan den ſchat der waterbeken
Met minder koste en kunst door de akkerrijke ſtreken,

En,

En, naar zijn nijvre hand heur rijkdom ftort of fpaart,
Zoo opent ze of zy fluit den zwangren fchoot der aard.
Daar huwt zich 't rijpe fruit aan 't eerfte bloefemfchieten,
't Beloven aan de gift, het hopen aan 't genieten!
Daar wordt een tengre rank door 't voorjaarsmes befnoeid,
Terwijl een andre ftam van gouden druiven gloeit:
En, zonder dat het zwerk zich uitftorte in den regen,
De mensch maakt Lente en Oogst door 's waters vloeibren zegen.
Zoo ftremt het kunstbeleid de wisfelbeurt van 't jaar,
En fmelt met zeekre hand faizoenen door elkaâr!
ô Welgelukkig oord, waar de altijdzuivre hemel
Zijn gunften niet verbindt aan 't losfe wolkgewemel,
Maar kunst op 't toeval heerscht, en de onvermoeibre vlijt
Natuur zich onderwerpt, het grillig lot ter fpijt.

Doch zwijge ik van 't verderf der ftaande waterplasfen,
Wanneer ze, op lagen grond ontaartende in moerasfen,
En met verrottingdamp en broeiinggest bevrucht,
De ziekte met de dood verfpreiden in de lucht?
Gelukkig, waar 't geblaas der zuiverende winden
Met vrijen adem zuist, en doortocht weet te vinden!
Maar wee 't onzalig oord, dat van gebergte omringd,
In 't gruwbre dampbad leeft, waar 't eindloos doomt en ftinkt,
Zijn gift met d'adem zwelgt, en indrinkt door de poren!
De Hemel fchijnt er zelfs met d'afgrond faamgezworen,

De zongloed moordt er, en het koeltjen voert de dood.
De daauwdrop draagt de pest verborgen in heur schoot.
De nacht, de middag doodt. En wei- en akkerdieren
Ontbreekt het aan de kracht, aan 't voedsel in de spieren.
't Kwijnt alles. Zelfs de geest, door 't werktuig slecht gevoed,
Verliest zijn vatbaarheên by 't steeds vertragend bloed.
ô Brunswijk! Hertsgebergt'! en riet- en modderpoelen!
Verwaarloosde Okerstroom, vervuld met paddestoelen!
ô Had mijn teêr gestel, door d'arbeid ondermijnd,
Uw luchtstreek nooit beproefd, waar 't pijnlijk in verkwijnt!
Thands zoude ik door 't gepiep van deze ontleende tonen
Mijn Dichterlijke jeugd noch heur lauwrieren honen,
Maar Neêrland, eens 't geknars van vreemde kluisters moê,
Juichte in mijn Zwanenzang my nog met wellust toe!

Noodzaaklijk dus vooral, die poelen op te droogen!
Somwijlen laat zich 't land met luttel arbeids hoogen;
Doch waarom, zoo de grond dit middel ook ontzeidt,
Het slibbrig water niet in grachten afgeleid,
En velden opgedekt, door 't daglicht nooit beschenen,
Die Ceres garventeelt een nieuw tooneel verleenen?
Waar, waarom door behulp van 't scheppend molenrad
De kuilen niet ontleêgd van 't luchtverdervend nat?
De sijpling van 't gebergt', in holten saamgevloten,
Voor d'afloop niet gekeerd en pal gezet door sloten;

Den

Den Landſtroom toegevoerd die in zijn bed verſmacht,
Of, 't dorſtend vee tot baat, in bakken ſaamgebracht?
Wat laat m' een zwakken vloed, met duizend kronkelingen,
Zijn ſchraal en ſpeelziek vocht in bocht en weêrhaak wringen,
En ſpillen 't kostlijk nat aan bies en waterlisch?
Ga, baan hem zelf een pad door hei en wildernis;
Haast, in zijn nieuwe vaart geregeld in zijn vloeien,
Zal de onderworpen ſtroom naar vreemde velden ſpoeien,
En voeren op zijn rug gezwinde boot by boot.
Dan ſtort hy 's nabuurs goud uw landliên in den ſchoot,
Of voert uit verr' gewest de vruchten op uw boorden,
Vereenigt en verbindt van een geſcheiden oorden,
Smelt nooddruft en behoefte en overvloed in een,
Maakt heel der menschlijkheid wat menschlijk is, gemeen;
En water, aarde, en lucht, door nieuw genot verbonden,
Juicht d'ondernemer toe, uit duizend dankbre monden.

Niets grootſcher in dit vak trok de oogen van 't Heelal,
Dan 't werkſtuk van Riquet in 't Languedokſche dal,
Waarin de ontzetbre bouw der oude ſtroomkanalen
(Die de onkunde eeuwen lang met Romes naam deed pralen)
Met nieuwe wondren en nog ſtouter kunst gepaard,
En de eene en de andre zee vereenigt door een vaart.
Zwijg, Meris watermeer! zwijg, Nijlſtroom, van uw wonderen,
Uw Naalden in de lucht, uw ſteengroefſtad van onderen!

Hier voert het vlietend nat de schepen op zijn rug
In golven door de lucht en over berg en brug:
Hier werd zijn weg gebaand door kromme rotsgewelven,
Die de afgrond onder de aard ten Helweg scheen te delven,
Waar twintig stroomen saam in akelige nacht
Den buik van 't hol gebergt' doorklieven met hun vracht.
Een stikdonkre Acheron dreigt de afgedreven schepen
Door 's aardrijks ingewand naar Plutoos stoel te sleepen,
Tot eindlijk onvoorziens in 't nieuw en welkom licht
Een blijd Elyzium zich opdoet voor 't gezicht.
Nu schijnt de blijde stroom met nieuwe lust te vlieten,
Om dwars door 't bloemrijk veld en ooftrijk bosch te schieten;
Maar siddrend ziet hy af: de diepte van het dal
Weêrhoudt hem, eer zijn vloed zich blootstelle aan den val.
Hier zal de schrandre kunst den stroom in de armen dragen,
By elke oneffen treê in 't vallen onderschragen,
En leiden 't golvend nat, met wisling van gedruis,
Den steilen bergvoet af door watersluis by sluis.
Dan ziet men 't, onberoerd, met vlakgekemde baren,
Langs 't spelend veldgebloemt' der lage beemden varen,
En voeren Peleus Gâ zijn kielen in den schoot,
Verwinnaars van een grond, die ze allen weg versloot.

Maar, zoo 't weldadig nat uwe akkers dekt met oesten,
Beef echter! 't is gevormd tot sloopen en verwoesten.

Bedwing zijn woede des, en leg het vast aan band.
De Aaloudheid schetste ons dit met meesterlijke hand
Door 't geestrijkst Dichttafreel, in Nazoos eedle zangen,
(Den Roomschen Ridder waard,) voor 't Nakroost opgehangen.

Zijn boorden uitgestapt, schudde Acheloüs vloed
Ontzag en kluisters af, in dollen overmoed;
Verzwolg en kudde, en oogst, en Landvolk, in zijn wieling;
En dreigde 't gantsch gewest met plondring en vernieling;
Gebergte en heuvel duikt, en Veld- en Boschgoôn vliên,
En 't is eene enkle zee, zoo verr' het oog kan zien.
Hier zag men 's Landmans hoop in 't slibbrig zand gedolven;
Daar 't eeuwenheugend woud dat wegspoelde in de golven;
Hier stortte een gantsch gehucht in 't alverzwelgend nat;
Daar zelfs bezweek de wal van Koningsburcht en stad.
Alcides ziet die woede, en wil het woên betoomen:
Hy werpt zich in 't gebruisch der opgezwollen stroomen,
Klieft met zijn forschen arm de woeste branding door,
En drijft het golfgeweld in 't oude waterspoor.
De Stroomgod, die zijn vloed in 't enge bed voelt prangen,
Ontleent gestalte en vorm aan een der felste slangen:
Hy sijfelt, blaast zich op, en kronkelt lijf en staart,
En schiet zich vlammende uit, en zweept de stuivende aard.
Alkmenes dappre zoon ziet naauwlijks zich besprongen,
Of ijlings schudt zijn arm het ondier uit zijn wrongen,

En klemt, en nijpt, en worgt, en ſmoort het met de hand,
En werpt het uitgeſtrekt en ſtervende in het zand.
Vermeetle, zegt hy toen; gy durfde Alcides tergen!
Gy, Lernaas ſlangenſchrik tot ſtrijd en weêrſtand vergen!
Vergat gy, dat zijn wieg verworgde ſlangen droeg,
En was mijn kinderſpel uw trotschheid niet genoeg?
Door dubble ſchaamte en ſpijt in razerny ontſteken,
Beſluit de onteerde vloed zijn nederlaag te wreken,
En valt met dubble woede op d'overwinnaar aan:
Niet, kruipende als een ſlang in 't ſtof der worſtelbaan,
Neen; maar een trotſche ſtier met forſchen hals en longen,
Die d'oever onder zich doet daavren van zijn ſprongen,
Verheft hy 't breede hoofd al ſnuivende in de lucht.
Hy loeit, de hemel dreunt en ſiddert van 't gerucht:
Zijn oog ſchiet vlammen uit, zijn adem, rook en vonken;
En 't voorhoofdwapen blinkt, als uit metaal geklonken.
De held ziet zonder ſchrik het lijfgevecht herſteld,
Vliegt toe, en grijpt hem aan; en ploft hem neêr in 't veld,
Verplet hem door zijn zwaarte, en, d'ijzren nek verwrikkend,
Zet hem de knie op 't hart, in d'ademtocht verſtikkend;
En wringt met wakkre vuist, zijn zege ten bewijs,
Hem een der hoornen uit, als buit en oorlogsprijs.
Straks brengen Nimfenſtoet en Boschgoôn dezer ſtreken,
Wier ſchatten en gebied zijn arm beſtond te wreken,
Den temmer van 't geweld hun dankbare offers aan,
Beſteken 't zeegrijk hoofd met eppe en lauwerblaân,

En ſtortende al hun gunst op de uitgerukte horen,
Vervullen haar met ooft en veldgebloemte en koren.

ô Welgevonden beeld! verdichtſel, rijk van zin!
Wat houdt uw ſchildery een grond van waarheid in!
Wie ziet in deze ſlang en in heur kronkelingen,
Geen ſlingerenden ſtroom, door 's menſchen kracht te dwingen?
Het loeien van den ſtier is 't loeien van den vliet:
Zijn hoornen, 't ſcheidend nat, daar 't in zijne armen ſchiet:
De ſchoone ſtrijdtrofeë, die Herkles arm behaalde,
Die met Pomonaas ooft en Floraas bloemen praalde,
Vertoont ons 't heerlijk loon, dat op den ſtervling wacht,
Die 't woedend element heeft onder 't juk gebracht;
En onder 't zelfde beeld, dat de oudheid ons bewaarde,
Stort de Overvloed nog thands zijn weldaân over de aarde.

Dees arbeid treft, ontzet? Koomt, treedt naar Batoos ſtrand,
Wie ſtroom en zeegeweld gelegd wilt zien in band!
Daar weet men 't bandloos nat zijn dwangjuk op te dringen,
Den teugel in den muil des Oceaans te wringen,
En d'overheerden vloed, gehoorzaam aan den toom,
Te drijven in 't gareel, met onderworpen ſtroom.
Daar houdt de knoeſtige eik, ten bodem ingedreven,
De waatren voor zich ſtaan, die dijk en dam doen beven;

En

En, mist hy 't frisfche groen met tak en bladerkroon,
Die eens, op 't bloemrijk veld, d'orkanen weêrstand boôn,
Thands keert zijn fiere tronk in 't hart der woeste vloeden,
't Ontembre stormgeweld der golven in heur woeden.
Daar stuit een taaie muur van buigzaam heiningwerk,
Vermogend door zijn bocht, en door zijn zwakte sterk,
De saamgedrongen golf, met voor den slag te wijken,
En weert haar van den voet der sidderende dijken.
Daar houdt het water-zelf het water in bedwang!
Van daar — ô voorwerp, waard een Dichterlijker zang!
Die overheerde grond, veroverd op de golven!
Die vruchtbre beemd by beemd, uit enkle zee gedolven,
Met reuzig rundervee en boter overlaân!
Die steden, die 't Heelal verwonderd op zag staan!
Die akkers, die de kunst, Natuur tot schaamte, teelde,
Ten throon des overvloeds, ten middelpunt der weelde!
De vreemdling, daar hy 't oog ter naauwernood gelooft,
Hoort de opgezette golf zich buldren boven 't hoofd,
En, midden onder 't nat, omringd van zee en winden,
Waant Nereus stroompaleis in Hollands schoot te vinden.
Zoo werd door de ijzren vlijt in Batoos heerschappy,
Natuur geheel tot Kunst, de kunst tot Toovery!

Gee-

Geene andre Landſtreek biedt zoo groote ſchouwtooneelen:
Maar een beperkter kunst kan ook haar wondren telen,
Vier in 't bekrompner vak den zelfden ijver toom,
En ſtuit, of doe uw nut met 's waters fellen ſtroom.
Hier zal 't vijandlijk nat uwe oevers heimlijk knagen,
En d'u ontvreemden grond naar andre weiden dragen.
Hier hecht de ſchuchtre ſtroom zijn oude kil ontſneld,
Het leéggelaten bed aan 't naastgelegen veld.
Daar kruit de milde golf heur aan naburige oorden
Ontſpoelden akkerroof gedienſtig op uw boorden.
Aanvaard die giften vrij, maar wantrouw aan heur gunst,
En toom heur willekeur door 't uiterst van de kunst.
Beſtuur den loop van 't nat, bedwing zijn tegenſtreven,
Beveel het als Monarch, en leer het ſchatting geven!

ô Vruchtbaar Stellendam, gewoekerd uit den vloed,
Gedenkſtuk van de vlijt van d'onvergeetbren Voet,
Wiens Goddelijke Harp, den Heiland opgedragen,
Des aardrijks wellust was, der Englen welbehagen!
U groet ik, vette grond van aangeſpoelde klei,
Waar 't grazend rundervee de meekrap heeft tot wei,

En

En de oude Merweſtroom, zich ſchurende aan uw ſtranden,
Zijn ſchatting nederlegt op heur begroeide randen!
ô Welk een zegepraal, wat juichend veldgeſchal,
Verhief zich door de lucht, als 't nieuwgewonnen dal,
Omgord met d'eerſten dijk, nu enkle binnenkade,
Zich onafhanklijk zag van 's waters ongenade!
Hoe dikwerf ſints dien tijd zag uw vermeerderd land
Zijn nieuwe gorzingen met nieuwe helm beplant,
Met nieuwe ſlib beſpoeld, verrijkt met nieuwe zoomen,
En door een nieuwen dijk aan 't ſtroomgebied ontnomen!
Bloei, welgelukkig oord van ſtille vreê omringd,
Zoo lang de naam van Voet, zoo lang zijn harptoon klinkt!

Dan, ſomtijds ziet m'een grond in 't hart der waterplasſen
Uit ſaamgeſchoolde wier en rietſcheut ſaamgewasſen,
Met losſe ſlib bedekt, met veldzand overſpreid,
Zich opdoen met den glans der rijkſte vruchtbaarheid:
Maar 't bodemlooze veld, met de oevers zwak verbonden,
Glipt van zijn grondveste af, en wordt in 't nat verſlonden,
Of, drijvende op het vlak der golven heen en weêr,
Zet elders zich op 't erf eens verren nabuurs neêr.
Zijn eignaar ziet verbaasd zijn erfgrond ingezwolgen,
Of ſtaart hem ſchreiend na, onmachtig hem te volgen,

En

En de afgedreven plaat, op nieuwen grond gestrand,
Vastwortlend, wordt een deel van zijns bezitters land.

Verteder, Zanggodes, den zangtoon van uw halmen,
En leer aan 't ruischend riet den zucht des weemoeds galmen,
En gy, aandoenlijk hart, vier aan uw tranen bot!
Ik zing Egeria en heur rampzalig lot.

'tGebergt' van Schotland houdt een menigte besloten
Van waatren, van rondsom tot meeren saamgevloten.
Daar neemt de breede Tay zijn oorsprong uit hun nat;
Met twintig stroomen meer, die boezems uitgespat.
Men hoort er 't woest gegolf der vloeden samenhorten,
En belgen tegens een, en door elkander storten,
De meerkolk zuizen, en, in woedende ongestuim,
De rotsen geesselen met ziedend oeverschuim.
Hier leefde Egeria, van dat haar 't licht bestraalde,
Aan d'inham van een stroom die uit de bergkom daalde,
Gelukkig in den arm eens vaders die haar mint:
Hy, laatste loot zijns stams, en zy, zijn eenig kind.
Een matig akkerland, aan 's waters boord gelegen,
Gaf brood aan 't kleen gezin, en voedde 't met den zegen.

Doch

Doch 't woelen van den vloed, ſteeds ſlingrend in zijn bed,
Had door verloop des tijds dien veldgrond uitgezet;
Nu, wilgen aangeſpoeld uit bygelegen bochten;
Dan, kroos en waterlisch, in 't golven ſaamgevlochten;
Dan, afgevallen loof, en wortlend plantgewas;
En 't al met ſlib doorkleinsd der ſteeds beroerde plas.
Haast pronkte 't ſmalle veld, begunſtigd van de ſtroomen,
Met nieuwen klavergrond op de aangewonnen zoomen,
En ſtak een breede ſpits in 't wijkend nat vooruit;
Maar grondloos, zonder ſteun, en ijdle waterbuit!
De Grijzaart ziet het lot zijn erfgoed dus vermeêren,
De Geit en 't melkwit Lam zijn verſche klaver ſcheeren,
De Koe op 't oevergras zich ſpieglen in de vliet,
En, argloos in 't genot, mistrouwt de weldaad niet.
Egeriё, al de lust van zijn aandoenlijk harte,
Egeriё is zijn vreugd, Egeriё al zijn ſmarte!
Voor haar gevoelt hy ſlechts, en, zoo zijn rijkdom groeit,
Voor haar is 't dat zijn borst van dankbre vreugde gloeit.
Haast treedt de blijde dag, zoo dierbaar aan een Vader,
De langgewenschte dag van 's meisjens Echtfeest, nader.
„ Mijn eenigst (roept hy uit), mijn eenigst heil op aard,
„ Voor u is 't, wat my God door d'arbeid heeft vergaârd.
„ Zie daar uw huwlijksgoed! Neem alles van mijn handen,
„ En ſterve ik dan van vreugd by 't knopen van uw banden!" —

Ege-

Egerië andwoordt niet: een heimelijke zucht
Barst uit, en blaast den wensch heurs vaders door de lucht.
Alleen een zachte traan, die uit heur oog kwam breken,
Scheen, voor 't ontroerd gemoed, van 't diepst gevoel te fpreken.

De dag ging naauwlijks om, of 't helder zwerk betrekt.
De Hemel wijkt te rug, van neevlen overdekt;
De ftem des donders loeit uit de opgedrongen wolken,
En galmt het onweêr toe aan de onderaardfche kolken:
De ftroomen fteigeren by 't zweepen van d'orkaan;
En 't daavrend aardrijk fchokt, en fiddert voor vergaan.
De onnoosle Maagd ontroert, ziet lucht en hemel branden,
En bergt zich onder 't dak der Vaderlijke wanden:
Maar ach! de murwe grond, van allen fteun ontbloot,
Bezwijkt, met ftulp, met al, in 't hevig golfgeftoot,
Scheurt los, en kantelt om in 't midden van de baren,
Gereed om d'oceaan in d'open mond te varen.

De Vader ziet van verr' zijn dochters fchrikbren nood,
Vliegt, ijslijk gillend, toe; fpringt, woedende, in een boot,
Om 't vlottend veldgevaarte al roeiende in te halen.
Hy nadert — groote God, wie zet zijn blijdfchap palen!

De teedre hoort zijn ftem, nog worftlend met de golf;
Zy breekt door 't biezen dak, dat ze onder zich bedolf:
En ftrekt hem de armen toe. Hy grijpt heur beide handen:
„ Dank, Hemel! (zucht zijn ziel) ik red mijne ingewanden!
„ Neem land, en have, en goed, maar laat my dezen fchat!"
Helaas! een nieuwe bots van 't overftelpend nat
Slaat vreugde en vaartuig om. Hy ziet zijn dochter zinken,
En zinkt, om in heur arm den eigen dood te drinken.

DERDE ZANG.

HET
BUITENLEVEN.

DERDE ZANG.

Hoe hoog waardeerde ik hem, die in de rust van 't land
Niet flechts zijn akker bouwt, maar tevens zijn verftand!
Hy, hy geniet het veld! Van diepe nacht omtogen,
Befchouwt het dom gemeen met onverfchillige oogen,
En zonder 't grootsch ontwerp des Scheppers in te zien,
Of in 't gewrocht den God, die 't voortbracht, eer te biên.

Neen,

Neen, zoo des kunſtnaars hand in 's wareldś kunsttafreelen
Die ſamenſtemming bracht van de onderſcheiden deelen,
't Is voor den zulke niet, die in zijn logheid rust.
Natuur is voor zijn oog een ſchouwſpel zonder lust.
Hy weet niet, hoe in 't kruid, door heimelijke wegen
In de enge wortelbuis uit 't aardrijk opgeſtegen,
Het ſap zich wijd en zijd door ſtam en tak verſpreidt,
En, telkens meer verfijnd, in 't blad wordt uitgebreid;
Hoe 't heldoorzichtig vocht zich vormde tot kristallen;
Hoe 't licht een voorwerp kleurt, naar dat zijn ſtralen vallen.
Zijn' bosch, zijn' bloemen vreemd, en heur bezit onwaard,
Miskent hy ze in geſlacht, in eigenſchap, en aart.
Wat weet zijn ruwe ziel, dan in den hagendoren
Het nest des nachtegaals en heur gezang te ſtoren!
De wijze alleen, bekend met Wiskunde en Natuur,
Smaakt ware en zuivre lust, en ſmaakt haar op den duur.

Gy dus, wanneer de zorg vóor huis- of amptsbelangen
U toelaat, voor u-zelv' het leven aan te vangen,
ô Zamel u een ſchat van rijke kundigheên,
Die ledige uren vull', aan alles ſmaak verleen'!
Drie rijken ſtaan gereed, hun rijkdom u te ontblooten.
Beſchouw wat overvloed Natuur heeft uitgegoten.

Kom,

Kom, gaan we, en laat ons ſaam die ſchatten overzien,
En geven we ons 't genot van 't geen ze ons aan koomt biên!

Wat aartsverſcheidenheid in die verſcheiden werken!
Hier, is 't het zuiverst ſchoon dat we overal bemerken,
Met ſamenſtemming, orde, en de eêlſte keurlijkheid.
Het oogverkwikkend groen, op 't aardrijk uitgebreid;
Het ſtreelende geruisch van duizend watervlieten;
Het rond der heuvelen waarom zy henenſchieten;
De majeſteit van 't woud en zijn ontzetbre pronk;
De lieflijkheid van grot en koele bergſpelonk:
Daar, gruwbre brokken aard, afgrijsſelijke ſcheuren,
De merken die 't geweld der eeuwen doen beſpeuren!
Onvruchtbaar keizelzand, waar meê de ſtormwind ſpeelt,
En ſtroomen, door 't geval en zonder doel, geteeld.
De distel, ſchrale hei, en wilde mosch, en doornen,
En, 't akeligſte beeld van 's Hemels felst vertoornen,
Het aardrijk wreed verwoest door ieder element.
Alomme, goed en leed, de weldaad by de ellend!
Om de oorzaak van dit al bevatbaar in te ſchouwen,
Behoeft gy d'achtbren knoop niet roekloos door te houwen,
Met tweederhande macht te vesten over de aard:
BUFFON verklare 't u, maar door DE LUC verklaard.

Eens heeft een Watervloed, die aarde- en hemelstroomen
Vereenigde in één zee, die breidel had noch toomen,
De bergen overdekt, tot vlakken grond geslecht,
Uit stand en plaats gerukt, en elders vastgehecht.
De dalen gaapten toen, waar eertijds heuvels stonden;
't Gebergt' verhief zijn kruin op ingebogen gronden;
En 't meir verzwolg een deel van 't eertijds vaste land,
Wrong duizend brokken los, en alles uit verband,
Joeg 't water over de aard, en deed haar bodem zakken,
En bracht een Warklomp voort uit haar gesloopte wrakken.
Van daar in 's aardrijks buik dat schrikbaar ingewand
Van bosschen, voedzelstof van steeds verholen brand,
En al die beddingen en overdolven lagen,
Die op het puin van de oude een nieuwe wareld dragen,
Omkorst met slibbe en slijk, die, zwaarder dan het nat,
Door 't stilstaand water zeeg, dat ze ingezwolgen had!

Met leniger geweld, en zachter in zijn werken,
Wrocht elders 't vlietend nat, gezwollen uit zijn perken,

Of

Of in zijn kronklend ſpoor langs de oevers heengeleid,
En nieuwe bodems uit, en nieuwe vruchtbaarheid.
Dees ſtroomen, in hun loop bevracht met vreemde deelen,
Die, naar ze in aart en ſoort, gewicht en vorm verſchelen,
Of drijvende op het vocht, of zinkende in den grond,
Of op, of onder 't nat, verzaamlen tot een klont:
Dees ſtroomen voeren dus in 't ſteeds vertragend water,
Een voorraad ſtoffen meê, wier zwaarte, vroeger, later,
Naar mate een ſneller vaart een mindre drukking wrocht,
Zich neêrploft in hun kil, of vastzet in een bocht.
Voor alles toont zich dit, waar de afgegleden vlieten
Met afgematten ſtroom der zee in de armen ſchieten,
Wen 't rijzen van 't getij den waterzwangren vloed
In 't vallen ſtaande houdt, door 't ſteigrend meir ontmoet.
Van daar die banken dan, die opgehoogde gronden,
Die drempels, zoo geducht in ſtroom- en havenmonden,
Waar Neêrland, eer gy 't gist, uw onontwijkbre val
(De Hemel kome 't voor!) zich uit bereiden zal.
Wen, toegeſpoeld met ſlib, met klei en ſteengruiszanden,
De doodlijke eenzaamheid zal heerſchen op uw ſtranden,
Geen kiel zich wagen durft aan de onbevaarbre kust,
Die reê noch berging heeft, en veiligheid noch rust;
En 't eenmaal zaligst land, veellicht in weinige eeuwen,
Een aaklig nest zal zijn van zwaluwen en meeuwen!

ô Hemel! 't is dan niets, zoo Neêrland, diep gebukt,
De wrange en scherpe vrucht van eigen dwaasheid plukt!
Zoo 't volk, voor nog geene eeuw Europaas steun en luister,
De moede leden vlijt in een ondraagbren kluister!
Zijn overvloed, zijn steun, zijn handel, en zijn goud,
Geroofd, geknakt, vernield, in vreemde hand beschouwt!
Zijn grenzen ingekort, zijn ingewand geplonderd!
En nergens hoop of troost, zoo lang Uw gramschap dondert!
't Is niets, offchoon men 't drukt, uit huis en haardsteê sleept,
En verr' van 't Vaderland naar 't rookend slachtveld zweept,
Om voor eens Nabuurs lust dat dierbaar bloed te storten,
Dat beter waar besteed om hem de wiek te korten!
Neen, Hemel! 't waar te min aan dat onlijdlijk weê,
Ten waar zijn bodem-zelf, gewoekerd uit de zee,
Met al zijn heerlijkheid in 't gapend niet gedolven,
Op nieuw een prooi moest zijn van de uitgedreven golven!
Mijne oogen, schreit, ja schreit! beschreit uw Vaderland!

Maar 't eigenst zinkend slib verwekt, aan d'andren kant,
Een bed van vruchtbare aard, dat aan den vloed ontwassen,
Zijn breeden rug verheft uit de omgelegen plassen,
Zijn naaktheid met een kleed van sierlijk groen omhult,
En Ceres garven teelt, en Palès schuren vult.

Zoo

Zoo ziet de wijze alöm, tot zelfs in de overzwemming
Een zelfde heerlijkheid van orde, en famenftemming;
Gods onverwrikbaar plan in alles doorgezet;
Natuur en 't tijdverloop gekluifterd aan zijn wet;
Verwoefting, in Zijn hand, geen werktuig van vernieling,
Maar grondflag van behoud en nieuwe ftofbezieling:
En 't zij dan 't onheil woede, of 't zij de voorfpoed vleit,
Hy leest er 't kenmerk in van de Aartsweldadigheid!

De delfftof draagt alom de blijken dezer vorming.
Ik rep hier niet van 't veen, de vrucht van de overftorming
Die onze wouden flechtte en overftoof met aard,
Waarender 't hout verdierf en 't veenmoer werd gebaard;
Van toen 't ontzachlijk West, gerugfteund uit den Noorde,
Met de onbetembre zee in Hollands boezem boorde,
Het wortelvast geboomte uit aarde en ftandplaats reet,
En met gegeesfeld hoofd in 't zandbed duiken deed,
Om eenmaal, in den fchoot van de opgehoogde gronden,
In aardftoffe opgelost, door 't fijplend nat ontbonden,

En

En in eene andre vorm voor onzen haard herteeld,
De zoetste troost te zijn die Hollands winters streelt.
Neen, waar we in 's aardrijks rug de gladde veldspâ steken,
We ontmoeten, laag by laag, dat onmiskenbre teeken.
Hier, d'indruk van een plant, die, aan deze oorden vreemd,
In afgelegen streek zijn groei en oorsprong neemt,
En die rivier of meer, in 't rollen van heur baren,
Van grond of oever schuurde en met zich af deed varen:
Daar, 't merk van schelp of visch, in 't harde leem geprent
Van 't innigst van 't gebergt' dat zee noch water kent,
Toen 't albegravend nat des afgronds, weêr aan 't slinken,
Zijn aangespoelden schat op 't uitheemsch erf liet zinken.
Dat leem, toen weeke slib, die lucht en tijd verhardt,
En zetsel van het vocht, waar 't meê verwikkeld werd,
Werd lichtlijk tot een vorm, en deed aan laatre lagen
Het ingedrukte merk in rijzend beeldwerk dragen.
Van daar in 't diepst van de aard die wondren voortgebracht,
Die de Oudheid beuzlen deed van 's aardrijks beeldingskracht,
Waardoor zy 't zielloos stof 't bezielde nabootseeren,
En beelden scheppen deed die 's menschen kunst braveeren.
Die lagen, telkens weêr met andren overdekt,
Bewijzen 't eeuwverloop dat ze alle heeft verwekt,
En tuigen van een stond, toen aarde en hemel beide
In woesten baiert lag eer de Almacht ze onderscheidde,
Het licht te voorschijn riep, den vloed in perken floot,
Het aardrijk telgjens schonk, gevoedsterd uit zijn schoot,

En

En 't levend schepsel wrocht, om, vatbaar voor 't genieten,
Met dankbre vreugde in 't hart, zijn' oorsprong toe te vlieten.

Maar welk een hoop van puin! wat ijslijk jammerlot
Verkondigt zich ons oog in 't aaklig overschot
Van woningen, die blijk van vroeger welvaart dragen,
Hier onverhoeds gestoord door een van 's noodlots slagen!
Wat onheil wrocht die ramp? Men vrage in 't treurig oord
De Grijsheid, die 't aanschouwde of best heeft nagespoord!
In de uitgeholde rots, in wier verholen kolken
De watervoorraad vloeide uit 's hemels regenwolken,
Had eindlijk 't lang geweld van 't alrijd sijplend vocht
Den grondslag ondermijnd, en zich een weg gezocht.
't Gewelfsel van de rots, van lieverleê aan 't zakken,
Stortte onverhoeds op een in de opgevulde bakken,
En dreef met schrikbren smak de waatren uit hun kom,
Die, bruischende over de aard, gesticht en heiligdom,
Met woud en brokken gronds, in 't storten afgereten,
Verdelgden in hun vaart en 't onderst boven smeten.
De moeder met heur kroost in 't omgeworpen huis,
De Vader met den zoon, verpletterd onder 't gruis,
Het vee met d'akkerman, en stad- en dorpfeestwoeling,
't Werd alles meêgesleept in de ijsbre waterspoeling,

En

En ſpelde in éénen wenk ten diepen afgrond heen.
De rotskloof toont heur loop in d'uitgeſchaafden ſteen,
En de oude Berghermiet pleegt telkens by 't vertellen
Den wandlaar 't gantsch tooneel diens jammers voor te ſtellen.

Ginds ſtortte 't zwart gebergt op 't omgelegen dal
Zijn vloeibre bergen uit in éénen waterval;
En 't overſtelpend nat, met alles om te keeren,
Bracht nieuwe ſtroomen voort, en nieuwgeboren meeren.
Beſchouw dees kalen top, van aarde en kruid ontbloot,
Op wien zich de Ooſtenwind het hoofd te barſten ſtoot.
Het regenzwangre zwerk had door geſtadig leken
Hem 't ſteeds doorvochtigd ſlijk van 't voorhoofd los doen weeken,
En ſleurde 't naar beneên, en ſpoelde 't over 't veld,
En liet zijn naakte ſpits aan 't onweêr blootgeſteld.

Vervolgen we, en den rug dier woeſte ſteenrotsklippen
Verlatend, voeden we ons met ſtreelender begrippen,
En merken we overal, waar henen de oogſtraal weidt,
't Verſchil der gronden op in zijn verſcheidenheid!

Her-

Herinn'ren we ons, hoe de aard heur maagdelijke reinheid,
Waar meê ze op 't grondgebergt' in 't onvermengde grein leit,
En die ze uit 's Scheppers hand by de eerste vorming kreeg,
Steeds meer en meer verloor, hoe meer men lager steeg.
Kom, volge ons nieuwsgier oog dat onderscheid der gronden
Van voet- tot voetstap na, zoo verr' wy 't speuren konden!
Geen wijze, die Natuur en 't onderzoek bemint,
Die niet een kostbre les in elke mengling vindt.

Nu toont zy 't woest geweld van buldrende onweêrvlagen,
Die, daar ze in dichten nacht den blikſem voor zich jagen,
In golven stuivend zand zich heffende in de lucht,
En berg, en woud, en stad, ontwortlen in heur vlucht,
De stroomen in hun loop te rug slaan naar hun kolken,
De in 't hart getroffen zee doen steigren tot de wolken,
En water, aarde, en lucht, afteistren in heur vaart.
Van daar die velden nu, begraven onder de aard;
Die bergen, zoo misplaatst; die dwalende rivieren,
Wier stroomen zonder bed en zonder regel zwieren,
Terwijl de ontheisterde aard, in dorre onvruchtbaarheid,
Den luister van heur schoot in 't rouwkleed droef beschreit.

Ver-

Verslindend even zeer, en even fel in 't woeden,
Heeft de aard heur vuurstroom ook, de berg zijn vuurstroomvloeden.
Heur bodemlooze schoot bevat een ingewand
Van zwarte voorraadstof voor pek- en zwavelbrand,
Steekt lucht en zee in vlam, en stort uit eigen boezem
Rivieren vuurgloeds uit op rijpe vrucht en bloezem.
Een al te treffend beeld des heimelijken gloeds,
Die onophoudlijk werkt in 't innigst des gemoeds,
En, dikwerf, onverwacht ten boezem uitgedreven,
Den bloesfem met de vrucht vernietigt van ons leven!
Dees rotsen, gantsch verkalkt, dit zwartgeblakerd zand,
't Meldt alles een tooneel van uitgewoeden brand.
Hier plach in 't hol gebergt' een poel van vuur te loeien;
Nu ziet m'er Ceres oogst en Floraas telgjens groeien:
Reeds zien we op de eene zij' het onheil uitgewischt,
Maar de andre draagt voor 't oog een kenmerk dat beslist.
Hier is de Lavastroom in kronkels afgeschoten:
Zie hier den diepen kil, waarin zijn golven vloten,
En ginds zijn vloeibre stof, in 't breedste van heur vloed
Tot klompen steen verstijfd door 't koelen van den gloed.
Wat heeft dit gruwzaam vuur al opgedroogd van stroomen!
Wat bergen ingestort! Wat volken om doen komen!
Dit wist een voorige eeuw, voor ons in 't diep verhuld,
Maar nog is 't menschlijk hart van de ijslijkheid vervuld.
Eens, mooglijk! dat een volk, dat zich hier neêr zal zetten,
Waar vuurgloed, schok, en val, wat eertijds stond, verpletten,

In

In 't schofflen met de spâ in de overblijfsels stoot
Van muren, door die kolk verzwolgen in heur schoot.
Licht brengt dees afgrond dan, heropend door hun pogen,
Den lang vergeten tijd voor hun verwonderde oogen,
In tempel, schouwburg, poort, paleis, en gallery,
Gewrochten van een kunst, onschatbaar in waardy!
Licht vindt m'er, in 't begrip van boek- of oefenzalen,
Bewoners, die naar 't schijnt, nog werklijk ademhalen,
Nog zittende in 't postuur, als hen de blikfem trof,
D ch enkle lichaamsschijn en samenvallend stof.
Dees, bezig met ter vlucht zijn kind in d'arm te vatten;
Dien, grijpende in zijn goud, of naar zijn letterschatten.
Een derde, met den mond in 't roepen opgespard,
En schreeuwende om een Gâ, de wellust van zijn hart.
Dees, voerende in den nood zijn Huisgod tot behoeder,
En dezen, braver nog, beladen met een moeder.
Dees, aan den dartlen disch, met feestwijn overplast,
Door 't schriklijk oogenblik in zwelgery verrast,
Of, met de krans om 't hoofd, den beker opgeheven,
Met uitgezette keel in 't zingen doodgebleven;
Of eindlijk, op den rand van 't weeldrig tafelbed,
Ten halven opgestaan, en in dien stand verplet.
Ja, zulken zelfs misschien, die om hun schrik te heelen,
In houding en gebaar een rol van stoutheid spelen.
Verdwaasden, zelfs in 't uur van d'ijsbren ondergang
Nog slaven van den waan en kinderlijken dwang;

Die, om met d'ijdlen naam van Filozoof te pralen,
Hun laatsten ademtocht niet dwangloos durfden halen!

Men schenke aan een Buffon den roem die hem behoort,
Wanneer zijn verr'ziend oog door 't langvoorleden boort,
De tijdgeschiedenis van eindlooze eeuwenkringen
Met stoute trekken schetst, in heur verwisselingen.
Maar weinig heeft Buffon van 't aardrijk overschouwd,
Steeds, zorgloos in zijn weelde, op valschen grond gebouwd:
Nooit kende hy Natuur dan door eens anders oogen,
En werd in 't geen zy is, begoocheld of bedrogen,
Terwijl hy, op de wiek van zijn verbeeldingskracht,
In neevlen henenzweeft, waar hy zich boven acht.

Doch minder ongestuim, en door geen zucht gedreven;
Dan om de waarheid hulde en de Almacht eer te geven;
Spoort schrandre Luc Natuur, met eigen lijfsgevaar,
Met eigen oog en hand, in al heur stappen naar;
Besteigert, dwars door 't zwerk, het nest der adelaren,
En daalt in d'afgrond af om wijsheid op te gâren,

Be-

Bevoorrecht van omhoog, gelukte 't hem-alleen,
De ſchepping door te zien in heur verborgenheên,
't Onfeilbre woord van God te erkennen in Zijn werken,
Door loutre eenſtemmigheid in beiden op te merken;
En de opgeklaarde ziel by 't nieuwontſtoken licht
Te ontvlammen met een ſtraal van 't Godlijk aangezicht.

Van hier die dwazen dan, by wie de halfgeleerdheid,
Steeds bronwel van verderf en harts- en zielsverkeerdheid,
Den zijdelingſchen blik van hun verblinden waan
Ten tuige tegen God vermetel op doet ſtaan,
En, om den waren geest die hen bezielt, te toonen,
Geen andre wijsheid kent, dan d'Eeuwige te hoonen!

Bataven, verr' van u die wijsheid van den dag!
Draagt God en 't Godlijk woord en eerbied en ontzag.
Schuwt haatlijk bygeloof, dat omtast met de blinden,
En blinde leidsliên kiest om nergens licht te vinden!
Doch 't gruwzame ongeloof, dat Gods geleide wraakt,
Is 't blindſte bygeloof, maar dat zijn naam verzaakt.

De Luc, ô schrandre man, en rechtgeloovig Christen!
(Wat eernaam in eene eeuw, vervuld van Ongodisten!)
De Hemel neem voor u mijn dankbre lofspraak aan,
Gy zult ze op 't wareldrond waarschijnlijk nooit verstaan.
ô Dat mijn zwakke zang, bewondrende uwe gaven,
Met u door 't steil gebergt' ten hemel op mocht draven;
En leenen van uw geest een heldren ochtendstraal,
Die 't hart verlichten mocht, getroffen door mijn taal!
Maar neen, het is aan u, uw lessen ons te ontvouwen:
Wy hongren naar die gift, wat zoudt gy ze achter houen!
Neen! liefde, de eer van God, de nood der Christenheid,
't Roept alles om 't geschenk, te lang alreeds verbeid.

Maar, zonder, verr' van huis, door berg en dal te dwalen,
Beschouwt den marmersteen, waarmeê uw wanden pralen!
Wat rijkdom houdt hy in, wat onmiskenbren blijk
Der mengling van het erts- en van het dierlijk rijk!
Hoe schrikbaar voor 't verstand! Oneindige verslinding
Toont elk eene ader aan in nieuwe stofverbinding!

Uit kalkaard ſaamgeſteld van 't zwemmend ſchelpgediert',
Is 't hun verdelging ſlechts, waar uit zijn oorſprong wierd.
Maar welk ontzettend tal, wat rijkheid van bezieling,
Moest in dees enklen brok een prooi zijn van vernieling!
Hoe lang heeft de Oceaan hun lijken niet beſpoeld,
Hoe lang zijn werkend vocht hun mengſels doorgewoeld!
De zee had ze aangevoerd: heur boorden ingekrompen,
Verliet zy ze in 't gebergt' in halfgevormde klompen.
De ſtormwind bracht ze weêr in 's afgronds ingewand:
De zee hergaf ze op nieuw en wierp ze weêr op 't ſtrand.
Dus beurtlings door 't geweld van golven, lucht, en ſtormen,
Gekleinsd, gedroogd, gekneusd, met telkens nieuw hervormen,
En eindlijk door den tijd in de open lucht gehard,
Zie daar de ſchelp een rots, waar op de beitel ſchart!
Die rots, met aarde omkleed, lag in den berg verzonken;
Een onweêr heeft ze ontdekt, tot brokken gruis geklonken.
Maar door den tijd, het vocht, en aarde en lucht, gebaard,
Zien we in dit enkle gruis een wareld opgeklaard.

Dan, welke onpeilbre bron van aangename leering,
Bemint ge in rechten ernst Natuur en haar verkeering,
Die de Oceaan verſchaft, wanneer hy van naby
De ontelbre ſchatten biedt van heel zijn heerſchappy!

 ô Zee,

ó Zee, ontzachbre zee! wat sterveling hier op aarde,
Wien uw ontzetbre blik geen schrik, geen eerbied baarde!
Wat indruk laat gy na, aan die u 't eerst aanschouwt,
Daar uwe onmeetlijkheid hem opgetogen houdt!
En wat, wat wierdt ge ons niet door 't menschlijk onderwinden!
Waar is de mensch zoo groot als op uw plas te vinden!
Die vloten, door wier kiel uw boezem wordt doorsneên,
Verbinden Staat aan Staat, en wareldeu aan een.
Wat ruimte, sterveling, voor uw bespiegelingen!
Wat diepte voor uw geest, om in, om door te dringen!
Nu vraagt ge 't grondloos diep den ingezwolgen schat
Der duizenden te rug, verslonden door zijn nat.
Het goud, het oorlogsvolk, geheele Legervloten
Van volken zonder tal, in dezen buik besloten.
Dan zoekt ge, met Linné, gedoken in de plas,
Die wouden op van riet, van wier, en rotsgewas,
Plantsoen uit Nereus hof, begraven in zijn golven,
En door den storm-alleen somwijlen opgedolven!
Die takken van koraal, die steenzwam dichtgesponst,
Door 't zeeinsekt gewrocht met onbegrijpbre konst!
Wat vloeden, wijd beroemd, die hier hun loop besluiten!
Wat vloeden, nooit gekend, die in zijn kil ontspruiten!
Nu volgt ge met het oog die monsters van den vloed,
By wier gedrochtlijk lijf een eiland wijken moet.
Vaak vindt ge er, met Buffon, de sporen van 't verwoesten,
Dat zee- en oppergrond gelijklijk doorstaan moesten:

Zijn

Zijn ſtroomen, zeldzame eb, en wending van zijn plas,
Afhanklijk van den zwaai van 's wer'elds hellende as:
Volkanen, nu gedoofd, die eens uit 's aardrijks navel
Den bliksem in het zwerk verrasten door hun zwavel;
Of zulken welker vuur in 't hart der golven blaakt,
Wier opgedreven rook de waatren bitter maakt:
Of, eindlijk, andren nog, wier gloeiende overwelving
Het meir tot bodem ſtrekt, den afgrond tot bedelving;
Wier boezem mooglijk eens, door 't ſchuimend zeekristal
Ontgloeide bergen ſteens en rotſen ſlingren zal!
Hoe maal ik 't rotsgeſteent', dat hellende op de baren,
Met uitgezette borst hun erf ſchijnt in te varen:
Landholten, wien de golf, al grommende, op haar beurt,
Met felle tanden knaagt, en brok by brok ontſcheurt:
Gebergten, ingeſtort in de opgeborſten kolen:
Gebergten, die de tijd zal heffen uit hun holen,
Terwijl dees zelfde grond, wien 't daglicht thands beſtraalt,
Door d'eigen wisſelkeer in 't hart der waatren daalt!
Zoo ſchijnen zee en land, van de eene en andre zijden
Gedurig met elkaâr om 't wareldrond te ſtrijden,
Daar eene onzichtbre macht, de weegſchaal in de hand,
Hun zorglijk evenwicht onwrikbaar houdt in ſtand.
Dus werpt men 't anker uit, waar runderheerden loeiden,
Dus rolt het vlugge wiel, waar zeegaleien roeiden!
Dus reist de ontembre plas geheel het aardrijk door,
En de aarde ontneemt hem hier het geen zy daar verloor!

Na 't wisfelbaar tooneel der zeën door te zwieren,
Vermeidt ge u in den loop van beken en rivieren;
Niet zulken als men vindt in laffen rijmren praat,
Wier afgezaagde kunst flechts walging achterlaat.
Neen, zulken, welker ftroom den aanblik met iets treffends,
Iets edels overrast, iets waarlijk hartverheffends.
Nu ftijgt ge in de eerfte bron, wier fijpling ze aanzijn gaf;
Dan wandelt ge hun loop door bosch en flingring af,
En volgt hun kronklend pad, langs de uitgeholde boorden
In elken omweg na, door de afgelegenfte oorden.

Maar 't is de ftroom alleen, het is zijn afloop niet,
Die aan befchouwende ernst een waardig voorwerp biedt.
Gewage ik van die erts- en zwavelrijke wellen,
Die 's lichaams fapbederf en vezelkracht herftellen?
Daar (bonte mengeling der grootfte ftrijdigheên!)
Woelt droefheid en vermaak, en lust en pijn door een,
En koomt er jaar aan jaar uit 's wereldts verfte hoeken,
By d'aanvang van de Lent' het wonderdal bezoeken:

't Ge-

't Gejuich der vrolijkheid, de weeklacht van de smart,
In eenen galm vermengd, ontzet en roert er 't hart.
Men hoort by 't woest gesnor van zwermen jonge dwazen,
't Gekuch van d'ouderdom, 't baldadig kinderrazen.
De schoone, met heur kwaal, te teedre aandoenlijkheid,
De stroeve, aan miltzucht krank, door de eigen drift geleid;
De krijgsman, wien zijn wond den waatren hulp doet vragen;
De dartle, die er koomt om minnaars op te jagen;
En wat in zede of rang wanvoeglijkst samenpaart;
't Wordt alles door elkaâr in eenen kring vergaârd.
Lykoor vernieuwt er zich de rozen van heur wangen;
Gerast verstrooit er 't leed van 's boezems helsche prangen;
Alcindor boet er 't zoet der zwelgende overdaad;
En elke onheelbre plaag belooft zich heul en baat.
't Doet alles beêgelofte en blinkende offeranden,
Aan d'Esculaap des oords, wiens outers rustloos branden.
Het kreunt, het kermt alom, en jammert van zijn pijn,
En ijvert, om geheeld, voor 't minst beklaagd te zijn.
De morgen ziet hun drom in sombre kwijning dwalen,
En de avond vindt ze op 't bal, by dans en vreugdemalen;
En 't wonderbaar kontrast vertoont een goochelspel
Van 't blijd Elyzium in 't midden van de Hel.

Doch schuwen wy 't gewoel, zijne onrust en verhitting.
Hervatten we onzen toer in 't rond van uw bezitting!
Of liever, wen we aldaar in rijke tooverpracht
Uw watervallen zien, zoo kunstrijk voortgebracht,
Terwijl zy van rondom uit onderscheiden aderen
Zich in den hollen schoot van 't stroompaleis vergaderen,
In 't midden van hun kom uit schelp en rots geteeld,
Waar koelte en sombre lust door hun geklater speelt;
Bekloutren wy den berg, den oorsprong van hun vlieten!
't Zij dat ze in 't hooge duin door 't zuivrend zandbed schieten,
Waar 't zeenat, uit den grond opborr'lende in die zeef,
Gereinigd henenvloot, en 't lijmzout achterbleef:
't Zij dat ze, verr' van ons, en buiten Neêrlands palen,
Hun oorsprong uit den rug van 't oud gebergte halen.
Wat heerlijk verr'gezicht, wat schilderachtig oord,
Bracht de Almacht der Natuur in deze woestheid voort!
Hier op de in woeste luim doorééngesmeten groepen
Van Bergen, schijnt één geest de Kunsten saam te roepen.
De Schilder pleegt er raad met elke heuvelkruin,
En leert er 't groot geheim van 't breede licht en bruin,
De werking van het licht naast vlakke schaduwmassen,
En 't tusschenblaauw der lucht in de echte tint verrassen:
Den Dichter zwelt er 't hart van meer verheven vuur:
De Wijsgeer zoekt er 't heil by d'eenvoud der Natuur.
In vrijer ademtocht schijnt dwazen stervelingen
De kluister, die hen boeit, hun hier van 't hart te springen:

Maar

Maar gy, verschijn er niet in zulk een strafbren waan,
Maar om in 't grootsch tooneel den Schepper gå te slaan!
De tijd heeft met zijn hand daar 's aardrijks lot geteekend,
Hier bouwende in 't gebergt', en elders weêr verbrekend.
Gy, onderscheid zijn werk (de zetsels van de zee;
De klompen, die het vuur uit d'afgrond snellen deé;
De brokken, ingestort op hun verwrikte schooren),
Van 't oude berggevaart', met 's aardrijks klomp geboren.
Hun beddingen, gebouwd uit gants verschillende aard,
Wier richting, lage, en vorm, met geen der andren paart,
Hun uiterlijke stand, hun hellende oppergronden,
Zijn merken van 't geval, maar met den tijd verbonden.

Nu loopt uw leergraag oog de woeste schouwplaats om
Van 't hangend rotsgesteente en zijn gesloopte kom.
De donkere bazalt, gewrocht der bergvuurbraking;
't Graniet, de trage vrucht van 's waters zandsteenmaking;
De afbladerende lei, en 't aderrijk albast;
't Wordt alles tot in 't hart, in aart en vorm, doortast.
Gy ziet er de Almacht in, erkenbaar in heur werken,
U-zelven, en Natuur, steeds vlijtig op te merken:
Natuur, wier lachend oog ons nu eens tegenlonkt
Waar heure aanloklijkheid met bloem en telgjens pronkt,

En

En dan weêr, ſtout maar ſtuursch, en wars van dartle weelde,
De ſpooren nog bewaart des baierts die haar teelde.
Hier glijdt een teedre beek, die pas heur bron ontſchiet,
En zedig, langs heur boord met zachte kabbling vliet;
Daar ſtort het water af met oorbedwelmend bruizen:
Hier ſtreelt het vriendlijk West, terwijl men 't Noord hoort zuizen.
Pomone plukt er 't ooft, waar vlam en vuurkolk gloeit;
En 't Herdersfluitjen klinkt, waar 't raatlend onweêr loeit;
Hier vindt ge een vruchtbren grond, valleien vol verkwikking,
Daar, 's wareld dor geraamte en rotſen vol verſchrikking;
De Winter dekt hun 't hoofd, de Lente ſiert hun voet.
Verſchrikbare Alpenry, gy, bergen, weest gegroet!
Gy, ſtapels ijs en ſneeuw, en vormelooze ſchragen
Van Winters throonpaleis, in 't luchtzwerk opgeſlagen!
Kantzuilen, wier kristal, in 't brijzlen van het licht,
Het zonnepurper trotst, dat voor uw ſchittring zwicht,
Terwijl de felle vorst zich kittelt dat heur ſtralen
Den zetel van zijn macht met duizend kleuren malen.
Neen, by een ſchouwtooneel, zoo rijk, zoo uitgebreid,
Zoo vol aandoenlijk ſchoon, zoo vol ontzachlijkheid,
Kan de opgewekte geest, verrukt door duizend lusten,
Geen werking van 't verſtand, geen oogen laten rusten.

Ramp-

Rampzalig echter hy, die roekloos en te driest
In 't aaklig ſneeuwgebergt' zich zonder gids verliest;
Of, zonder 't, reis op reis, door 't vuurroer te doen daveren,
Zijn ongewisſen grond vermetel durft beklaveren!
Vaak brengt een kleine zaak 't ontzettendst onheil voort.
't Is mooglijk ſlechts een mosch, die gantſche dorpen ſmoort.
Één ſneeuwgrein door zijn poot in 't ſchrabblen afgeſtoten,
Zal, rollende, in dien val zijn omvang ſteeds vergrooten,
Met telkens nieuwe ſneeuw omwikkeld en verzwaard,
En 't wordt een ſchrikbre klomp, verplettrend in zijn vaart.
De luchtſtroom ſchokt er van, en ſchaaft in 't nederglijden,
Den ſaamgehoopten last van duizend jaargetijden
Met gruwbre ſtorting los. Het ploft van rots op rots,
En de afgrond onder de aard weêrgalmt van ieder bots.
't Komt neêr: gehucht en woud wordt van zijn plaats gereten,
Vergruisd, of overſtelpt, en door elkaâr geſmeten.
De Wandlaar zoekt den plek, waar ſtad of dorpvlek ſtond,
En vindt er ſpoor noch blijk langs d'onherkenbren grond.
De windvang van dien val, met kracht vooruitgedreven,
Treft reizenden om 't hart, en neemt hun lucht en leven;
Zy ſneuvlen, reeds verplet voor 't naadren van den ſlag,
En 't overſtelpende ijs ontrukt hen aan den dag.
Dus, wen een zwakke hand het Staatsroer heeft gegrepen,
Dus ziet men 't één vergrijp door 't andre met zich ſleepen,
De muitzucht uit één grein tot reuzenvorm volgroeid,
De thronen overſtelpt, de wetten uitgeroeid!

Wat vraagt ons vorſchend oog naar Syracuze of Romen?
Gy, Volken, ziet uw beeld, en kent u-zelf volkomen!

't Is waar, mijn Vaderland, de duingrond van uw ſtrand
Biedt u dien rijkdom niet in 't losſe heuvelzand.
Maar is het heil geplaatst in ertſen of metalen,
In marmer of graniet uit 's aardrijks kolk te halen?
Welaan! ook zelfs dat zand is van geen ſchat ontbloot:
't Bevat een zeekre mijn van ſtofgoud in zijn ſchoot.
Doch leer hem boven 't goud en op zijn waarde ſtellen,
Dien voormuur tegen 't woên van Nereus hooge wellen,
Weleer, als 't bruiſchend meir zijn grondvest had beroerd,
U door dien vijand-zelv' ter grensweer toegevoerd.
Gy, ga de richting na van die verheven kruinen,
Zich kruisſende in heur ſtand, terwijl ze uw erf omtuinen,
Vertoonende in hun ſtreek de richting van het meir,
En leerende u 't geheim der beste waterweer.
Ga, Neêrland, volg Natuur, en dek uw kostbre dijken,
Voor d'aanval van een vloed die alles doet bezwijken,
ô Dek ze voor dien ſtorm met bolwerk en ravet,
Die 's waters heirſpits breek wanneer het ſtrandwaart zet!
Vereenigd ſlaat ze uw wal, uw vlakken wal, in ſtukken;
Verdeel ze en breek heur ſlag, gy doet haar koenheid bukken:

De

De golf verliest den fteun van 't onderling verband,
En tuimelt grommende af, of brijzelt op den rand.

Nu, mooglijk, zijt gy moê die woestheid door te dwalen?
Welaan dan, klimmen we af in dees verkwikbre dalen.
Daar, langs hun kronklend pad met kronklend vocht bezoomd,
Daar treft u 't frisch gebloemt', en 't ftatig hoog geboomt',
Met dragend ooftplantfoen, en ftruikgewas, en heefter,
Die hun verfcheidenheên hier monftren voor hun meefter.
Wat maken zy uw Hoef belangrijk voor den geest!
Neem elks geaartheid waar, by ieders kleur en leest;
Hun kunne en huwlijkstrek, en wijs van voort te telen,
En 't wondre vezelftel, waarin hun fappen fpelen.
Leer, hoe dat voedend vocht, dat door hunne aadren zijgt,
Naar 't flingren van zijn buis, of op- of afwaart ftijgt,
En, op verfcheiden wijs vermengd en afgefcheiden,
En hout, en blad, en bloem, en vruchten kan bereiden.
Leer, hoe de jeugdige ent zich op den vruchtboom ftamt;
De kunst, de wilde telg door vlijt en voedfel tamt,
Heur' vruchten fmaak verleent, heur naaktheid vruchtbre ranken,
En nieuwe boomgaards fchept, die u heur burgers danken.

Maar

Maar is 't ontelbre heir van lager veldgeslacht,
't Geen de onkunde onbemerkt voorbygaat en veracht,
Van schoonheid misgedeeld en duizenden van gaven,
Die, waerelden gelijk, des Scheppers grootheid staven?
Wrocht niet de zelfde hand het boommos en 't Heelal?
Of kent ge een enkel stof, dat Hem beschamen zal?
Dring u in 't diep geheim van heur (*) verborgen krachten,
Heur heilzame artzeny, en 't geen wy giftig achten!
Geen plekj' op 't wareldrond, of 't is door haar bewoond;
Geen wildernis hoe woest, die niet heur schoonheên toont!
Vaak gaat ge in 't diepste bosch, of de onbezochtste hoeken
Van berg- of heuvelkloof, heur bloeiend rijk bezoeken.

Die wandling is gewis heur voorwerp dubbel waard!
Maar saus haar lieflijkheid door 't edelst zoet op aard.
Laat vrienden van uw hart den reistocht met u deelen,
't Genoegen dat ze u schaft zal u te meerder streelen.
't Gezelschap trekt by een, met de aanbraak van het licht.
't Is hier die jachtstoet niet, tot moorden ingericht,
Die woeste wapenkreet van waldhoorn en trompetten,
Die 't opgeschrikte wond in roer en ijzing zetten!
Weidt, jonge hinden, weidt in schaduw van het loof:
Gevogelt', siddert niet: dees bloedelooze roof

Geldt

(*) *Der planten.*

Geldt veldgebloemte alleen, en boom- en plantgewasſen,
En 't kruidboek aast op 't wild, dat we op die tocht verrasſen.
't Is tijd: de morgenlucht, de frisſche dageraad,
Wenkt Floraas krijgshoop toe, die hier ter veldtocht gaat.
Een Brugmans is aan 't hoofd, om ze over veld en heiden
D'ontzachbren overvloed van 't plantrijk door te leiden.
Somwijlen wordt hem-zelv' een kleene trek geſpeeld,
En de een met de andre plant verbladerd of verſteeld,
De bloem van 't eene kruid aan 't andre lof verbonden,
En 't mengſel hem vertoond als werklijk zoo gevonden.
De wijze lacht er om, zijn kunde blijft aan de eer,
En geeft aan elke plant heur eigen deelen weêr.
Een ieder tracht om ſtrijd in 't zoeken uit te ſteken.
De krans, de kelk, het zaad, de ſtamper, wordt bekeken:
Op alles geeft men acht. Hier vindt ge een nieuwe plant,
Daar ziet ge er die gy kent, vereenigd in uw hand.
Op deze ziet gy neêr met oogen van herkenning,
Op de andre met een zucht van leering en gewenning:
Dees ſtelt den vreemdling voor, die zich ons aan komt biên,
En gene, d'ouden vriend, met blijdſchap weêrgezien.
En wat, wanneer 't geval door vreemde kruideryen,
Die landſtreek, grond, en lucht ſlechts zeldzaam doen gedijen,
En kostbrer nog gemaakt door 's vinders ongeduld,
Op de onverwachtſte wijs geheel zijn wensch vervult!
Hy ziet ze en geeft een ſchreeuw, omvangt haar met zijne oogen,
En ſiddrend grijpt hy ze aan, van blijdſchap opgetogen!

Neen, minder is de vreugd van de afgerichte kat,
Wanneer zy 't muisjen grijpt, daar ze op te loeren zat.

Maar 't lichaam eischt zijn recht. Men onderbreekt zijn schreden
Voor 't veldmaal, waar m'aan denkt by 't slappen van de leden.
Men zet zich by een beek, een wel, een waterval,
En koelt Lyéus gloed met levend bronkristal.
't Geboomte strekt voor zaal, het landschap voor paneelen,
Het veldgroen voor een disch, waarom de vogels kwelen.
De kers en de abrikoos, met wrongel, versch gedrukt,
En de aardbei, in het wild met eigen hand geplukt,
Zie daar hun boersche spijs, gepast voor graâge magen,
Die, na zoo sterk een rit, *ragouts* noch wildbraad vragen.
Nu viert men Flora recht, met ware veldgeneugt',
En d'oude Cybelé in eeuwigfrissche jeugd.
Het vriendlijk dischgesprek behelst geen nietigheden
Van loutren modeklap, uit mode slechts geleden;
Maar de Almacht, met heur kracht, heur goedheid zonder perk,
't Zich-zelve zonder eind hertelend scheppingswerk.
't Gezelschap rijst op 't laatst, door nieuwe kracht gesteven,
En ijlt van 't bosch naar 't veld met versch herboren leven,
Doorklautert berg en hei, en zamelt wijd en zijd,
Zoo lang de dagtoorts licht, troféën van zijn vlijt;

En

En de avond ziet den ſtoet, in blijde zinbetoovering,
Aan 't kruidboek hulde doen van elke plantverovering.

Natuur gaf enkel 't kruid, by zichtbaar zingebrek,
Een onvolmaakt beſtaan en zeer beperkten trek.
Den ſtervling minder vreemd, in 't wezen naast hem palend,
Met zintuig, leerzaamheid, begrip, en kunstdrift pralend,
Verwekt hem 't dierenrijk een tederer belang,
En overtuigt hem best van zijn verheven rang.
Hy vindt er vijanden, hy vindt er onderzaten,
Gezellen, vrienden in, en die hem nooit verlaten.
Spoor al hun ſoorten na, betracht hun talrijk heir,
Hier ſchuilende in het bosch, daar ſpartlende in het meir:
De gasten van uw werf, uw ſtallingen en weiden;
En hen die onder de aard hun leger toebereiden.
Hen, die u d'oorlog doen, met hun, die gy bevecht.
Geef op hun listen acht, ter noodweer afgerecht,
Hun zeden, inborst, werk, en wijs van onderhouing.
Maar vestig boven al uw hoofdpunt van beſchouwing
Op elken overgang in 't ſchaaklen van dien band,
Die ze opheft tot den mensch, of weêrbrengt tot de plant.

Nog meer: (een kleen bestek zal dit veraangenamen!)
Breng 't gantsche scheppingswerk als in één schouwburg samen,
Waarin zich 't gretig oog met meerder lust vermeidt,
Wanneer gy de orde huwt aan hun verscheidenheid.
Vergader, om die lust heur waren eisch te geven,
De delfstof by 't bezielde en 't onbezielde leven:
Schenk elk Natuurrijk plaats in zijn bijzondre kast:
Geef elk geslacht zijn lade, in vakken afgepast.
Maar 't blijv' voor 't lustgraâge oog geen nuttelooze speling!
Wees zorglijk, wees bedacht op rang- en soortverdeeling:
Zoo toone u 't kabinet door al zijn klasfen heen,
Natuur in samenhang, de wareld in het kleen!

Maar tracht niet om op eens dit groot ontwerp te omvatten.
Bepaal u in 't begin tot lichtverkrijgbre schatten,
Of 't gene uw eigen grond u kostloos aan kan biên.
Gy zult ze, als eigen erf, met dubble wellust zien.
Stel onder 't Delfstofrijk ons de aarden 't eerst te voren;
Dan, 't delfzout, onder de aard, en in heur schoot geboren;
De ontvlambre zwavelstof, het harstig Jodenlijm,
(Genaamd naar Sodoms poel, die 't opwerpt als een slijm,
Maar 't geen zijn oorsprong heeft in 's aardrijks ingewanden);
De vuursteen, wien zijn gloed in 't heimlijk doet verbranden;

'tGe-

'T Gekleurde en vast metaal, die mengeling van aard,
Met zout en brandbre ftof verbazend faamgepaard;
Het blinkend bergkristal, zoo helder als de ftroomen,
Opborlende uit de rots, waaruit het is genomen.
De klei, door 't fmeltend vuur tot blinkend glas gewrocht;
En 't hout, in fteen verkeerd door werking van het vocht,
't Zij dat verhardend flib zijn buitenfte overdekte,
't Zij dat een fteenig fap zich door zijn poren ftrekte.
In 't korte, d'overvloed van 't werkhuis der Natuur,
Voortbrengfels van de lucht, van water, aarde, en vuur;
Of, om van d'aart der zaak een klaar begrip te geven,
Wier vorming fcheikonst is, en geen bewerktuigd leven.

Nog grooter vurigheid, zoo mooglijk, drijft my aan,
Om d'onopnoembren fchat van 't plantrijk door te gaan.
Hier zie ik in een reeks van honderd tafereelen,
Het zeewier met den gloed van duizend kleuren fpelen;
Het mos, dat op den ftam der rijzige eiken wast,
De wol heur luifter fchenkt, en 't hongrig Noord vergast;
De zwam, die 't bloeden ftelpt, en 't vuur der fchuchtbre vonken
Uit 's keifteens aadren vangt; gewas der olmentronken.
'k Zwijg duizenden, niet min der vorfch'ren aandacht waard.
Vooral, die wondre plant van dierelijken aart,

Wier afgesneden leên tot gantsche dieren groeien,
En die vertalrijkt wordt, alleen door ze uit te roeien.

De zelfde mildheid heerscht by 't levendig gediert',
Wier zichtbre strijdigheid hun soorten rijkst versiert.
Men ziet de Kolibrie naast 's hemels Adelaren;
De Zwaluw, aan de zij' van Kraan en Ooievaren:
De plompe en logge Beer by de Oostersche Gazel;
En de Eikhoorn op zijn tak naast 's Schildpads traag gestel:
De Neushoorn, toegerust in 't ondoordringbre wapen;
De rondgewelfde schulp, om 't kruipend dier geschapen:
De malien der Slang, en die van 't zwemmend heir:
Het gladde hair der Rat, en 's Egels scherpe speir:
Het Schippertjen, op zee zijn zeil en bootjen stierend;
De Kraan, door 't hooge zwerk den wind zijn schoten vierend;
Den Aap, de Papegaai, door wondre schranderheid
Nabootsers van den mensch in tongslag en beleid.
De Visch van 't Zuidlijk meir, tot hemelvlucht gevleugeld;
Zijn juiste tegenbeeld, het roeiende geveugelt':
En eindlijk, 't tusschensoort van land- en zeegediert',
Dat tevens in het nat en op de droogte tiert.

Gy ook, behoort hier t' huis, gy, in de groote keten
Der Dieren, meê een schalm, schoon ongediert' geheeten,
Gy, Torren zonder tal, het zij gy vliegt of kruipt,
Die door de velden zwiert, of langs de bladers sluipt,
Of, tuimlend door de lucht, op dunne wiekjens dartelt,
Of, eindlijk, op den rug van 't vlak der waatren spartelt!

Hier plaatse ik by het ei, het ruspjen met de pop;
Den Vlinder, fraai gewiekt, by d'afgeschudden dop;
Hovaardig, dartel ding, *uit niet tot iet gerezen*, (*)
En dat zich zelf vergeet, met d'oorsprong van zijn wezen.
De Ringworm, en de Wants, van alle kleur en soort,
Die in 't gebloemte huist, of in den modder smoort,
Met, die op 't gastvrij blad, door snuit of vlijm geschonden,
In 't zwellen der kwetsuur geheimer woning vonden.
De Worm, die in den hof de schoonste vrucht onteert;
De Lintworm, die in 't lijf op onze kosten teert:
De Spinsters, die heur web aan onze muren hangen;
De Vliegjens, in heur net arglistig opgevangen;
De Wesp, die kamers bouwt, uit houtstof saamgekleefd;
De Zijworm, die zijn graf uit gouden draden weeft.

De

(*) *Cats Sinne- en Minnebeelden, L. II.*

De zonderlinge Bij, wier zedigheid in 't paren
Heur nijvere arbeidszucht alleen kan evenaren;
Het Haft, dat in één dag geboren wordt en sneeft,
En in zijn levenstijd geen uren ledig heeft.
Weér andren, wien een jaar ten perk is van bestemming.
Gy, allen, wier geslacht, zich zonder eind of stremming
Vernieuwend, heel onze aard met menigte overstroomt,
Uw plaatsen wachten u, Insekten, koomt, ô koomt!
Koomt met uw rijken dosch, uw paarlen en robijnen,
Uw kuiven, uw gebloemt', uw schittrend goud, verschijnen;
Die schalen, op wier glans het licht der wolken stuit;
Die kokers, in wier scheê uw donzig vlerkjen sluit;
Die spiegels, met den gloed der fijnste diamanten
Geslepen, en gevormd met duizenden van kanten;
Die oogen, in uw hoofd met rijklijkheid gezaaid,
Hier bolrond voor 't gezicht, daar, holrond uitgedraaid,
Om 't afgelegenst beeld u voor 't gezicht te halen,
En 't kleinste van naby vergrootend af te malen.
Laat hier die angels, laat die schrikbre priemen zien,
Geschikt om in 't gevecht uw' vijand weer te biên,
Die scharen, vlijm-, en haak-, en zaag- en andre tanden,
Wier werktuig u verstrekt in plaats van menschenhanden.
Die sprieten, u zoo lang op 't voorhoofd vastgeschroefd,
Waar meê ge, in uwen marsch, d'onzeekren weg beproeft,
Vertoont my van naby die tromp en wapentrommen,
Die beide 't oorlogslied en 't minnetoontjen brommen;

Die,

Die, teekenen van nood, van krijg, en overmacht,
Uw helden in den ſlag verſterken door hun kracht.
Ja, gunt me, om ieder deel, elk werktuig te onderzoeken,
Dat al de kunst beſchaamt van onze letterkloeken,
En, proefſtuk van een geest, aan d'onzen niet verſlaafd,
Een wareld evenaart, een Godlijk ſchepper ſtaaft.

Zie daar dan ieder rijk door uwe zorg geregeld!
Maar nimmer worde uw deur voor nieuwe winst verzegeld!
Verzamel wat gy kunt, offchoon het by geval
De ſchikking die ge omhelst, geheel verſtoren zal.
Hou orde en ſamenſtel in dit, in alle dingen!
Maar droom niet, van Natuur in ons gareel te dwingen.
Wy kennen ze onvolmaakt, en de onvolkomenheid
Dier kennis, is de grond, die ons ter dwaling leidt.
Geen Stelſel, of ten deel is 't loutere onderſtelling,
Verbeelding, misverſtand, voorbarige oordeelvelling!
Helaas! dit is het lot van 't menſchelijk begrip!
Één wanſtreek in 't kompas verzeilt ons op een klip.
De waarheid toonde zich, maar nog ten deel' omwikkeld;
En wy, door de ijdle drift om wijs te zijn, geprikkeld,
Wy vullen 't ongeziene uit eigen herſens aan,
En gooren 't zuivre meel door 't zuurdeeg van den waan.

Wees daarom nooit gehecht aan ſtelſels, halfbewezen.
Daar is in 't ſcheppingsblad nog eindloos veel te lezen:
Zie elke regel aan, gelijk een nieuwen ſchat,
Die verdren voortgang biedt ter kennis van dat blad.
Doch laat ook niet te licht omhelsde ſtelſels varen
Om neevlen, die de tijd u mooglijk op zal klaren!
Een nieuwe ontdekking treft, maar, dieper doorgedacht,
Verleent ze aan 't geen zy ſchokt, veellicht een dubble kracht.
Hoe 't zij, men houde alom, bewust van 't geen we ontbeeren,
Geleerdheid voor verdacht, en yvere om te leeren!
Neem ieder vreemdling des in deze uw heerſchappy
Met open armen aan tot lid der burgery.
Hy moge, als Jakobijn, weêrſpannig aan de Wetten,
Zich tegen de orde en rang van dees uw Staat verzetten;
Geen nood! een enkle hoek, waar hy gekerkerd ligt,
Behoudt de regelmaat, weldadig ingericht,
Tot eenmaal heldrer dag het voorrecht zal gehengen,
Om beter regeling en orde voort te brengen,
Die elk zijn ware plaats, en rang, en ſchakel geeft,
En nergens gaping laat, en nooit zich-zelf weêrſtreeft.

Den

Den rijkaart zwelt de lust by 't meerdren van zijn schatten,
En immer wenscht hy meer, en meerder nog, te omvatten:
Der Staatzucht wordt in 't eind de wareld zelv te kleen:
Geen hartstocht ziet een grens, of stapt er over heen.
Ook Leerzucht heeft dien aart, 't zij ondier, bloem, of bladeren,
't Wordt alles aan uw hart verdierbaard door 't vergaderen.
Niets ziet ge of 't is u waard, of 't wordt een kostbaarheid,
Waar naar u 't hart verlangt, met wier bezit ge u vleit.
Geen spruitjen, hoe gering, geen wormtjen, hoe onwaardig,
Of ijlings heeft uw geest zijn rij en nommer vaardig,
Vernieuwt u elks geslacht, en soort, en ondersoort,
En wandelt in dit vak door al zijn deelen voort.
Eerst was uw plan beperkt en uw begeerte zedig:
Nu zet ge 't wijder uit, en niets is nu volledig.
Natuurlijk is de trek die naar volmaaking streeft;
En kostbaar, 't geen ontbreekt, naar dat men meerder heeft.
ô Zoete tooverkracht, die de eensgetroffen zinnen
Het voorwerp, dat ze roert, zoo vurig doet beminnen!
Wat wordt er vreugde en lust en diepverholen kracht
Daar, waar uwe aandrift werkt, ontdekt en voortgebracht!
Hoe zalig wordt de mensch, hoe vatbaar voor 't genoegen,
Wanneer hy 't voorwerp vindt, waar voor 't hem lust te zwoegen!
Voor u, die 't in Natuur en in heur werken stelt,
Uw schatten, uw vermaak, gaan samen met het veld.

In-

Intusschen schik hen ſtam met juistheid, ſmaak, en orde,
Dat niets wanſtallig zij, of ſlecht gehandhaafd worde!
Laat netheid, oude deugd van Nederlandſche teelt,
Die meer dan d'overvloed het welbehagen ſtreelt,
En de armoê in 't gebrek een luiſter weet te geven,
Door alles met een glans van eedle reinheid zweven.
Neem ook der dieren aart en eigenſchap in acht.
De fiere en wakkre Haan ſta op zijn morgenwacht!
De Leeuwrik ſchijne ons oor door zang te willen ſtreelen;
De Tortel, op een tronk zich troostloos dood te kwelen;
De Valk, met gloênden blik te ſtorten op zijn prooi;
De Paauw, in 't zonnelicht te pronken met zijn tooi;
Den Wezel ſchijn' voor 't oog zijn lende na te ſleepen,
Zijn houding, flets en week, maar listig, vol van knepen;
De ſchalkte zie den Vos uit oogen en gebaar,
Ook ſchijn hem 't ſpits gezicht van ſlimme ontwerpen zwaâr:
De fiere Boschmonarch geef in 't ontzachlijk wezen
Een koningsmajeſteit en eedlen moed te lezen.
In 't korte, dat Natuur, met heur volkomenst ſchoon,
Zich, zelfs nog in den dood, als levendig vertoon'!

Doch

Doch laat voor Koningen en Prinsenkabinetten
Die monsters, waar Natuur in afweek van heur wetten,
Mismaakte schepselen, afzichtlijk voor het oog:
De Mumie, die den dood zijn zegepraal onttoog:
Die reuzenbeenderen en ongeboren drachten,
Die 't Wezen beide en 't Niet van hun bestemming achten.
Maar hebt ge een trouwen hond, een vogel opgebracht,
Die uw genoegens deelde, uw kwelling heeft verzacht;
In plaatse van uw zucht door graf of zuil te toonen,
Die, aan hun lijk verkwist, de menschlijkheid zou honen;
Vereeuwig ze in den vorm, bevallig opgezet,
In 't Elyzeesche veld van 't zinlijk kabinet.
Dit mag hun lijkdienst zijn, hun voegzaam eereteeken.
Zoo wenschte ik u te zien, nog somtijds aan te spreken,
Lief poesjen, door mijn hand in 't koper afgebeeld,
De lust van een meestres, die nog mijn hart verdeelt!
Pegaasjen, zoo geliefd, zoo teder, zoo bescheiden,
Wier dood de Muzen-zelve in haar gezang beschreiden!
Die, trefloos voor den blaam van de anders valsche kat,
Het onbedrieglijk hart der trouwste hond bezat;
Aanvalligheid en geest vereenigde als gy speelde;
En 't voorrecht recht waardeerde, als een LANNOY u streelde.
Zoo wenschte ik u te zien in waren levensschijn,
Omhangen met uw dosch van 't zuiverst hermelijn,

Ter-

Terwijl gy 't oog verlokt door duizenden grimasfen,
In 't midden van uw fpel een dartle vlieg verrasfen,
Of 't haatlijk roofgefpuis beloeren uit een hoek,
Dat zelfs zijn tanden flaat in 't allerkostbaarst boek,
En, zonder onderfcheid in d'een of d'andren bondel,
De verzen van Jan Vos beknabbelt als van Vondel,
Maar mooglijk om uw naam — Wat zeg ik hier, misfchien!
Neen, buiten tegenfpraak, den mijnen zal ontzien.

VIERDE ZANG.

HET

BUITENLEVEN.

VIERDE ZANG.

Voorzeker, 't rijk verfchiet van veld- en ftroomtooneelen
Is de onuitputbre bron van treffende tafreelen!
Ja, altijd ziet mijn oog met zuivre zielsgenucht,
Hoe 't fpieglend water blaauwt van 't opperblaauw der lucht;
Hoe 't dundoek van den vloed zich rimpelt onder 't ftroomen,
En 't flingrend grastapeet zich kronkelt langs de zoomen;

Het veld van airen golft, en 't donkre woud verschroeit;
De diepte der vallei met frisch gebloemte bloeit;
De bergen 't wolkgevaart' op trotsche kruinen laden,
En in de onmeetbre zee hun fieren wortel baden;
Terwyl de Dagmonarch, rondwandlende in zijn pracht,
Elk voorwerp in 't Heelal weldadig tegenlacht.
Gelukkig, die in 't hart die schoonheên kan genieten!
Gelukkigst, die dat hart in Dichtvloed uit mag gieten!
't Wordt alles voor zijn oog veredeld en verschoond;
Natuur vereent voor hem, wat ze ooit verruklijkst toont;
En in zijn stouten zang, dien de echte warmte teelde,
Geniet hy 't schildery zoo wel als 't afgebeelde.

Maar wee! wiens doffe geest, aan ijzren band gelegd,
Slechts nabaauwt, wat voor hem en beter werd gezegd!
ô Walglijk rijm'renrot! wanneer zal 't u verdrieten,
De oudbakken voddenkraam van Pindus uit te schieten?
Of hebt ge in Floraas hof uit ijdle Dichtrenfleur
Niet lang genoeg geschermd met frissche kleur en geur?
Moet m'eeuwig 't malsche gras herkaauwen met uw schapen,
Of eeuwig op 't geruisch van uwe beekjens slapen?
Is Zefir nog niet moê van 't dartlen, om de roos,
En bloost ge niet met my om 't eindeloos gebloos?
Kan uw rampzalig rijm geen watergolf doen klotsen,
Of wekken de Echoos op uit de overwelfde rotsen?

He-

Helaas! zoo arm te zijn by 't zingen der Natuur!
Zoo koud, by de echte bron van 't hartverheffend vuur!
Neen, met een ſtouter trek, en edeler penceelen,
Doet Flakkus in een vers, dat harten weet te ſtreelen,
Den opgeſchoten pijn, den bleeken populier,
Met ſaamgeſchakelde arm en ſchilderlijken zwier,
Het lommer van hun loof wellustig ſamenweven,
En matte wandelaars een luwe ſchaduw geven,
Terwijl een heldre vliet, zich windende in een bocht,
De kronkelige boord beknabbelt met heur vocht.
Natuur heeft in zijn vers een altijd nieuwen luiſter,
En 't uwe ziet geen licht of 't zinkt reeds weg in 't duiſter.
Lees Vondel duizendmaal, gy leest hem telkens 't eerst.
Zie daar, waar de echte kunst, of ijdle rijmzucht heerscht!

Maar 't vordert zucht voor 't ſchoon, de ſchoonheid uit te drukken.
Wat ſchildert ge ons het land, wien 't zelv' niet kan verrukken!
ô Steedſche rijmelaar, wat baat u 't herdersriet,
Wat blaast ge uw gorgel heesch, gy mint, gy kent het niet!
Schaars, dat ge een enklen dag 't verfriſchend avondkoelen
Of 't gloên der morgenzon op 't vredig land mocht voelen!
Geen wonder, zoo uw ſtijl, door 't kakelbont gewaad,
In 't ſchildren van het veld den ſtedeling verraadt!
De ware kleur ontbreekt, men zoekt oneigen woorden,
Schept golven van kristal in esmerauden boorden.

Het Oost ontfluit zich niet voor 's hemels Dageraad,
Of purper en fafier omzoomen haar 't gewaad;
De hemel ftaat in 't goud, en fchittert van opalen;
De bloem, de morgendrop, fchiet diamanten ftralen.
Voor 't geel der tijdeloos, peöon- of rozengloed,
Wordt Tyrus uitgefchud, Potozi omgewroet,
Golkonda en Ceilon geplonderd van zijn mijnen:
't Blinkt alles van gefteente, en paarlen, en robijnen,
Die de eenvoud der Natuur, die zelfs haar grootheid wraakt.
Men zoekt verfieringen en tooifels, maar mismaakt!

Zijn Dicht- en Schilderkonst uit d'eigen fchoot geboren,
Welaan dan, dat we ook hier eens Schilders uitfpraak hooren!
Een Leerling floeg de hand aan 't beeld der fchuimgodin.
Wat wrocht hy? D'eedlen zwier der Moeder van de Min?
Dat hartverteedrend fchoon, die zachte aanloklijkheden?
Die armen, door Natuur uit blank ivoor gefneden?
Dat zwellen van een borst, waar weelde en lust uit aâmt?
Dat golvende in een heup, die 't leliewit befchaamt?
Dat zweepende in den zwaai der dartelende lenden?
Dat trefbre, dat het oog ontroerende af doet wenden? —
Neen, 't was die Venus niet: zijne onbedreven hand
Had al heur konst verkwist aan goud en diamant,
En Cypris zonk als weg in rijke kleederplooien,
Wie paarlen en gefteent' op 't kostbaarfte overftrooien.

Wat

Wat doet ge, onnoosle knaap, riep Zeuxis, gram te moed',
Gy maalt de ſchoonheid niet, gy maalt ſlechts overvloed.

. . . .

Gy, rijmers zonder ſmaak, zie daar uw meeſterſtukken!
Die ſchoonheid ſchildren zal, dien moet het ſchoon verrukken.
Die 't ſchoon gevoelloos ziet, die maalt de ſchoonheid niet,
Al vormde een Englentoon den maatklank van zijn lied.
De Schilder leere 't zien, de Dichter leer' 't gevoelen!
Het vlamm' ze in 't blakend hart, en late 't nooit verkoelen.
Het bruisch' door 't driftig bloed, en ademe in hun borst,
En prikkle met een gloed van nooitverzaadbre dorst!
't Is geene uitvoerigheid in kleen- en nietigheden,
Die 't Kunsttafreel volmaakt, geen pijnlijk tijdbeſteden:
Neen, 's Dichters geest-alleen, zijn innig boezemvuur,
Bezielt, verheft, vergoodt de kruipende Natuur.
Hoe velen zijn er niet die Flakkus kunstnaar ſlachten,
Wien 's Dichters eedle ſcherts ons billijk leert verachten,
Wiens kunst zich uitput op een nagel, op een vlecht,
Maar 't ſchoon Geheel miskent, en, roert hy 't aan, verſlecht!
Gy, beef, wat nietig is in 't grootsch tafreel te mengen,
Linnéus voor Virgyl in 't ſleepend vaers te brengen:
Pleeg, als gy ſchildren zult, met geen vergrootglas raad!
Het nutlooze is te veel, en 't overtollig, ſchaadt.

Neen, ſchilder ſteeds in 't groot. Hebt ge ooit by de uchtendſtralen
Het ſchitterend tooneel der pasverlichte dalen
Van 't hangen des gebergts omvademt met het oog,
Gelijk het voor 't gezicht zich uitbreidt in een boog;
En ſtroomen, veld, en boſch, en heuvels, en valeien,
Met graanoogst, heerde, en vee, en witbeplekte weien,
En 't oogontduikend blaauw der bergen in 't verſchiet,
In eenen blik gevat, die alles teffens ziet?
Dit moge uw voorbeeld zijn! Bewaar in uw tafreelen
Die eenheid van 't geheel, door 't groepen van zijn deelen.

Ik weet, de Schilder houdt, by 't wijkend landgezicht,
Één voorwerp in het oog, gedaagd van ſterker licht.
Gy mede! Een enkel beeld, met dubble zorg geteekend,
Zij in uw Dichtſchildry door verf en kracht uitſtekend.
Maar 't voorwerp zij beſtemd door luim noch grilligheên!
Natuur in 't hoogſte ſchoon verdient uw vuur alleen.
Intusſchen, laat hun waan aan ingebeelde kloeken,
Die in de regelmaat het merk der ſchoonheid zoeken.
Dees gave en rechte ſtam, dees ronde bladerkroon,
Verdienen 't kunstpenceel: vertoon ons al hun ſchoon.
Maar ziet ge een krommen tronk, die met misvormde takken
't Voorover hellend hoofd op 't kaal gebergt' laat zakken,
Verſmaad zijn woestheid niet. Waar ze ooit aanloklijk vleit,
't Aandoenlijkst der Natuur is in heur ijslijkheid.

Na-

Natuur, verheven straal van de Almacht hier beneden!
Hoe onuitputlijk rijk zijn uw verscheidenheden!
Hoe stort me uw wonderkracht, verhevenste Godin,
't Vervoerendst zingenot, de heiligste ijzing in!
Nu zien we u over 't vlak der lachende akkers treden,
Met frisch en jeugdig bloed, en ranke Maagdeleden:
Gy schudt den vruchtbren daauw van 't floddrend pleeggewaad;
Gebloemte, en groente, en vrucht, ontluiken waar gy gaat:
De glimlach van uw mond is 't heerlijk morgenkrieken,
En de adem van uw borst beweegt des Zefirs wieken,
Uw zangerige stem klinkt murmlend in de vliet,
En orgelt door het woud in Prognes huwlijkslied.
Dan weêr, omstuwd met schrik, en ijs, en waterschotsen,
Plaatst ge uw ontzachbren throon op ontoegangbre rotsen,
Gehuld met zwarten pijn, en denne, en ijffelaar,
Verwilderd saamgegroeid, en krakend door elkaâr.
Een schuimende Oceaan barst bruischende uit uw navel;
De blikfem blaauwt uw oog met zijne ontvlamde zwavel;
En 't dondrend vuurgekraak van d'onderaardschen brand
Is de ademhaling van uw rommlend ingewand.

Wel hem, die in 't verschot dier nooitgelijkbre weelde,
Uw altijdwisslend schoon met d'echten zwier verbeeldde!

Dan, hoe een toon geſtemd, die alle uw grootheid zingt,
Zich boven 't zwerk verheft, in 's afgronds diepten dringt,
En van der Ceedren pracht, waar meê gebergten pralen,
Tot de arme Veldviool verheven af kan dalen!

Somwijl', de eenvormigheid van onze velden moê,
Trekke u een andre lucht naar grootſcher ſchoonheên toe.
Vlieg over d'Oceaan, waar warmer zonnelonken
't Gevierdedeelde jaar met rijker dosch doen pronken.
Toon daar in 't ſchittrend licht eens hemels zoo vol gloed,
De bruiſchende Orenook en Amazonenvloed.
Die telgen van 't gebergt', die zeën evenaren,
En 't halve warelddeel doorwandlen met heur baren,
D'ontzachbren waterſchat van 't ſchrikbaarst berggevaart
Uitputtende in een ſtroom, zoo groot een oorſprong waard!
Wier waatren, berg en bosch voortwentlende in hun plasſen,
Aan zwermen pluimgediert' de bonte veders wasſchen!
Wier vloed zich, nu, in ſtilte, en als met majesteit,
Door 't breede ſtroombed rolt, en ſtatelijk vermeidt;
Dan, buldrend nederſtort met oorverdoovend loeien,
Waar berg en oeverbocht hunne Echoos op vermoeien;
En door zijn ijsbren val en donderend gerucht,
Geen ſtroom, maar wolkbreuk ſchijnt, die neêrploft uit de lucht!
Maal 't pluimvee, maal 't gebloemt', in vederdosch en bladen
Met kwistige overdaad van verven overladen!

De

De Wonden, fteeds vervuld met ondoordringbre nacht,
Met de aarde, die hen draagt, eentijdig voortgebracht!
Maal bosfchen, nooit gehakt, en velden zonder meefter,
Door 't ordenloos geval met korenoogst en heefter,
Met fappig boomgaardooft en difteis, overfpreid;
En kudden zonder hoede, en door zich-zelf geweid!
Maal eindlijk een Natuur, waarby der Alpen kruinen
Zich opdoen, als een rij van Schevelingfche duinen,
De Donau als een beek, en ons ontzachlijkst woud
Gelijk een elzenftruik, dien 't hakmes onder houdt.

Dan, voer ons ook van daar in die afgrijsbre ftreken,
Waar loof en vruchtbaarheid en waterftroom ontbreken;
Die leven, wasdom, groei, verbanden uit hun fchoot.
Vertoon ons 't dor gewest, van lafenis ontbloot,
De dorftende eenzaamheid der Afrikaanfche zanden,
Waar nooit een frisfche beek de zon verkoelt in 't branden;
En blaak 't verfmachtend vuur der heetgezengde lucht
In 't ademechtig vers, dat naar verkwikking zucht!
Dan moge er de Aspisflang, van 't zwadder opgezwollen
Dat door zijne aadren kookt, 't gekronkeld lijf ontrollen,
De fteigerende draak zijn fprenkeligen huid
Vergulden met den gloed, die van zijn fchubben ftuit.
Dan ftorme 't losfe zand met hemelhooge baren,
En jaag' de tijgers rond, die om hun kuilen waren,

En 't grimmige gebrul van d'opgeschrikten leeuw
Verkond' den Boschmonarch door zijn' ontzetbren schreeuw!

Dan brengt ge ons wederom naar 's aardrijks uiterste oorden,
Waar 's winters Hofstaat huist: waar 't altijdgrommend Noorden
Van 't stormig ijsgestoelt' met rijm en sneeuwvlok smijt,
En klettrend hagelschroot, dat oogsten nederrijt.
Maal alle de ijslijkheid eens hemels, zoo verwilderd!
Heel 't lichaam siddre en rill', daar gy zijn ruwheid schildert!
Maar ook die woestheid-zelv heeft luisterrijke pracht.
Toon ons 't paleis der Vorst aan d'ingang van de nacht,
Gezolderd met een gloed van Elektrike stralen,
Die de uitgespannen tent met goud en purper malen,
En de aard vertroosten by 't verwijdren van de zon!
Vertoon ons 't zuilgestel van hardverstijfde bron!
Maal 't schittringvol kristal dier heldre waterslangen,
Dier kegels, aan 't gewelf der rotsen opgehangen;
De flikkring van wier glas met duizend kleuren speelt,
En 't ongemengeld licht in elementen deelt!
Toon ons 't verglaasde vocht, met helgeslepen kanten
Afvonklend van den Den, als zuivre diamanten;
Als ruwe en harde schors zich zettende om het riet;
En, louter marmerklomp in vijver, meer, en vliet!
Verblindend sneeuwverschiet! onmeetbre woestenyen,
Die Fin en Samojeed op de ijsschaats overglijen,

Of,

Of, vliegende in hun sleê met meer dan vooglenvlucht,
Rondzwerven, op 't gelei van 's Rendiers scherpe lucht!

Dus moogt ge ons door Natuur, door heel heur omvang leiden,
Door duizend liggingen, in licht en grond verscheiden.
Maar spoedig weêrgekeerd naar leniger klimaat
Waar zachter tempering de strenge lucht ontlaat,
De kou gematigd nijpt, de hitten matig blaken,
Geeft ge ons de netheid weêr van onze boerendaken,
Onze akkers, ons geboomt', ons needrig kreupelhout;
Ons schelle stroomgeruisch; de zangers van ons woud;
Ons ooft, door malschen gloed gebloosd met bleeker verven;
Onze armer bloementeelt, en traaggerijpte gerven:
En, met heur schaamlen dosch, maar onnavolgbre keel,
Verliezen we ons op nieuw in 't lied der Filomeel.

Doch wacht u, van alom een dood penceel te voeren!
Des Dichters kunst bestaat in 't menschlijk hart te roeren.
Wat is een schildery dat slechts tot de oogen spreekt,
Wanneer 't belang van 't hart, de ziel, er aan ontbreekt?
Bezielt uw Dichttafreel, en schenk uw landschap leven!
Het menschbeeld kan 't alleen zijn echte waarde geven.
De mensch is voor den mensch des wareldS pronksieraad:
In hem vereent zich 't al, wat ons ter harte gaat.

Geen

Geen landſchap, hoe volſchoon, behaagt uit eigen hoofde:
't Stelt Tauris tempel voor, waar uit men d'afgod roofde.
Met hem is leven, vreugd, beweging, vrolijkheid,
En wat het ſterflijk hart in 't geen het aandoet, vleit:
Hy is de ziel der kunst, die alles moet vervullen:
Hem eisſchen we in 't tafreel, zoo we ons behagen zullen.
Bevolk uw heuvels dan, ſtoffeer uw dalgezicht
Met dartle herdrenvreugd, of ſtroeven akkerplicht.
Verlevendig de vliet met tengre Veldnajaden,
Die in 't vertrouwlijk vocht met dartle ſpeelzucht baden,
Of, zich, met ſchuchtren blos, ontblootende in het nat,
Een oog vol ſchaamte ſlaan, op 't geen heur hand omvat;
Terwijl ze een dartle Faun, door 't groen der wilgeblaâren,
Met kloppend hart begaapt, en vonklend na blijft ſtaren.

Vindt echter 't menschlijk beeld geen plaats in uw tafreel,
Een wareld van gediert' bevolke uw veldtooneel
Met leven! Tam of wild, gedwee of wederſtrevend,
Zich vlijende onder 't juk of vrije ſchatting gevend!
Wier trouw, wier dienstbre vlijt u rijk maakt met hun zweet!
Wier vleesch, wier melk u voedt, wier vacht u 't lichaam kleedt!
Ja, 't geen eens Wouwermans, eens Potters kunst deed leven,
Eens Schweickhardts doek bezielde, is treffende en verheven!
Of zegt u 't voorwerp niets in Berghems ſchildery?
Of ſtreeft de Kunstpalet de Dichtlier hier voorby?

ô Wees

ô Wees ook schilder! kom! en, dravende op uw wenken,
Zal 't leven en gevoel aan 't koude landschap schenken,
Het bosch, 't gebergt', het dal biedt u bevolkers aan.
Hier, speelt een koeltj' in 't bosch en ritzelt met de blaân,
En, bevende als het loof, als 't weêrlicht opgevlogen,
Verstuift de schuwe ree met d'opslag van uwe oogen.
Daar graast de logge koe in 't bloeiend klaverveld
Met afgemeten tred: de hangende uier zwelt;
En dartlend aan de zij' der zuivelrijke moeder,
Vergast zich 't speelziek kalf aan 't hem bestemde voeder.
Ginds, op zijne aankomst stout, op jeugd en schoonheid fier,
Snelt de ongetoomde hengst, op 't daavrend jachtgetier
Of 't wrenschen van zijn Gâ, uit hegge en wal geschoten,
Vallei en heuvlen langs, en over dam en sloten.
Nu gonst de bevende aard van 't bonzend hoefgeluid;
Dan glipt hy met den voet, als zwevende, over 't kruid.
Nu vraagt hy 't geen hy zoekt, al snuivende, aan de winden;
Dan vliegt hy, om in 't nat verademing te vinden,
En schudt met eedlen zwier zijn manen in de lucht,
En brieschte van moed, van trots, geneugte, en liefdezucht.
Nog hoort uw oor 't geklak en 't kleppren van zijn schreden!
Nog voelt ge 't fel gebriesch u daavren door de leden!

Doch wenscht ge om ons 't gemoed door 't mooglijkst teêr belang
Dat uw ontwerp gedoogt, te kluistren aan uw zang?

Maal

Maal in 't gediert' den mensch en 't menschelijke zwoegen;
Geef 't onze hoop en vrees, ons lijden, ons genoegen;
Vereen het met ons door de driften van ons hart.
Vergeefs moge, in den strik van 't valsch vernuft verward,
En met zich-zelv' oneens, een Wijsgeer onzer dagen (*)
De dieren tot een stuk van Werktuigkunst verlagen,
Tot slechts beweegbren klei, door blinde vederkracht
Der levenlooze stof in samenhang gebracht!
Hy schilder' ze, en een straal van 's Titans gloênde wielen
In 't meesterlijk penceel, zal ze alle weêr bezielen:
De Hond ademt tederheid en onbezweken trouw;
De noeste en leerzame Os voedt zucht voor d'Akkerbouw;
En, moedig op zijn heer, gevoelig voor zijn streelen,
Zal 't snuivend Oorlogspaard zijns meesters glorie deelen.
Zoo geeft het warm gevoel, weêrspannig aan zijn leer,
Aan elk byzonder soort zijn eigen rechten weêr,
En vestigt ze in 't bezit van neiging, wetten, zeden!
Zoo heerscht de stem van 't hart op d'eigenwaan der reden!
Wat zeg ik! Dichtkunst heft, by 't zwellen van heur toon,
De dieren tot den mensch, het menschdom tot de Goôn.
Zie Helden by Homeer, in Dichterlijker tijden,
Hun rossen door hun taal bemoedigen in 't strijden!
Ulysses keert te rug; zijn afgeleefde hond
Herkent hem, lekt zijn hand, en zieltoogt op den stond!

Gy,

(*) *Buffon.*

Gy, Maro! en ô gy, verleidende onzinzanger,
Maar moogelijk meer dan een van 't echte Dichtvuur zwanger! (*)
Wat teêrheid, welk belang verwekt ge ons voor het vee!
Wat deelt gy 't in uw zang waardy en grootheid meê!
Hoe treft my de akkrende Os, in 't rookend juk bezweken,
Terwijl hem 't schuimend bloed den gorgel uit koomt breken,
En 't rochlend doodsgehuil op veld en wolken stuit!
De Landman spant bedrukt zijn droëven makker uit,
Die over 's broeders lijk aandoenlijk ſtaat te loeien;
En ik, geroerd als hy, ik voel mijn tranen vloeien.

Twee hoofden van een stal doen zich den oorlog aan.
Wat zie ik! Aarde en lucht schijnt daavrend op te staan.
Neen, 't zijn geen stieren, 't zijn voor mijn berooverde oogen
Twee Vorsten, om 't bezit van 't Koninklijk vermogen,
Twee Medeminnaars, om een Weêrhelft in 't geweer,
Door liefde en haat ontvlamd, en opgezet door de eer.
't Zijn met eens konings bloed bespatte saamgezwoornen,
Nu twistende om zijn rijk met worstelende hoornen.
Daar schokken ze op elkaâr met bukkend voorhoofd los,
En ritzen 't lijf zich op door schrikbre bots by bots.

En

(*) *Lucretius.*

En liefde, en wraak, en pijn, vereent in 't ijslijkst brullen,
Waarmeê ze op elken ſtoot de ruime lucht vervullen.
De Hemel dreunt er van, en heel de runderſtal
Wacht ſiddrend, wie 't gebied der kudde voeren zal.

Begeert ge een tafereel van zachter aart en verven,
Beſchouw de teedre vaers! zy heeft heur kroost zien ſterven.
Ontroostbre moeder, ach! wat zwerft gy op en neêr,
En vraagt het, ſtenende, aan den ſombren boschgalm weêr?
Helaas! gebergt' en bosch geeft andwoord op uw klagen,
Maar hy, hy andwoordt niet, uw eenig welbehagen!
De lommer; 't friſſche vocht van beek en watervliet
Die langs 't bebloemde veld door harde keitjens ſchiet;
De friſſche wilgenbeemd, beſproeid met verſche regen;
De droppling van den daauw, op 't ſpichtig gras gezegen;
Niets doet haar 't hart meer aan: ſlechts dwaalt zy honderdvoud
Van 't woud naar de ijdle ſtal, en van de ſtal naar 't woud.
Al kermend gaat zy heen, wanhopig keert zy weder,
En ſtort in de eenzaamheid in raadlooze onmacht neder.
Wat boezem neemt geen deel in heur aandoenlijk wee!

Den ſtroomen zelfs, 't gewas, niet minder dan het vee,

Weet

Weet de eedle Poëzy door haar bezielend leven
Een ingebeeld gevoel, ja menschenvorm te geven,
En 't lichtgewonnen hart neemt die verdichting aan.
Zie 't beekjen om de beemd zijn kronklige armen slaan,
En kussen 't veldgebloemt', en baden 't in zijn plassen!
Dees Olmen, arm in arm wellustig samenlassen!
Dees dartle wijngaardloot, aan d'achtbren Olm getrouwd;
En met verliefde rank zich strenglende om het hout!
Dees wortels, door een grond, onmachtig hen te voeden,
Met de armen uitgebreid, naar beter bodem, spoeden!
Gewis, die loop van 't nat, die neiging, zelfs in 't kruid,
Geeft uw verziering grond. Ga voort, en brei haar uit!
Ga, doe de bloesemknop om Zefirs kusjens prachen,
Zich oopnen aan het licht, den daauwdrop tegenlachen!
Schenk 't dorstende plantsoen het water daar 't om zucht;
En vorm de jonge spruit, nog luistrend naar de tucht!
Verwonderd zie de stam, geënt met vreemde loten,
Zijn nieuwen loovrenpraal, zijn bloesems uitgeschoten!
Verschoon de wijngaardscheut zoo ze al te dartel groeit,
Het jeugdig sap ter gunst, dat door heure aadren vloeit!
Dan wane ik in 't gewas mijn eigen-zelv' te vinden;
Een teedre, een zoete trek zal me aan hun lot verbinden;
Mijn boezem voelt met hun, en mijn begoocheld hart
Lijdt, door uw kunst verschalkt, met de ingebeelde smart.

Een andre kunstgreep nog! Een aangenaam herdenken
Zal dikwijls 't teêrst belang aan oord of voorwerp ſchenken.
Dit heerlijk landgezicht verrukt my in uw Dicht;
Maar zeg me: „ In deze ſtulp genoot ik 't eerſte licht!
„ Hier vloot mijn vroege jeugd in lachende onſchuld henen!
„ Hier voelde ik..." 't Is genoeg! mijn hart zal met u weenen.

Herinn'ring aan 't voorheen, zoo troostrijk en zoo zuur!
Te veel kost ge aan een hart, door 't gunstrijke Albeſtuur
Gevormd voor 't fijnst gevoel in foltring en genoegen.
Neen ſcherp den prikkel niet des weedoms in mijn zwoegen.
Neen, roep my 't vaderland niet eindloos voor den geest,
Noch maal me in 't gene ik ben, het gene ik ben geweest.
Neen, 'k zal, gewijde grond, u nimmer weêr betreden,
Om wien, voor wiens behoud ik zoo veel heb geleden!
De plaatſen niet weêr zien, waar ik voor de onſchuld ſtreed,
En, ſterk met God en 't recht, verdrukkers blozen deed!
De wanden, waar mijn ſtem de wetten dorst verweeren,
Toen 't wetteloos geweld zijn rechters kwam braveeren,
Schavot en kluiſters aâmde, en tong en gorgel bond,
Maar mijne onwrikbre borst door niets ontzetbaar vond!

Wat

Wat zeg ik? waar mijn bloed, verpand aan recht en wetten,
De fpits bezoedlen moest der Vrijcorps-bajonetten!
En waar ik, met mijn loon in 't eerlijk hart voldaan,
En oerampt en fortuin blijmoedig af kon ſlaan!
Neen 'k zie u nimmer weêr, ô Maas- en Rotteſtroomen,
ô Rhijn, en Merwe, en Vliet, en zalige Amſtelzoomen,
Maar nooit herdenke ik u dan met een teedre ſmart!
Doch, de Almacht wilde 't zoo, en 'k onderwerp mijn hart.

Dan, de aandrift ſleept my, als een barkjen, door de branding
Gedreven, uit 't gezicht van ankerplaats en landing.
Gy, ſchilders van het veld! (tot u toch keere ik weêr)
In d'indruk dien ge ons laat, beſtaat uwe opperſte eer:
't Zegt weinig, zoo we uw zang met ſtil genoegen hoorden.
ô Spilt uw krachten niet aan onbeduidende oorden;
Maalt plaatſen, die men minde en waar men werd bemind.
Bevredig oor en geest, maar heb ons hart te vrind!
Laat ſomtijds ook 't kontrast uw trekken nadruk geven!
Stel de onſchuld, ſtel 't verderf van 't ongebonden leven
In 't welgetroffen beeld aandoenlijk tegens een,
En ſtel 't bekoorlijk land met de ergernis der ſteên.
Ga, ſtel u op den top van een dier heuvelgronden,
Van waar u 't trotsch Parijs of 't opgeblazen Londen

Zijn tempels, torens, burcht, paleizen, koepels toont,
Waar weelde en overdaad by 't diepfte jammer woont,
En laat uw wandlend oog op al die grootheid ftaren.
Daar, zegt gy, heerscht de pracht, de wieg der kunftenaren!
Daar de eedle Beitelkunst, die 't marmer leven fchenkt,
De Toonkunst, die de ziel met Englenwellust drenkt,
Daar, 't Godlijk wonderkroost der menfchelijke reden,
En huldigt, elk om ftrijd, de koningin der fteden!
Maar haast vergeet uw ziel dit zoo bedrieglijk fchoon.
Daar, zegt gy, zit de waan, de laagheid op den throon;
De rampen van 't gebrek en van den rijkdom tevens;
Met alle de ijslijkheên des menfchelijken levens!
Daar ftroomt wat ondeugd heet, met al zijn gruwzaamheên,
Van de einden van 't Heelal, als in een poel, by een!
Daar, fmaakloos door den walg van wettige vermaken,
Roept zatheid de ondeugd in, en leert zich gruwlen fmaken!
Daar brengt het zelfverdriet, bevrucht door Helfche drift,
Den zwarten zelfmoord voort, en fpeelt met dolk en gift!
Daar heerscht, ten fmaad der Echt, ten hoon van 't eerbre minnen,
De fchaamtelooze ftoet der veile lustflavinnen!
Daar moordt een wreede hulp, uit liefderijke zucht,
Ontelbren door 't venijn van Wees- en Gasthuislucht!
Daar wordt de veiligheid uit ftaâg verraad geboren,
En de algemeene rust is 't werk van die haar ftoren!

Daar

Daar vloekt, in 't Duivlenhol, de speler, hol van oog,
Den valschen dobbelsteen, die al zijn hoop bedroog!
Wat kindren, in de wieg verlaten van heur moeder!
Hoe velen, in 't gebrek versmachtend zonder hoeder!
Wat gruwlen, met een nacht van duisterheid omhuld!
Wat kwalen, dubbel wreed bij 't wroegen van de schuld!
Wat bloed onnut geplengd! wat tranen uitgegoten!
De menschheid gruwt in 't hart, van heur Natuurgenooten!
Maar haast geleidt ge ons weêr naar 't streelend veldtooneel,
Naar beek, en weide, en bosch, en hut, en loofprieel,
Die 't treffende kontrast te sterker af doet steken;
En 't hart vindt dubble lust in lommer, weide, en beken;
En, pijnlijk toegeklemd in 't heilloos stadgewoel,
Heradem het op 't land voor leven en gevoel.

ô Steden vol geruisch, vol slijk, en gifte dampen,
Waar de ondeugd en de deugd zich eindeloos bekampen!
Wel hem, die aan 't verderf van zeden, hart, en lucht,
Dat ge in uw' omtrek kweekt, gelukkig is ontvlucht!
Die verr' van uw' rumoer, en al uw ijdle zorgen,
In stille werkzaamheid voor 't nijdig oog verborgen,
't Heelal vergetende, en vergeten van 't Heelal,
Zich-zelv' genieten mag by bron en waterval!

Ach, waarom moet ik hier in bloote mijmeringen
Den zegen van het veld en zijn bewoning zingen,
En waarom is 't genot mijn dorſtend hart ontzeid?
ô Velden! ô verblijf van rust en menschlijkheid!
ô Dat ik in uw ſchoot uw zegen mocht genieten!
Mijns levens avonduur in ſtilte heen zien vlieten!
De ſlagen van het lot vergeten in uw troost!
En, leven voor mijn God, mijn Wederhelft en kroost!

Gy, Dichter, bezig al wat geest en kunst gehengen.
Leer 't aaklige aan het blijde, en 't ſterke aan 't zachte mengen,
En ſtem uw tonen naar het voorwerp dat gy maalt,
Dat zelfs de klank van 't vers uw denkbeeld achterhaalt.
Laat Zefir in uw zang op luchte vlerkjens zuizen,
En 't kabblend nat der beek met zacht gemurmel bruizen.
Doch ſtort zich 't ſtormend nat met ziedend buldren uit,
Zoo ſiddre uw woest muzyk van 't dondrend ſtroomgeluid.
Laat d'Os, in 't juk gebukt, den harden kleigrond ploegen;
Men voele in 't moede dier, en long en boezem zwoegen,
En 't traag en worſtlend vers ga dof en langzaam voort,
Als wierd zijn logge ſtap op elken plof gehoord.
De vlugge hinde vliê door de onafzienbre dalen;
Men volge in bliksemvlucht en wete ze in te halen,

En schoeie 't luchtig vers gezwinde wieken aan!
Gelukkig, zoo de taal uw poging by wil staan,
En geen beperkte keus van maat en lettergrepen
U eeuwig in 't geklep des rijmvals meê blijft sleepen!
Bataven, kent uw spraak en heel heur overvloed:
Zijt meester van de taal, gy zijt het van 't gemoed!

Dan, weinig kostte 't u, dien lauwer weg te dragen,
Hadt ge immer 't lieflijk schoon van aangename dagen,
Hadt ge immer 't zalig veld te schildren in uw lied.
Maar als ge op Maroos spoor den Landman lessen biedt,
Dan moge uw rijke kunst geheel heur schat ontsluiten;
Wat dor, wat walglijk klinkt, met zwier en grootheid uiten;
Uw stof veradelen door 't kleed der Poëzy;
En zetten 't geen verveelt, belang en luister by!

Hoe kunstrijk ook versierd, breek de altijd dorre keten
Der lessen dikwerf af. Het voorrecht der Poëeten
Duldt uitstap: maak gebruik van dit geheiligd recht,
Dat aan den Dichtlauwrier zijn schoonste lovers hecht.
Verpoos ons op zijn pas met streelende Epizoden,
Door d'aart van 't onderwerp natuurlijk aangeboden.

Homerus, 't akkerwerk beschrijvende in zijn zang,
Verschaft een keurlijk beeld van 't gene ik hier verlang.
Zoo vaak de noeste boer zijn moêgetrokken stieren
Aan 't eind van elke voor een oogwenk rust laat vieren,
Zoo dikwijls laaft hy 't hart met edel druivenbloed,
En keert tot d'arbeid weêr met nieuwgeschepten moed.

Wees echter, wen 't u lust als Dichter uit te wijden,
Bedachtzaam op een keus, die 't onderwerp kan lijden.
Aandoenlijk zij 't verhaal, eenvoudig, teder, zacht,
En 't schijne ons, door de stof uws ondanks voortgebracht!
Leer houding, zeden, stand, welvoeglijkheên bewaren,
En sleep, wat ge aanvoert, niet belachlijk by de hairen.
Maar, zoo ge op 't ware wit, op hartverteedren doelt,
Maal niets, dan waar uw hart zich-zelf voor vatbaar voelt!
Boileau heeft nooit gewaagd, verliefdheid aan te roeren.
Beproeve 't geen hy zingt, die andren wil vervoeren!
Geen kluiznaar male ons liefde, of eer, of kindermin:
Men bootst gevoelens na, maar waarheid faalt er in.
Roep, om een jeugdig paar in 't huwlijksnoer te binden,
Geen Eolus te hulp met Watergoôn en winden;

Noch

Noch ſchilder hem verliefd, zijn' grijzen baard ter ſpijt',
Om 't meisjen dienst te doen het geen een ander vrijt.
Neen, zulke vindingen ('k gun andren hun verblinding)
Verraden 't hoogst gebrek aan Dichterlijke vinding;
't Verſtand belacht een kunst, zoo warm aan waren geest,
En 't wederſpannig hart verzet zich, als men 't leest.

Maar wat verwijle ik hier met lesſen uit te deelen?
Wat wage ik me aan de klip van 't doodelijk vervelen?
Eene enkle les voldoet: Men lees Virgyl alleen!
Wat faalt er aan zijn zang, van kunstbevalligheên!
Wat kracht! wat harmonie! wat overvloed van weelden
In vinding, kleur, en zwier! wat waarheid in zijn beelden!
Het beekjen, waar, verdiept in kwijnend minverdriet,
De ſombre Herdersknaap zijn beeld in floddren ziet,
Vertoont met minder trouw de bloemen van zijn zoomen.
Hy ſchildre my het land, met bosch en waterſtroomen,
De Herders, hun gezang, hun minnekozery;
En heel de Goudeeuw aâmt in 't lachend veldſchildry.
Gelukkig, die, Virgyl, uw ſchoonheên weet te ſmaken!
Rampzalig, die u leest met onbedaauwde kaken,
Wen uw zoo zoete ſtem, door uw aandoenlijk hart
Bewogen in een toon, meer grievend dan de ſmart,

Met droeven Melibee dit enkle vers doet hooren:
„ Gelukkig grijzaart dan! uw veld is onverloren!"
Hoe teêr neemt gy 't gemoed voor dezen grijzaart in!
Voor 't halfontheisterd land en 't vluchtend veldgezin!
De weiden, half bedekt met biezen en moerasfen!
En 't stulpdak door den tijd met ruigten overwasfen!
'k Gevoel me aan 's herders zij', en luister naar 't gekor
Des doffers op zijn Olm, het mommlend Bie-gefnor,
't Luidruchtige gezang des boschmans in de dalen.
Wat fchilder, wat natuur, kan by uw fchildring halen!
Ach! fmeltende in het hart van tederheid en wee,
Herhale ik honderdwerf de taal van Melibee.

Maar welk een teedre toon, wat treurgalm treft mijne ooren!
't Is Gallus, die daar zingt: hy mist zijne uitverkoren.
Zijn zang bezweert de koude op Alp en Donauvloed,
Dat ze ijs en fcherp verzacht' voor 's meisjens teedren voet.
ô God van 't Veldgedicht! ô Maro! ô mijn meester!
Uw invloed roep ik aan, ô dat hy my begeester'!
Natuur en gy zijt een. Ik lees, ik fpore u na
Door bosch, door weide en veld; uw zang is waarheid, ja!
Vergeef my, zoo ik, trotsch, uw roemrijk fpoor te drukken,
Uw onverwelkbre krans een bloemtjen wilde ontrukken,

En

De de onmacht van mijn kunst beproevende aan uw schoon,
Uw trekken heb misvormd in mijn onzuivren toon!
Ach! had ik ze uitgedrukt gelijk ik die gevoelde!
't Ware alles wat mijn hart als 't hoogste goed bedoelde.
Maar, zoo geen lied als 't mijne in uw volmaaktheên deelt,
Hoe roemloos 't ook moog zijn, het heeft mijn smart gestreeld.

En gy, wier teder hart, met mijne ellend bewogen,
Zich lust schepte, in 't verdriet mijn tranen af te droogen,
Wanneer me uw troostvol oog, zich spieglende in zijn vocht,
Meer uitdrukte in een wenk dan tong of taal vermocht!
Gy, op wier teedren wensch en noodigend verlangen
Mijn stramme hand zich waagde aan deze ontleende zangen,
Ontfang ze, ô eedle Vrouw! zy zijn aan u gewijd!
Zy vergen u geen schuts voor 't grimmen van den Nijd;
(Neen, de afgunst kan my niets wat me overbleef, benijden;
Mijn stroeve gorgeltoon wekt enkel medelijden;
En wee hem, wien een lot als 't mijne wenschlijk scheen!)
Maar 'k biede u in dees toon mijn jongsten zucht alleen.
Haast naakt my 't schrikbaar uur, het eind van 't aardsche hopen,
Dat, na voleindigd wee, mijn kranke kiel moet slopen;
Reeds wenkt my de Engel toe met omgekeerde toorts.
God weet het, dit 's veellicht mijne allerjongste koorts!

Het

Het zij zoo! Leef, ô leef, om aan uw vriend te denken,
Om ſomtijds aan zijne asch eene enkle traan te ſchenken,
En zeg, wen ooit zijn beeld te rug keert voor uw geest:
„ Hy is me een Vriend by God, hy is 't me op aard geweest!"

1802.

AAN-

AANTEEKENINGEN.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

EERSTEN ZANG.

Bladz. 3.

Boileau heeft lang voorheen zijne opgeworpen wetten
Der Dichtkunst, vrij van band, ten regel durven zetten.

Hoe men ook denke over Boileau en zijne schoone *Art Poëtique*, 't is zeker, dat hy niet gevormd was om wetgever op den Parnas te zijn. Ook is de natuurlijke bekrompenheid van zijnen geest, die zich door eene naarstige beoefening der Ouden wel uitgezet, beschaafd, verschoond, en verrijkt had, maar niet geleerd eene recht Dichterlijke vlucht te nemen, in vele zijner lessen, dóórstekend. B.

Bladz. 5.

Hy gaat, hy vliegt, hy ijlt, enz.

Navolging van Horatius, Epist. Lib. I, Epist. I, v. 82–90. — Lucretius Lib. III, v. 1076:

Currit agens mannos ad villam hic precipitanter,
Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans.
Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ, &c.

Bladz. 6.

—— *Bracht hy bosch en bloem in 't midden van de wallen.*

Ho-

Horatius, Epist. Lib. I, Epist. 10, v. 22, 23.

Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quae prospicit agros, &c.

Bladz. 15.

Of aller waatren schrik, de felle Visschenstorper, enz.

Navolging van eenige verzen uit *Windsor-Forest* van Pope: gelijk in de beschrijving der Jacht eenige verzen van Derham zijn overgenomen.

Bladz. 20.

Helaas! wat baten hem &c.

Vergel. Virg. Georg. III. 525, die alles overtreft.

Pope's Windsor-forest v. 115.
v. Harens Geuzen: *En niets, Cano, behield u 't leven* &c.

Bladz. 20.

En roert hun-zelven 't hart, wier tanden hem verscheuren.

De Schrijver geeft hier een breed uittreksel uit de Fransche Dichtstukken van Roucher en Saint-Lambert, het Latijnsche van Vanier, en het Engelsche van Thompson, over het zelfde onderwerp. Ik vergenoeg my met er den Lezer toe te verwijzen, die ik zeer sterk twijfele, of na de vergelijking, in alles de palm wel aan onzen Dichter zal toekennen. Men zie *les Mois*, par Roucher (Chant. IX); *les Saisons*, par Saint-Lambert (l'Automne); Vanierii *Prædium Rusticum* (Lib. XVI); en Thompson's *Seasons* (Autumn).

Bladz.

Bladz. 21.

De wakkre Huig de Groot ——

Zeker, om bewonderaar van een groot man te zijn, behoeft men hem niet tot een Heilig te maken. Wee hun, die gelooven, dat men in Staatspartyschappen of punten van Godsdienstleer niet ter goeder trouw dwalen, ja, uit zucht voor zijn party, zelfs te verr' gaan en naar rechten strafbaar worden kan, zonder daarom op te houden een eerlijk man te zijn! Wy hebben in onze dagen voorbeelden van uitersten gezien, waar door deze waarheid thands buiten tegenspraak gesteld behoorde te zijn. Ik ben noch in het Godgeleerde, noch in het Staatssystema, van de party van Oldenbarneveld en de Groot; ik ben het nooit geweest, en ik ben het thands minder dan ooit: ik vereenig my even weinig met de gronden der toenmalige tegenparty in den Staat; en zoo men my hoort, beide hadden ongelijk in de Staatsbeginsels waar uit zy handelen. Maar schoon ik ook 't vonnis van beide die groote mannen onderschreven had, zy zouden my toch groot en achtenswaardig blijven. Er is onderscheid tusschen het *forum externum* en *internum*. Men kan in het een schuldig en strafbaar zijn, terwijl men in 't andere onschuldig, of ten minste by zijne schuld zeer verschoonbaar is, en omgekeerd. Voor my, ik ben altijd van 't gevoelen des Oosterschen Wetgeleerden geweest, aan wien Timour-Lenk vroeg, wien men voor *Schedid* te houden hebbe? Zie het stukjen in de *Dichterlijke Handschriften, by Uylenbroek, Elfde Stukjen*, bladz. 30, sedert in mijne *Verspreide Gedichten* I. Deel bl. 94 herdrukt. Ook heeft mijn gedrag en wandel dit in de verschillende tijden, die wy beleefd hebben, bewezen. B.

Bladz. 24.

Dan ademt heel zijn borst, met overwelmden zin,
De ziel van zijnen vriend in 't rozengeurtjen in.

Getrokken uit de *Reis* van Robert *door de dertien Zwitserſche Kantons.* (Tweede deel, bladz. 231, in 't Fransch.)

Bladz. 25.

Wat zegge ik! in een hof, by Pindus halve goden,
By Pope en Thompſons naam den mijnen plaats geboden!

De Schrijver neemt deze gelegenheid waar, om den Lezer op nieuw bekend te maken met een zeer vleienden brief van de Prinſes Czartorinski aan hem, en zijn andwoord daar op, recht *à la Françoiſe.* Hy had deze brieven reeds te voren in verſcheiden Tijdſchriften laten rondwandelen; maar ik geloof niemand ondienst te doen, met dit gedenkſtuk eener kinderlijke verwaandheid hier te onderdrukken. B.

Bladz. 25.

Neen, zangſter, dit 's geene eer, die u, die my, betaamt.

„ Il y a bien d'occaſions, où il faut prendre la modes-
„ tie au mot, et convenir de bonne foi avec elle, qu'elle
„ a raiſon." *Thomas, Esſay ſur les Eloges.*

Men gevoelt, dat deze geheele plaats over de afbeeldſels in de hoven, met al den byhang, in bloot te rugzicht tot den *Abbé* Delille beſchouwd moet worden. Daar ik in mijne Navolging het Dichtſtuk voor onzen Landaart geheel overgiete, en my-zelven in de plaats van den

oor-

oorspronklijken Autheur stelle, had ik deze regels moeten onderdrukken. Maar ik vond ze te wel aangebracht en te gelukkig van wending en gedachten (ik spreek van 't Fransche), om ze mijnen Lezer te onthouden. Ik heb ze daarom overgenomen, doch tusschen haakjens gevat. Anders heb ik alomme de persoonlijkheden veranderd. — Niet te min moet ik hier aanmerken, dat ik van achteren wel wenschte, in dezen Eersten Zang meer vrijheid gebruikt te hebben. B.

Bladz. 25.

Beneden Gesners beeld.

Mijn Lezer wijte 't my niet, zoo de lafheden van Gesner tegenwoordig voor Poëzy doorgaan! Naar mijn gevoelen is hy geen beter Dichter dan Schilder. Het weinige naamlijk dat hy van de eene en andere kunst bezat, was zeer loffelijk in zich-zelfs, maar mag, naar mijn inzien, slechts een navolging van 't dichten en schilderen heeten, verr' van de zaak-zelve te zijn. B.

Bladz. 27.

De een, als de onzeekre kans hem tegenloopt in 't spelen, enz.

Zie daar, mijne Landgenooten, hoe een Fransch *Emigré* u de willekeurigheid der Heeren in Frankrijk op hunne goederen, in het opleggen van lasten, afschildert! Hebt ge ooit iets dergelijks in Holland gezien, gehoord, of gedacht? B.

Bladz. 28.

Maar, doet ge een weldaad, voeg een troostvol oog daarby.

Dezen Les durf ik mijnen Lezeren aanbevelen. Onze Natie is weldadig, ja, boven maté: maar veeltijds denkt men by ons, dat het geldgeven alles afdoet. Zoo ergens, zoo is in dit opzicht de ſpreuk eene waarheid: *forma dat esſe rei.* 't Vriendlijk oog van den weldoener is meer dan de gift. B.

Bladz. 32.

Hier zit hy! ——

De Schrijver bericht ons, dat eenige verzen van de afbeelding des Dorp-pastoors en van die van den Schoolmeeſter nagebootst zijn naar Goldſmith's *Deſerted Village;* waar de trekken van belachlijkheid, met welke 't laatſte *pourtrait* opgeſierd is, zekerlijk beter te pas kwamen dan hier; doch waar zy in der daad op verre na, dat bijtende niet hebben, waar onze Autheur ze meê bezoedeld heeft. Men ziet duidelijk aan 's mans ſchrijfwijze, dat hy zich nog met wederwil herinnert aan zijne kindschheid en aan

Cet arbre, dont ſ'armoient ſes pedans inhumains,

zoo hy 't uitdrukt; waarvan ſtraks nader! — Niet alleen heb ik geoordeeld, dit zoo veel mogelijk te moeten verzachten, maar er ook een *correctif* by te moeten voegen. Niets misſchien is onzedelijker, dan de ſmaad van 't belachlijke op iemand te werpen, en vooral, op een ſtand of orde onder de menſchen. Zie daar, waar in voor een groot gedeelte het onzedelijke van het Blijſpel beſtaat. B.

Bladz. 34.

De berk ligt nevens hem, enz.

De

De Schrijver is hier zeer schilderachtig, maar vertoont ons den Berkenboom, groeiende op den Schoolhof.

Non loin croit le Bouleau, dont la verge pliante
Est sourde aux cris plaintifs de leur voix suppliante,
Qui, dès qu'un vent léger agite ses rameaux,
Fait frissonner d'effroi cet essaim de marmots,
Plus pâles, plus tremblans encor que son feuillage.

Horatius zou in een ernstig Dichtstuk een zoo belangrijk onderwerp afgedaan hebben met het eenvoudige

extimuitque magistrum

Zie *de Arte Poëtica*, v. 415. Maar Horatius wist ook te zeggen:

Hoc amat obscurum; volet hoc sub luce videri.

Edoch, het geen het aanstotelijkst van alles is, de Schrijver wordt hier van eene zeer aandoenlijke herinnering aan die *verge pliante* bevangen:

Tel, ô doux Chanonat, sur ton charmant rivage
J'ai vu, j'ai reconnu, j'ai touché de mes mains
Cet arbre, dont s'armoient mes pedans inhumains,
Ce saule, mon effroi, mon bienfaiteur peut-être.

Inderdaad, dit klinkt byna als 't bekende *veni, vidi, vici* van Cezar: *j'ai vu, j'ai reconnu, j'ai touché de mes mains!* Dit laatste inzonderheid is belangwekkend, de roede. of den boom, daar zy van gemaakt wordt, met de handen te hebben durven aanroeren. Men herinnert zich dadelijk aan de Griekfche Helden, daar zy 't Kalidonische zwijn geveld zagen:

Mirantes spectant, neque adhuc contingere tectum
Esse putant.

Ik heb echter getwijfeld, of onze koudvochtige Hollanders (want zoo heeten wy by onze Naburen) wel gevoelig genoeg zouden zijn om zoo veel belang in dien berk te stellen, als hy blijkt voor den Schrijver gehad te hebben.

In goeden ernst! Het is op deze wijze dat men in het Burlesque valt. Maar nog een trek van des Autheurs valschen smaak, in deze zelfde plaats! Daar hy des Schoolmeesters schranderheid of oplettendheid (zoo men 't noemen wil) roemt, in het wanbedrijf der schoolkinderen te onderscheiden, levert hy den man aan de bespotting dezer kinderen over, door dezen hem met balletjens of propjens papier (wat weet ik 't) in 't gezicht te doen smijten:

quel doit polisson
D'une adroite boulette a visé son menton.

Dit heeft 's Autheurs vrienden hier in Brunswijk reeds by de voorlezing van het werk, eer het gedrukt wierd, zoodanig tegen de borst gestoten, dat men hem sterk gedrongen heeft, om deze platheid weg te nemen. Maar neen: *defendere delictum quam vertere*, zegt Horatius. B.

Bladz. 36.

Zoo toonde een Cato reeds in kindsche hoofdigheid
Die onverzetbre ziel, die Helden onderscheidt.

De Schrijver maakt van Cato, *un boudeur sublime.* Ik mag het lijden, doch weet niet welke verhevenheid in het pruilen schuilt. Men zie voor het overige Plutarchus in *het leven van Cato.* B.

Bladz.

Bladz. 40.

Die hy voor d'ouden Prins in Berg' op Zoom behaalde, enz.

Zie daar het onderscheid der Nationale karakters! De oude Fransche Soldaat vertelt, met de *fanfaronnade*, hem eigen,

dans quel grand combat
Lui seul avec le Saxe il a sauvé l'etat.

Eene schildering van den Autheur, die van de volkomenste waarheid gevonden zal worden overal waar men de Franschen kent. De Hollander in tegendeel, vrij van zulke inbeelding, doet zich goed op het geen hy waarlijk gedaan en geleden heeft, en vooral, op zijne verknochtheid aan zijn voormalig Hoofd: of,

—— laudator temporis acti
Se puëro,

haalt hy tijden en omstandigheden op, luisterrijker voor den Staat, dan welke hy thands beleeft. — Ik hoop niet, dat men deze trekken zal veroordeelen als aanstotelijk voor de tegenwoordige Regeering des Lands. Schoon vreemdeling geworden, schoon 't met een leedwezen gezien hebbende, dat ik niet ontveinzen kan of wil, ik heb deze nieuwe Staatsvorm nu eenmaal gevestigd gezien, en ben, als een ander, verplicht, 't openbaar gezag, eenmaal gevestigd en erkend, in mijne openbare schriften eerbied toe te dragen. Ik zou my dus geene trekken veroorloven, die ik met dezen plicht onbestaanbaar achtte. Maar de Dichter Loosjens raadpleegde my eens, ter gelegenheid van zijn Toneelspel *de Watergeuzen*, of deze Geuzen Oranjenteekens gedragen hadden, dan niet? Want, schreef hy my, is het zoo, zoo moeten zy ze in mijn

Stuk dragen, hoe zeer ik er tegen heb. Ik doe hier niets anders dan hy wilde doen, naamlijk, het *kostume* bewaren. Een oud Soldaat by ons is in die manier van denken oud geworden, en blijft daar by. Die over dertig jaar oud Soldaat is, zal, zoo de zaken nu ftaan, anders kunnen denken.

Een gelijk onderfcheid van karaktertrek doet zich op in de meisjens, op den fchommel gezeten. Van 't Franfche boerinnetjen is het eigenaartig, hetgeen de Schrijver zegt:

Zephir vient fe jouer dans fes flottans habits,
Et la pudeur craintive en arrange les plis.

't Zy *pudeur*, 't zy *coquetterie*, de fchildering treft door heure waarheid. Maar de Hollandfche Boerenmeid is te ftijf onfchuldig, om zoo veel *pudeur* of *coquetterie* te toonen. Verre van er erg in te hebben, als haar rok van den wind opgolft en knie en koufenband zien laat, hare

argloze onfchuld lacht, wanneêr de fchalke boeren
Haar, met een dubblen zet, den hemel nader voeren.

B.

Bladz. 41.

—— *en 't noodlot treft den koning.*

Zekerlijk behoorde hier in een Hollandsch Dichtftuk het *kolven* by, waarvoor men het by ons lang verouderd kegelen wel had kunnen onderdrukken. Maar ik verfta niets van dat, noch van eenig ander fpel. B.

Bladz. 42.

En van uw werk voldaan, het oog op God geflagen,
Moogt ge in vertrouwende ernst om zijn voltooiing vragen.

Zoo

Zoo ten minste zal de rechtschapen Nederlander doen. Een of andere Fransche Geestelijke moog thands met onzen Schrijver zich aanmatigen te zeggen:

—— Satisfait de tout, et ne regrettant rien,
Vous dites comme Dieu: ce que j'ai fait est bien!

Ik vertrouw dat onze Landaart het my dank weten zal, dat ik hen op geene Godslasteringen vergaste.

Maar de Schrijver heeft dezen trek niet van zich-zelven. Hy is zigtbaar ontleend van de Engelsche Lady *Montague*, bladz. by my 255 (*) B.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

TWEEDEN ZANG.

Bladz. 46.

By 't zalig Mantua in 't ruischend groen vermeiden.

Zie Virgilius, *Georg. Lib. II*, *v.* 198 *seqq.*

Bladz.

(*) *Het is in de Verhandeling over het Huwlijk tegen* Rochefoucault. *Een opstel dat haar oneindig meer eer doet, dan hare met valschen geest en verwaande inbeelding opgevulde brieven, daar men zoo veel meê opheeft. Men moet echter bekennen dat het Deismus dat zy in dezen openlijk genoeg belijdt, ook daar ruim en breed in doorsteekt, voor die het recht kent.* B.

Bladz. 50.

Daar schiep hy weide uit zand, en 't sierlijk klavergras
Beloonde 't stout bestaan met rijkdom en gewas.

De Schrijver laat zich te dezer gelegenheid in eene Aanteekening zeer breedvoerig uit over de nuttigheid der verscheiden soorten van zoogenaamde Turksche en andere klaver, enz. Het behoort zekerlijk niet tot zijn Dichtstuk, schoon tot deszelfs stof behoorende, en ik heb geloofd, die langwijlige Aanmerking, die voornaamlijk over het veevoeder loopt, te kunnen achterlaten. B.

Bladz. 50.

Daar ziet gy, sprak hy toen, mijn gantsche toorerkracht!

Zie Plinius, *Histor. Nat. Lib. XVIII, Sect. VIII.* Ik kan het niet helpen, zoo dit slaperig verhaal ook in mijne Navolging dof en belangloos is, en aan Vader Cats herinnert.

Bladz. 49.

De onderscheiden misten,
Waarin het dierlijk vet zich oplost onder 't gisten,
Zijn zouten vluchtig maakt, ontwikkelt, en verdeelt, enz.

Men beproeve aan de gronden der Scheikunst, of dit de werking der mist zij? Ik heb gemeend, daar een denkbeeld van te moeten geven, dat ten minste de Verbeelding bezig hield. Met den Schrijver te zeggen:

la litiere feconde
Change en un suc heureux un aliment immonde,

is eene *phrase*, en niets meer. B.

Bladz.

Bladz. 54.

ô Vatbaarheid voor 't schoon, ô echte Hemeltrek!

Men zie, vindt men 't goed, mijne Rede, in de Academie der Schilderkunst te 's Gravenhage over dit onderwerp uitgesproken, in het jaar 1794. B.

Bladz. 53.

't Is orde en regelmaat, enz.

Ik bid mijne Lezers, de beginsels in deze drie regels vervat, wel te overwegen! De geheele zoogenaamde Aesthetica berust er op; ja, meer dan de Aesthetica.

Als men beginsels heeft, behoeft men met den Autheur niet te zeggen:

J'hesitai, je l'avoue,

noch heden te veroordeelen 't geen men eergisteren toejuichte, en dan achter de gewone uitvlucht te schuilen:

Mais je permis l'usage et proscrivis l'excès.

Het geen te verr' gedreven kan worden, is nooit een beginsel, en behoort er niet toe gemaakt te worden. Regels hebben bepalingen, maar beginsels niet. Doch regels zijn voor de werklieden, 't beginsel is voor den wijsgeer.

En waarom hebben regels bepalingen; of, het geen het zelfde gezegd is, waarom zijn zy aan uitzonderingen onderworpen, en voor misbruik vatbaar? Om dat zy toepassingen zijn van het beginsel, op onderstellingen; welke onderstellingen, hoe algemeen ook, echter altijd onderstellingen, en geene volstrekte noodwendigheden, en dus ook, niet eeuwig en onveranderbaar zijn, maar, wegval-

len-

lende, den regel doen wegvallen. Zoo is 't in de Fraaie Kunsten; zoo is 't in het Zedelijke; zoo is 't in alles. Duizend Filozofen hebben ons zedelijke regels gegeven; de Mozaïsche wet geeft ze ons nevens regels van Godsdienstplicht: maar het gezegend Euangelie alleen geeft ons het beginsel van beide, en is daarom onveranderlijk, en iedere afwijking er van, heiligschennis. Doch juist dit beginsel is het geen den Hedendaagschen Filozofen in den weg is; en, dit verlatende, wankelt hunne zedenkunde daarom ook zoo jammerlijk. En, ik mag er gerust byvoegen, met hunne onzekere en veelal valsche zedenkunde, vervalscht zich noodwendig hun smaak.

Van de Staatsbegrippen behoeve ik niet te spreken. Ik heb lieden gekend, die vijfmaal van party wisselden, en altijd ter goeder trouw. Waarom? Zy kenden regels, maar geen beginsels. B.

Bladz. 54.

In struiken voor hun disch- en kamertuin ontaart.

Men vindt in Macartneys *Reize* de Middelen, waar van de Sineezen zich ten dien einde bedienen. B.

Bladz. 55.

Zoo kwam de heidestruik van de Alpen tot ons over.

De *Cytisus.* Men moge mijne benaming van *heidestruik van de Alpen* wat oneigen of onbestemd vinden; ik geve haar gaarne voor een betere. Den hedendaagschen *Citizo* der Italianen kenne ik niet beter dan den *Cytisus* der Ouden. Genoeg, dat het een struik of heester is, waarmeê men het vee voedert. B.

Bladz.

Bladz. 55.

Zoo schonk ons 't vruchtbaar Oost het hangend Wilgenlover.

Tournefort (zoo de Schrijver bericht) heeft de Treurwilg het eerst doen kennen, en waarschijnlijk is het aan hem, dat Europa dezen boom verschuldigd is.

Bladz. 55.

Zoo kreeg de bevende Esp, die aan onze oevers wast,
Zijn prachtig broedrental van Esch- en Tyberboorden.

De Italiaansche populier onderscheidt zich door de rechtstandigheid zijner takken, die zich by den stam houden, en den boom het aanzien eener pyramide geven.

[Vraagt de Lezer misschien, wat een morgen Lands, met dezen populier beplant, opbrenge, de Fransche Aanteekening zal het beandwoorden. Maar ik voor my, geloof dat een Dichtstuk een geheel ander soort van belang inboezemen moet. B.]

Bladz. 56.

Virgienjes kust ontschaakt of Schotlands hoog gebergt'.

Twee verscheiden soorten, doch te bekend om er hier over uit te wijden.

Bladz. 56.

De Levensboom herroept Sinees en Formozaan.

De Thuya. — Wanneer ik aan de Sineezen denk, denk ik gaarne (en, ik onderstel, ieder Hollander met my) aan Formoza, het tooneel van Hambroeks kloekmoedige en recht Hollandsche braafheid. — Doch ik twijfel of deze boom wel tot ons uit het Oosten is overgebracht. Veellicht is hy by ons een voortbrengsel van America. B.

Bladz. 56.

De frisſche Jodenboom, de heilige Jordaan, enz.

Jodenboom, Judasboom, Judéaboom, met purpren bloemen.

Bladz. 57.

De Leeuw, hoe 't ziedend bloed hem prikkle tot de min,
Veracht in onze luc'ht het ſtreelen der Leeuwin.

De Leeuw- en Tijgerwelpen, in den *Tower* van Londen geboren, noch die men in de Warande van Keizer Leopold heeft zien voortkomen, doen (als zeldzaamheden) niets af. tegen het geen hier gezegd wordt. Ook is de les van Horatius, als de Schrijver te recht aanmerkt: *Famam ſequere.* Het is waar, dat Horatius dit in eene gants andere toepasſing zegt, maar niets verhindert ons, den Les algemeen te maken.

Maar de Schrijver voegt er by, *dat onze honden in Africa hun ſtem en hair verliezen.* Hy had er by kunnen voegen, ook in America. Maar welk een val, om eene *tirade* (want dus noemt de Schrijver het zelf) in een Dichtſtuk te eindigen! Van den Leeuw op den hond! — Zeker, in het ſchakeeren of ſchikken van het geen hy ons aanbiedt, is de Autheur niet gelukkig.

't Geen hy er verder by doet, dat de Europeeſche moeders in Indie geen melk hebben om hunne kinderen te zoogen, en dan in zijne Aanteekening verandert met te zeggen, dat heure melk aldaar te ſcherp voor het kind is, doet niets ter zake. Men kon even goed aanvoeren, dat een Europeaan in de heete Luchtſtreken te ſterk uitwaasſemt. Het een is een gevolg van het ander. B.

Bladz.

Bladz. 58.

Daar 't om hem hupplend kroost van dartle ſpeelzucht tiert,
De lichte voeten rept, en door elkander zwiert.

De Schrijver meldt, dat hy hier ter plaatſe beproefd heeft, het *texuntque fugas* van Virgilius over te brengen. Zie Aeneid. Lib. V, v. 592. En deze overbrenging moet beſtaan in de woorden:

De leur courſe rivale entrelasſent les jeux.

Woorden, die ik niet verſta, daar ik niet weet of ik verſtaan moet *les jeux de leur courſe rivale* in den tweeden, dan wel *entrelacer ces jeux de leur courſe rivale* in den zesden Naamval, als ſtond er PAR *leur courſe rivale.* — Of dit nu eene overbrenging zij, en of er eene overbrenging plaats konde vinden, oordeele de Letterkundige.

De Latijnſche Dichter ſpreekt van het dooréén ſlingeren der Trojaanſche Jongelingen in hun ſpiegelgevecht, waardoor zy malkander in 't vechten en wijken onderling onderſcheppen en ontduiken. Als de onnagangbare wegen (of kronkelpaden) in den Kreetſchen Doolhof, zegt hy, zoo is het rennen, waarmeê zy den rennenden den weg afſnijden; en ſpelende doorkruisſen zich de vluchtenden en de ſtrijdenden. Letterlijker: ſpelende *weven* zy vlucht en gevecht door elkander.

Haud alio Teucrûm nati vestigia curſu
Impediunt, TEXUNTQUE FUGAS ET PRŒLIA ludo.

Zoo ik hier wel zie, moet *texere* by *fugas et prœlia* behooren, en de vermenging, of liever, het door elkaâr ſchieten van de vluchtenden en ſtrijdenden uitdrukken. De *Abbé Delille* wil het, naar het ſchijnt, afzonderlijk nemen, en van het doorkruisſen van hun eigen ſpoor verſtaan

ſtaan hebben. Maar dan nog verſta ik niet, wat het by hem zeggen wil, *het ſpel te doorweven met tegen elkander te loopen*, of *het ſpel van hunnen wegloop te doorweven.* En het moet toch *doorweven* zijn, zoo 't het *texere* van Virgilius zal overbrengen. Of, wil men, laat het *doorkruisſen* heeten; *het ſpel met eenen wedloop te doorkruisſen*, zal my nog onverſtaanbaar zijn, ten zij ik het *doorkruisſen* voor eenvoudig vermengen, verpozen, of iets dergelijks, opvatte. Maar doe ik dit, zoo is alle *nuance* van het *texere* van Virgilius verloren; van 't welke de beeltenis niet beſtaan kan dan in de aanhoudende overkruisſingen van den loop der vechtenden met dien der wijkenden; van wie de eerſten de laatſten gedurig onderſcheppen, en dezen de eerſten gedurig ontduiken.

Ik beken voor het overig, gaarne, dat deze plaats by den Autheur op het eind zijner Periode meer ruimte vindende, een volkomener Tafereel oplevert, dan het vers my toeliet er in te brengen. Duizendmaal doen zich in het vertalen zulke belemmeringen op, wanneer men de houding van het ſtuk niet aan de *details* wil opoffe
ren. B.

Bladz. 62.

Kende eindlijk 't Herfstgenot en 's aardrijks Lentetooi.

„ Verbeeld u, (zegt Riedeſel in zijne *Reis naar Sicilie*, „ van Maltha ſprekende) eene kale en dorre rots; wier „ bovenſte korst, door ijzeren werktuigen verbrijzeld, met „ water geſtampt en gekleinsd, in aarde veranderd is, en „ door de onafmatbare bewoners by aanhoudendheid be„ bouwd wordt." Om op deze dorre rots tuinen aan te leggen, doen de gegoede Maltheezers aarde uit Sicilie komen. Het zelfde wordt, volgens Volney, door de Monniken

ken op den berg Sinaï, met den besten uitſlag in het werk geſteld.

Bladz. 63.

—— Gemenos, ô lachendſte aller dalen

Eene der aangenaamſte valleien in Provence.

Bladz. 65.

—— Sints 't oppermachtig Romen
Zijn ſtandaarts had geplant aan Rhijn- en IJsſelzoomen, enz.

Ik heb gemeend, de van tijd tot tijd toegenomen vermindering van den loop onzer Rivieren hier te mogen afſchilderen. De gracht van Druzus, en die van Corbulo zijn bekend. B.

Bladz. 68.

Aan 't verre Westerſtrand, waar, onder 't zonneblaken,
't Verdelgde Kusko treurt by Limaas trotſche daken.

De Schrijver haalt hier *Vanierii Prædium Rusticum* aan (Lib. VI.). Men weet, dat Kusko de zetel van 't oude Rijk van Peru was, en dat Lima het thands is van de Spaanſche Regeering aldaar. B.

Bladz. 70.

ô Had mijn teêr geſtel, door d'arbeid ondermijnd,
Uw luchtſtreek nooit beproefd, enz.

Maar

Quid prodest cœlum votis implesſe — !
Me, pulſum patriâ, pelagique extrema ſequentem
Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum
His poſuere locis. B.

Bladz. 70.

Maar Neêrland, eens 't geknars van vreemde kluisters moê, enz.

Inderdaad, het smart my-zelv' tegenwoordig, deze vreemde kluisters aangenomen, en niet liever het onderwerp geheel vrij behandeld te hebben. — Men heeft lang aan de Dichters onzer Natie verweten, dat zy hunnen geest meestal in een vreemd gareel deden draven, zonder hem immer in vrije lucht te laten rondzwerven. Dit ondertusschen is niet anders dan natuurlijk by een volk, 't welk, altijd aan ernstige bezigheden verknocht, en zich met hart en ziel toeleggende op het geen het zich eenmaal tot zijn hoofdplicht gemaakt had, oneindig zeldzaam den tijd kon vinden om den geest ten eenenmaal aan eene bezigheid te wijden, die zoo veel denkens en voorbereidens vordert, als de Dichtkunst vereischt wanneer men oorspronklijk zal zijn; en die by ons niet meer dan een bloote uitspanning was of zijn konde, terwijl zy by andere Natien eene hoofdbezigheid en middel van bestaan uitmaakte. 't Is niet anders dan natuurlijk by zulk een volk, dat men, liefde voor Poëzy koesterende, en er door weggesleept zoo verr' als de Burgerlijke en Huisvaderlijke plicht het veroorloofde, zijne ledige uren, ongenoegzaam om aan eigen vindingen haren eisch te geven, liever aan het overbrengen van schoone Dichtstukken der Buitenlanderen, in eene kiesche versmaat, toewijdde, dan by zijne bekrompenheid van tijd, of een middelmatig oorspronklijk voort te brengen, of aan zijn gezin en beroep te ontstelen wat hun toebehoorde. Dit is niet alleen natuurlijk, maar het is ook loffelijk, en heeft by ons ten gevolge gehad eene zoodanige volmaking van dat gene, waar men zich byzonder op toe leide (de *versificatie* naamlijk) dat wy er alle Natien van Europa in overtreffen.

Ook

Ook waren ons de Franſchen onder Lodewijk den Veertiende, als mede zeer natuurlijk was, in meer dan één vak der Dichtkunst ſterk vooruitgeſprongen; en hun beste werken verdienden wel, dat Naburen die ſmaak en gevoel hadden, ze zich door Navolgingen toeeigenden, en hen tot model namen. Doch, gelijk hier uit op den duur eene verwisſeling van den ouden ſtouten Hollandſchen Dichtgeest voor de Franſche *phraſiologie* (die, met al hare *elegance*, toch de Poëzy niet uitmaakt) heeft moeten ontſtaan, zoo wordt het eenmaal tijd, tot ons-zelve te rug te keeren; vooral, ſints de Dichtkunst der Franſchen zoo ellendig gezonken is, dat zy geenen zweem meer van haar vorigen luiſter behouden heeft; van welken een La Harpe en Delille ſlechts nog eenen flaauwen ſchemer over hebben. Laten wy derhalve, ik herhaal het hier, de vreemde kluiſters afleggen, en ons-zelve weêrom worden! Eer zich de Franſche Poëzy weder kan oprichten, kunnen wy by ons tot eene hoogte geſtegen zijn, waarop zy ons nimmer zal inhalen, mits wy met haar niet verkiezen te deelen.

Ik ſpreek hier niet dan van de Franſche Poëzy: de Engelſche is by ons nooit zoo bekend geweest, om invloed te konnen hebben; maar van het tijdſtip dat zy 't by de Franſchen geworden is, dagteekent ook het beginſel van hun verval. Van de Hoogduitſche behoort thands onder de genen die ſmaak en verſtand hebben, geen gewag meer te zijn. Zy moet het verderf der Poëzy worden, overal waar men er ſmaak in krijgt; en om de ſchoone ſtukken welke zy bezit, over te brengen, behoort men volkomen Neêrduitsch Dichter, zijn eigen ſtijl machtig, en boven alle gevaar van de beſmetting te zijn, die zy altijd min of meer ademt, wil men zichzelven en zijnen Landaart niet met wanſmaak, valsch

vernuft, en zucht voor schijnschoonen onzin vergiftigen. Het geen men, eenige jaren geleden, voor haren Morgenstond hield, was niets dan eene voorbygaande schemering van Noorderlicht, waaruit nooit een waarachtig Daglicht kon aanbreken, en waarvan zelfs de glansrijkste flikkering de zuiverheid aller kleuren in de voorwerpen, bezoedelde. B.

Bladz. 71.

Niets grootscher in dit vak trok de oogen van 't Heelal.

Dit roemruchtig kanaal is in veertien jaren tijds op bevel van Lodewijk den Veertiende gewrocht, en de grootheid van dien Vorst overwaardig. De Bouwmeester Riquet bracht er eene oude waterleiding in, die men aan de Romeinen toeschreef, doch die van veel later tijd is.

Bladz. 73.

De Aaloudheid schetste ons dit met meesterlijke hand.

Zie Ovidius Metamorph. Lib. IX, init.

Bladz. 77.

ô Vruchtbaar Stellendam, gewoekerd uit den vloed, enz.

Ik vertrouw dat dit in onzen tijd geheel en al uit het water gewonnen land, waar van de beroemde Dichter Voet de ondernemer was, en met welks Ambachtheerlijkheid hy het eerst verleid is geweest, genoegzaam bekend is, om er geene lange Aanteekening over noodig te hebben. Voor vreemdelingen zij aangemerkt, dat het tusschen Goeree en Overflakkee ligt. B.

Bladz. 79.

Ik zing Egeria en heur rampzalig lot.

Met al de losheid van een Franschen Abbé, die van alles op den beslisfendsten toon spreken en schrijven durft, schoon hy er ook niets van verstaat, en 't gezond verstand openlijk tegendruischt, maakt de Schrijver hier wind en stroom meester, om ons eigendom met éénen ruk aan een ander te brengen. Schoone Rechtsgeleerdheid waarlijk! — Ieder weet, en die 't niet weet, kan het begrijpen, dewijl een bloot natuurlijk begrip het ons leeren zou, zoo er geene wetten bestonden: ieder weet, zegge ik, dat de AANDRIFT (*Appulsio*) ons geen eigenaar maakt van het aangedrevene; maar dat wy het eigendom eerst verkrijgen, wanneer het aangedrevene, door zijnen eigenaar niet achtervolgd maar verlaten of veronachtzaamd, met der tijd zich (door samenworteling of anderzins) met het onze vereenigd heeft, en daar mede tot één stuk lands geworden is. Met één woord, gelijk ik weinige regels hooger gezegd hebbe:

—— *de afgedreven plaat, op nieuwen grond gestrand,*
Vastwortlend, *wordt* een deel *van zijns bezitters land.*

Dit weet ieder; maar ieder weet tevens, dat een Franschman niets behoeft te weten, om alles te schrijven, wat zijn zotte inbeelding hem ingeeft, en dan nog van drie vierdedeelen van Europa toegejuicht te worden.

Op dien fraaien grond nu bouwt onze Schrijver zijn gantsche Epizode van Egeria, wier huwlijksgoed, in een eilandtjen bestaande, onverhoeds met een stormwind wegdrijft en naar 't erf van eenen van haar-zelve begunstigden, doch door haren vader afgewezen' minnaar heengevoerd wordt. Het meisjen nu arm zijnde, naar de recht-

ſpraak van den Autheur, zoo is de Minnaar meeſter om den Vader te dwingen; die, ſchoon hy een ander Gemaal voor zijn Dochter gekozen had, ze hem gaarne geeft, en dus, met den ander breekt, om haar 't goed weêr te verkrijgen. — Lezers, die gevoeligheid bezit, die voor liefde, laat ik eenvoudig zeggen, voor eer, vatbaar zijt, wat dunkt u van zulk eenen minnaar, en van zulk eenen vader? — En dit ellendig, alle beginſels van recht, eer, en menschelijkheid wederſtrevend verzinſel is, nog boven dat, overladen met een minnary van den God der Winden, die, het trouwen in 't hoofd gekregen hebbende, zijn meisjen het hart niet kan winnen. Want, zegt de Schrijver zeer gepast, ſchoon zijne Natie anders wel meest van het tegengeſtelde gevoelen ſchijnt te zijn: *die het meeſte wind maakt, is juist niet altijd de meest geliefde.*

l'Amant le plus bruiant n'est pas le plus aimé.

De Liefdegod ondertusſchen zegt hem het meisjen toe, zoo hy Egeriaas eiland aan haar minnaar brengt. Een gepast middel, als men ziet, en waar twee paren te gelijk meê geholpen zijn! En dit is de *machine* die hier den knoop oplosſen moet! — *An hic dignus vindice nodus?* — Dit laat ik daar; maar ten minſte, het is zeker de zaak van Delille niet, Epizodes uit te denken, of eenen eenigen ſtap buiten de zoogenaamde *Poëſie deſcriptive* te wagen. Allerminst, minnaryen te zingen. — Men leze 't oorſpronklijk, en ieder zal terſtond met Propertius zeggen:

Cur tua præſcripto ſevecta est pagina gyro?
Non est ingenii cymba gravanda tui.

Ik heb van deze historie van Egeria gemaakt, wat ik dacht dat het onderwerp meêbracht. Maar zonder den

Deus

Deus ex machina, en zonder minnary. Een aandoenlijk einde was al wat het slot van dezen Zang lijden kon: en die aandoenlijkheid moest den eigenaar van het goed zelven treffen, of het ware een *hors d'œuvre*.

Een gelijk geval is, gedurende mijne ballingſchap, op het eiland Wight gebeurd; van 't welke de Schrijver ook in zijne Aanteekening gewaagt. B.

AANTEEKENINGEN.

OP DEN

DERDEN ZANG.

Bladz. 85.

Hoe hoog &c.

o Felix nimium, sapiens et rusticus idem,
Qui terras animumque colens, impendit utrisque
Curam pervigilem &c.

PRUDENTIUS contra Symm. II. 1020.

Bladz. 87.

Buffon verklare 't u, maar door Deluc verklaard.

Men is verplicht, den doordringenden geest van Buffon, in de verklaring eener menigte verſchijnſelen van de Onderaardſche Wareld, recht te doen; maar tevens moet eene meer naauwkeurige beſchouwing der voorwerpen, zijne veelvuldige misvattingen in het oog doen ſtralen. Ook moet men met onzen Schrijver bekennen:

 Des

Des Bosquets de Monbar Buffon jugeoit le monde.

Geen wonder derhalve, zoo zijne inbeelding, met eenge waarheden onder eene menigte droomen bezwangerd, hem tot besluiten bracht, met de Godlijke Openbaring regelrecht strijdig, en dat hy, zijns ondanks misschien, het Hoofd der Hedendaagsche Ongodisten, of (om het woord eenigzins te verzachten) der Deïsten onzes tijds is geworden.

Men kent de verdienstelijke Brieven van De Luc over de bergen, ('s mans andere Schriften zijn minder algemeen,) maar van onschatbare waarde voor alle Beminnaars van Waarheid, is het Werk, 't geen hy sedert eenigen tijd aan het Algemeen heeft toegezegd, en waarin hy de overeenstemming der verschijnselen op het oppervlak en in den boezem des aardrijks met alles wat van deszelfs lotgevallen door de Openbaring tot ons gekomen is, en op geene andere wijze dan door Openbaring tot ons komen kon, onwederspreeklijk betoogt. — Men vergelijke mijne sedert uitgegeven Proeve van Geologie. B.

Bladz. 88.

Dat schrikbaar ingewand
Van bosschen, voedselstof van steeds verholen brand.

De Schrijver merkt hier in eene Aanteekening op, dat de bosschen en delfgewassen de eenige stoffen niet zijn, geschikt om de onderaardsche vuren te onderhouden; maar dat een mengsel van zwavel, ijzer, en water, gelijksoortige uitwerksels voortbrengt als de zoogenaamde Volkanen, of vuurbrakingen. Dat de Aarde groote klompen van zwavelachtige en ijzerroestinhoudende vuursteenen (*pyriten*) bevat, die slechts den toevloed van het water behoeven om in vlam te geraken. Dat het vitrioolzuur, met het ijzer gepaard wordende, niet alleen groote hitte verwekt,

maar

maar ook eene menigte van ontvlambare lucht voortbrengt. Dat de lucht in de vitriool- of zwavelachtige steenen ten uiterste samengeperst is, en door hare uitzetting (zoo wel als de damping van 't water, door reeds ontstoken vuren verwekt) schriklijke uitbarstingen veroorzaken kan. Met één woord, dat men de onderaardsche vuren, hunne uitbarstingen en onderhouding, niet bloot aan de in het aardrijk bedolven bosschen heeft toe te schrijven. Eene waarneming of opmerking, waaraan ieder kundige zijn zegel zal hangen.

Bladz. 89.

Naar mate een sneller vaart een mindre drukking wrocht.

Beginsel, dat men in 't oog heeft te houden in alle beschouwing van de doorzakkingen der vloeistoffen. B.

Bladz. 89.

Van daar die banken dan, die opgehoogde gronden,
Die drempels, enz.

Ik heb geloofd, met deze invlechting van iets dat mijn Vaderland byzonderlijk raakt, en waar alle mijne Landgenooten het hoogste belang by hebben, geenen ondank te zullen behalen. Ik zeg het zelfde ten aanzien van de wording van 't Veen, eenige regels later.

Het blijkt genoeg, dat deze verzen reeds in 1800 gemaakt zijn, wanneer de Bataafsche troepen in Duitschland dienden. B.

Bladz. 92.

d'indruk van een plant, die, aan deze oorden vreemd,
In afgelegen streek zijn groei en oorsprong neemt.

De Schrijver merkt aan, dat deze indrukken, ondanks het geen eenige Natuurvorſchers gemeend hebben waar te nemen, baarblijkelijk planten vertoonen, ons tegenwoordig vreemd; en dat men genoodzaakt is, eene menigte daarvan tot een tijdperk t'huis te brengen, waarin de luchtſtreek en voortbrengſels der landen zeer verſchillend waren van het gene zy tegenwoordig zijn. Iets, dat ik ten minſte hem niet betwisten zal. Hy beveelt aan 's Lezers raadpleging het Werk van Morand, *over de Steenkolen*, 't *Herbarium Diluvianum* van Scheuchzer, de *Sileſia ſubterranea* van Volkmann, en Mylius *Memorabilia Saxoniæ ſubterraneæ.*

Bladz. 92.

Werd lichtlijk tot een vorm, en deed aan laatre lagen
Het ingedrukte merk in rijzend beeldwerk dragen.

De Schrijver geeft hier in eene wijdloopige Aanteekening de verklaring van Jusſieu wegens de vorming der diepe en verheven indrukken der planten in deze ſoort van ſteenen, doch welke ik vertrouw in mijne Navolging duidelijk genoeg voorgeſteld te hebben. B.

Bladz. 92.

Die de Oudheid beuzlen deed van 's aardrijks beeldingskracht.

De *vis plastica* der Natuur, waar men eenmaal veel meê op had, die thands een voorwerp van algemeene belaching is, doch waarvan ik echter nog voorſtanders in ſommige gedeelten van Duitschland ontmoet heb. B.

Bladz. 94.

En de oude Berghermiet pleegt telkens by 't vertellen
Den wandlaar 't gantsch tooneel diens jammers voor te ſtellen.

De.

Deze voorvallen zijn menigvuldig genoeg, maar niet altijd zoo geweldig in hunne uitwerkselen; en dikwijls, onbewoonde streken treffende, blijven zy onbekend. Volgens onzen Schrijver gewaagt Pauzanius van eene zoodanige gebeurtenis ten aanzien van eene stad, die hy *Idée* noemt, aan den voet van den berg Sipylus. Het kan zijn, doch er staat my niets van voor, en ik heb hier geene de minste gelegenheid om den Griekschen Autheur na te slaan: ook weet ik niet, welke stad onze Schryver bedoelen kan. Alleen herinner ik my dat de stad Sipylus in Frygie door eene aardbeving verwoest is geworden. Misschien is het deze, welke hem voor den geest speelt. Misschien echter stelt mijn verzwakt geheugen my hier te loor. De Lezer getrooste zich de moeite van de zaak zelf na te zien.

Een der aanmerklijkste voorbeelden is zekerlyk, 't geen onze Schrijver bybrengt, van Pleurs, in de Valteline, aan den voet des bergs Conto, op den 6 September 1718. Men zie Scheuchzers *Natuurlijke Historie van Zwitserland*, Roberts *Reize door de dertien Zwitsersche Kantons*, enz.

Bladz. 95.

Kom, volge ons nieuwsgier oog dat onderscheid der gronden!

De Schrijver gewaagt hier met lof van de schriften van Rouenne, Autheur van verscheiden Memorien over de bergen en andere onderwerpen tot de Natuurlijke Historie behoorende.

Bladz 97.

En schreeuwende om een Gâ, de wellust van zijn hart.

Ieder ziet, dat men hier het oog heeft op eene ontdek-

king

king als die van Herculanum. — 't Is zonderling, dat de Schrijver zich niet heeft kunnen voorstellen, dat onder alle die ongelukkigen, die hy vertoont als van den vuurstroom bedolven wordende, een enkele aan zijne Egå heeft kunnen denken. Hy dacht toch wel niet, hoop ik, dat zulk een volk uit enkel Fransche Abbéés bestaan moest. B.

Bladz. 98.

Men schenke aan een Buffon den roem, die hem behoort.

Wijdloopige lofspraak over Buffon; by welker onderdrukking de Lezer niets verliest. B.

Bladz. 100.

De nood der Christenheid, enz.

Inderdaad, nooit was deze nood grooter noch dringender. Laten wy oprecht zijn: wie is er, die daar alles vervuld is van tegenwerpingen tegen de Godlijke Openbaring, ten deele, ja, in bloote verdraaiingen, redenlooze onderstellingen, en onbeschaamde machtspreuken bestaande, maar ten deele ook op voorgegeven Natuurkundige en Proefondervindelijke waarheden gegrond en gevolgen van Wiskunstige berekeningen, die het Geschiedkundig gedeelte onzer leerstellingen, waar van meer afhangt, dan ieder bedenkt, wederspreken; wie (zegge ik) is er, die daar hy dit aanhoudend by alle gelegenheden hoort aanvoeren, en alomme in geschriften beweeren of als lang bewezen aannemen en onderstellen ziet, niet somtijds aan het twijfelen raakt, of het geen den grond van den Christenleer uitmaakt, wel zoo waarachtig, en dus wel van dien Godlijken oorsprong is, als men 't ons in onze kindschheid nog inprentte? Zeker, niemand die leest of ge-

gezelfchappen ziet, die niet min of meer in dit geval is; en geene op menschlijke gronden steunende onderwerping, geen op menschlijk onderzoek gebouwd geloof, kan tegen eene overtuiging, als zulke tegenwerpingen schijnen meê te brengen, bestand zijn. De hoeveelste ondertusschen is in staat, om de waarheid dier voorgegeven Natuurkundige gronden, en de richtigheid of onrichtigheid der gevolgen, die men daar uit afleidt, te onderzoeken? En moet zelfs alle onderzoek niet onvoldoende zijn, zoo lang de zaken-zelve, waar men zich op beroept, niet ten volle in het licht zijn gesteld? Hoe noodig derhalve, hoe onontbeerlijk voor onzen tijd, hoe wenschlijk voor elk Christen, moet een werk zijn, waar in dit geschiedt, en op de naauwkeurigheid, trouw, oprechtheid, en volkomen kennis van welks Schrijver men even zoo zeker aan kan, als men zeker is van de losheid, de gebrekkige kunde, de verblindende en meêsleepende nieuwigheidszucht van een Buffon en zijne aanhangeren! Men zie het geen ik gezegd hebbe in mijne Aanteekening op bladz. 86, de eerste op dezen Derden zang.

Wanneer ik de Kerkelijke Geschiedenis naga, een tak van kundigheden, die, ware zy algemeener, veel misverstands, veel verwarring, en veel twijfelmoedigheid voorkomen, en vele nieuwe gevoelens beletten zou wortel te schieten; zoo zie ik de aanvallen der Heidensche Filozofen, die der ketteren en wangeloovigen, altijd strekken tot verspreiding van een nieuw of grooter licht, dat waarheden, die voorwerpen van het geloof zijn, voor 't verstand aannemelijker en overtuigender gemaakt heeft. Even het zelfde beschouw ik in den tegenwoordigen algemeenen opstand der Natuurkundige Filozofen tegen het Christendom. Hy zal, hy kan nergens toe dienen, dan om, het geen zonder hen nooit geschied zoude zijn, de stom-

ſtomme Natuur een ſprekend getuigenis voor het Godlijk woord te doen afleggen, dat den Ongodist met beſchaming, den Christen met moed en vertrouwen vervult. Ja, ik durf my nog meer beloven: 't is tot u, mijne Landgenooten, 't is tot Christenen, dat ik ſpreke, en ik bekreun my 't gelach van anderen even weinig als alle vervolging: ik voorzie, dat er een tijd komen zal, waarin een meerder en dieper inzicht in de Natuur, in de wijze van wording, voortteeling, vermenigvuldiging, en ontbinding, ons van achteren waarheden zal doen inzien, die wy thands alleen door het geloof bevatten, en welke meer als ſtrijdig met de reden gewoon is aan te merken. Doch God, die 't geloof van ons vordert, en tot wien we, naar alle geopenbaarde en waarlijk wijsgeerige gronden, niet kunnen te rug gebracht worden dan door een onderworpen geloof, zal wel onze zwakheid ſteeds te gemoet komen door de gronden van ons geloof ſteeds aannemelijker en dringender voor ons verſtand te maken, naar mate wy dit meer noodig hebben om beſtand te blijven; maar het verſtandelijk inzicht dier waarheden, waarvan ik ſpreke, moet noodwendig bewaard blijven voor een tijdſtip, waarin onze wederbrenging door het geloof vervuld zal zijn. En dit beſef moet ieder van ons te rug houden, zoo wanneer hy iets van deze waarheden meent te kunnen betoogen, van op zijne betoogingen zich te verlaten, er mede te pronken, of ze, zelfs met de beste oogmerken, ontijdig algemeen te maken. Herinneren wy ons altijd aan 's Heilands woorden, Joh. XX, v. 29.

Zie daar wat ik denke van de tegenwoordige behoefte, de behoefte der Christenheid in onze Eeuw. Anders en in 't algemeen laat ik daar, of een geloof op dergelijke of andere redelijke betooging gegrond, voor het waarachtig en zaligmakend geloof door kan gaan, dan niet? Of God en

zij-

zijnen weg in onze verlosfiug met het verftand te bewijzen, dan wel, met het hart te gevoelen, den Christen kenteekent? Ik laat dit daar, zeg ik, fchoon ik vertrouw, dat geen waarachtig Christen twijfelen kan, waar het op de beflisfing dezer vraag aankoomt. Maar hoe 't zij, kan ook de overtuigende wederlegging der tegenwerpingen den oprechte, die zich geen Christen gevoelt, niet tot Christen maken, zy zal hem doen wenfchen 't te worden, en ook dees wensch zal van God zijn. Vooral zal zy den Christen in zijn geloof, hoop, en vertrouwen bevestigen, en den wankelende onderfteunen, om met des te meer ernst en vurigheid, de alleen genoegzame onderfteuning by God in Christus te zoeken. B.

Bladz. 101.

Zien we in dit enkle gruis een wareld opgeklaard.

De Schrijver wijdt hier in zijne Aanteekening uit over de onbegrijplijke algemeenheid der kalkfteenen, die hy, en velen met hem, uit fchelpdieren ftelt voortgekomen te zijn, zoo als men uit Chemifche proeven meent betoogbaar te maken, en die men gelijkelijk in het hart der zee en der aarde heerfchende vindt.

Maar hoe hebben dieren, die niet leven of voortteelen kunnen buiten het water, met hunne fchelpen of fchalen de voornaamfte deelen der ftoffe kunnen voortbrengen, waar het vaste land mede overdekt is? Deze vraag beantwoordt hy, met de onderftelling aan te nemen, dat dit zelfde vaste land eertijds lang genoeg met water bedekt is geweest, om er de zeedieren in genoegzame mate op te doen vermenigvuldigen. Onderftelling, waar men, mits zy behoorlijk, en niet *à la Buffon* verklaard worde, in berusten kan, en die hy bevestigt door de waarneming van de zich beurtlings

ver-

vervangende bochten der bergen, van hunne verſchillende lagen, en van het onderſcheid der ſtoffen, waar uit deze beſtaan; en eindelijk, van hunne rechtſtandige ſpleten. 't Welk alles te ſamen zoo veel blijken ſchijnt op te leveren, zoo wel van ſtroomingen des waters (*courants*), als van doorzakkingen van beroerde en met zeedieren vervulde wateren; en tevens van de opgevolgde verdroogingen der doorgezakte ſtoffen, wanneer zich de wateren te rug getrokken hadden.

Dit alles is lang voor Buffon opgemerkt, en men vindt al wat zijn ſystema redelijks heeft, voor lange jaren zoo in Neêrduitſche als Latijnſche ſchriften aangevoerd. Maar ſedert lang leest men die niet; en om de aandacht der wareld (ik ſpreek van onze Landgenooten zoo wel als van andere Natien) te trekken, moet er altijd een Franſche potſenmaker op de ſchouders onzer oude Autheuren ſpringen en wat kabriolen maken. En dan roept Europa verwonderd: *welk een groot man!* al valt hy met dat ſpringen zich ook ſomwijlen de neus te ſchande.

Niets is waarſchijnlijker, dan dat ons tegenwoordig land de bodem van de oude zee is, die met den Zondvloed de korst der aarde gebroken hebbende, zich eerst verſpreid en daarna in nieuwe kolken te rug getrokken heeft. Dit gevoelen intusſchen is zoo verre van nieuw te zijn, dat my voorſtaat, dat ik, een kind zijnde, op mijn Grootmoeders ſchoot dit reeds in Goerees *Mozaïſche Oudheden* gelezen heb. — Maar De Luc zal in zijn verwacht wordend werk deze ſtof volkomen ophelderen. By voorraad leze men zijne Geologiſche *Brieven aan den Profesſor Blumenbach*, in 't Fransch te Parijs uitgegeven in 1798. B.

Bladz. 102.

Dan zoekt ge, met Linné, gedoken in de plas,
Die wouden op van riet, van wier, en rotsgewas.

Wy

Wy gelooven onder deze drie algemeene namen alle soorten van zeeplanten (is het niet met de volkomene naauwgezetheid eens kruidkenners, ten minste met genoegzame Dichterlijke netheid) te kunnen bevatten. De Schrijver wijdt hier in eene breede Aanteekening uit over het belangrijke van de beoefening der Natuurlijke Historie dezer planten, en de nuttigheid der zeegewasfen voor den mensch. B.

Bladz. 102.

Door 't zeeinsekt gewrocht met onbegrijpbre konst.

Eerst in onze dagen heeft men den oorsprong dezer zeebyzonderheden ontdekt, die tot zoo lang onder de zeeplanten gerekend wierden. Thands houdt men het uitgemaakt, dat alle die verscheidenheden, waarop hier, onder de algemeene hoofdbenamingen van *koraal* en *steenzwam* geoogd wordt, celletjens van verscheidenerlei wurmtjens zijn, tot wier bestaan zy even zoo zeer behooren, als de schelp tot dat van den Oester. De Schrijver verklaart dit omstandiger in zijne Aanteekening op deze plaats.

Bladz. 106.

Waar 't zeenat, uit den grond opborr'lende in die zeef,
Gereinigd henenvloot, en 't lijmzout achterbleef.

Het zuiveren van het zeewater door de doorzijging van 't nat, door het zand. B.

Bladz. 106.

In vrijer ademtocht schijnt dwazen stervelingen
De kluister, die hen boeit, hun hier van 't hart te springen.
Maar gy, enz.

Onze Schrijver:

—— *l'Aigle et l'homme libre en aiment la demeure.*

Eene *gemeene plaats* sedert Buffon, en de geliefkoosde snaar, die de Hedendaagsche Filozofisten of Filozofasters nooit nalaten te roeren. „ Ja, op de bergen woont de vrijheid!" Dit hoort men zelfs in de Staatslessen van Duitsche Professoren, als een beginsel voordragen. — Maar in onze dagen moet men zich over geenen graad van dwaasheid meer verwonderen. — „ Op de bergen ademt men vrij, en weet men „ de vrijheid te handhaven; in de dalen is de mensch voor „ de slaverny geschikt." — Wy, Nederlanders, bewonen toch geene bergen, en echter van ons is het, dat men met waarheid zeggen mag;

Queste son le contrade
Si chiare un tempo. ——
Qui non veduta altrove
Libertà moderata e senza invidia
Fiorir si vide in dolce sicurezza
Non custodita, e in disarmata pace. B.

Bladz. 109.

Eén sneeuwgrein, door zijn poot in 't schrabblen afgesloten, enz.

Men vergelijke Thompson hier mede, uit wien het overgenomen is. B.

Bladz. 109.

De windvang van dien val, met kracht vooruitgedreven,
Treft reizenden om 't hart, en neemt hun lucht en leven.

De Schrijver voegt hier eene wijdloopige Aanteekening by over deze zoogenaamde *Lavanges* (of *stortingen*, zoo men 't in een Neêrduitsch woord uitdrukken wil), die men in *heete*, *koude*, *wind-* en *stofstortingen* onderscheidt; getrokken uit Coxes *Brieven over Zwitserland.* Ik geloof hier eene

Na-

Navolging van Thompſon te mogen doen opmerken. (*Winter*, *v.* 415. *&c.*) B.

[Diergelijke ſtortingen zijn gemeenst in het voorjaar. Van Maart af neemt de warmte des dampkrings dermate toe, dat zy de ſneeuw aan den voet der groote bergen doet ſmelten, waar door als dan de beneden liggende beken weder ontſpringen. Naar mate van de vermeerdering der warmte, ſtijgt zy hooger topwaarts op. De ſneeuw ſchijnt zich dan naar den top te rug te trekken en haar onderſte rand ſtaat overal waar zy evenzeer aan de warmte blootgeſteld is, op een gelijke hoogte boven den Horizont. In April is de werking der zonneſtralen reeds in ſtaat de ſneeuw aan de zuidzijde der bergen te doorweeken, en het van haar oppervlakte afdroppelend water doordringt haar tot op den vaſten grond, maakt ze daar van los, en vliet er onder door; zoo dat dikwijls eene groote uitgebreidheid in eens daar door afſchiet, en in 't vallen de onmetelijkſte ſneeuwklompen vormt, wier verwoeſting hier afgeſchilderd is.]

Bladz. 119.

't Bevat een zeekre mijn van ſtofgoud in zijn ſchoot.

Bekend zijn de proeven van Becker, Schrijver van de *Phyſica ſubterranea*, wiens onderneming in 't groot niet mislukte, dan door op de gewone klippen der ontwerpen van te grooten omvang (gebrek aan geld en vertrouwen, en te driftige begeerte naar dadelijk voordeel) te ſtranden. B.

Bladz. 110.

ô Dek ze voor dien ſtorm met bolwerk en ravet.

Ik beveel dit, als een grondbeginſel der waterwerkkunde, aan de aandacht mijner Landgenooten.

Aangaande 't woord *ravet* mag ik aanmerken, dat het van 't oude woord *rave* afstamt, zoo wel als *ravijn* en *ravelijn*, en met dit laatste van ééne beteekenis is. B.

Bladz. 111.

Naar 't slingren van zijn buis, of op- of afwaart stijgt.

Ik geloof door deze woorden genoegzaam uit te drukken het geen men den *motus oscillatorius* in de planten noemt, en de lange Aanteekening des Schrijvers ter dezer plaatse te kunnen voorbygaan. B.

Bladz. 112.

Dring u in 't diep geheim van heur verborgen krachten.

De Schrijver laat zich hier in eene Aanteekening uit over de nuttigheid en algemeenheid der verscheidene soorten van *mos*, die (tot heure worteling en uitspruiting niets anders noodig hebbende dan een bloot aanroeren van de genoegzaam onbemerkbare lage der olij- en zwavelachtige stoffen, die, in den dampkring drijvende, zich op de voorwerpen die er aan blootgesteld zijn, nederzetten) zich overal vestigen en vermenigvuldigen, en dus een algemeen bekleedsel van gewas opleveren, het geen, stervende, tot een aardgrond wordt, zwanger van een nieuw en nog overvloediger begroeisel, waaruit by vervolg van tijd, dikker en dikker aardbeddingen, kruid, heester-, en eindelijk boomgewassen, schijnen te kunnen ontstaan. Het gebruik der mosplanten in de Geneeskunst, in de Verweryen, enz. is bekend. Wat de Autheur er verder van byvoegt, hoop ik, dat mijne Lezers niet noodig hebben: ten minste zal ik het niet zijn, die het hun bekend make. B.

Bladz. 112.

Heur heilzame artseny, en 't geen wy giftig achten.

Dat

Dat er in het plantrijk geen volſtrekt vergift zij, is eene ſtelling, die ſteeds meer en meer waarſchijnlijkheid bekoomt. 't Is bekend, hoe vele der ſterkſte giſten in de Geneeskunst met nut gebruikt worden. Giftige eigenſchappen zijn er ook in ſommige voedſelplanten, hare zaden en wortels: maar zy zijn er niet onafſcheidelijk in, en op zich zelve ook voor een heilzame aanwending vatbaar. — Dezelfde *Belladonna*, door welke ik hier in Duitschland, waar zy zeer ſterk voorkoomt, zoo velen ongelukkig gezien heb, wordt met het beste gevolg in ziekten gebruikt, die een bederf der vochten tot oorzaak hebben. B.

Bladz. 114.

Neen, minder is de vreugd van de afgerechte kat,
Wanneer ze 't muisjen grijpt, daar ze op te loeren zat.

De Schrijver:

avec moins de tendresſe
l' Amant voit, reconnoit, adore ſa maitresſe.

Goede Hemel! De kinderlijke of wijsgeerige vreugd (ik durf niet bepalen hoe groot of kleen de afſtand tusſchen deze twee ſoorten zij?) van een Liefhebber der Kruidkunde, die eene vreemde of zeldzame en langgezochte plant vindt, by de verrukking eens Minnaars te vergelijken, die zijn heil, zijn hemel, zijn Al, in de armen ſtort! — Montesquieu zou zoo iets aan geene Ooſterſche Haremwacht hebben doen zeggen.

De achtenswaardige Dame, aan wie mijne Vertaling zijn beſtaan grootendeels verſchuldigd is, merkt op, dat mijne gelijkenis de zaak echter te kort doet. Ik geloof het, maar het is hier, dat ik waarlijk zeggen mag, en het is voor de eerſte maal van mijn leven:

——— fecit indignatio verſum. B.

N 3 Bladz.

Bladz. 115.

Aan 't Kruidboek hulde doen van elke plantverovering.

Men weet dat dit het kunstwoord is, *verovering*, waar meê men de aanwinst van eene ongemeene of zeldzame plant gewoon is te noemen. Zoo noemen onze Hollandsche Bloemisten de teelt van eene in kleur, schakeering, of gedaante, nieuwe hyacinth of tulp, eene verovering; of, met den bastaardnaam, een *conquest.*

De Schrijver laat zich hier in eene Aanteekening uit over de wijze van het droogen der planten voor het Kruidboek, 't welk men by ons met den naam van *Herbarius vivus* noemt. B.

Bladz. 115.

Op elken overgang in 't schaaklen van dien band, enz.

Het is onze wijs van beschouwing, die het Natuurrijk tot de drie verschillende Klasfen brengt; maar eene doordringende beoefening der Natuur overtuigt ons, zal ik zeggen, van het willekeurige, van het valsche, dat in deze verdeeling schuilt; of liever, van de bloot betreklijke waarheid derzelve? Het is zoo met meer zaken. Zelfs de zeven kleuren van 't licht hangen af van de vorming van ons oog.

De Autheur haalt hier eene schoone plaats aan van Valmont de Bomare, in zijne *Dictionnaire de l' Histoire Naturelle*, article, *animal.*

Echter drijft men dit veel te verr' wanneer men geen wezenlijk onderscheid, en zelfs onmetelijken afstand tusschen dier en plant erkennen wil. Daar altijd de willekeurigheid in het nemen van voedsel ten minste (om slechts één punt te roeren) eene klove maakt, die niet over te stappen is. Men zie hier over, zoo wel als over de gewaande trapswijze aaneenschakeling der wezens in de natuur, waarin men eene re-

gel-

gelmatigheid vinden wil, die niet bestaat, Blumenbachs *Handbuch der Naturgeschichte* bladz. 8. B.

Bladz. 117.

Die mengeling van aard,
Met zout en brandbre stof verbazend saamgepaard.

Beoefenaars der Scheikunde weten, dat de bestanddeelen der metalen zich tot deze drie laten brengen: *de aarde*, *'t zout*, en het zoogenaamde *phlogiston*. Ik spreek van de grove bestanddeelen, en niet van de vluchtige en die men niet wegen kan (*inponderables* zegt men thands), maar die evenzeer wezendlijk zijn in de samenstelling der lichamen. Het is thands uitgemaakt, dat *het licht* daar een der voornaamste van is. B.

Bladz. 117.

De klei, door 't smeltend vuur tot blinkend glas gewrocht.

Eene Aanteekening des Schrijvers, hier geplaatst, raakt het porcelein, doch bevat niets byzonders. B.

Bladz. 117.

En 't hout, in steen verkeerd door werking van het vocht;
't Zij, enz.

Ik geloof, dat des Schrijvers Aanteekening te dezer plaatse, over de Versteeningen, ontbeerd kan worden, schoon zy op zich-zelve lezenswaardig is. B.

Bladz. 117.

Wier vorming scheikonst is, en geen bewerktuigd leven.

Zeker, het voldoet hier niet ter onderscheiding' der delfstoffen van de planten, met den Schrijver te zeggen:

Combinaisons fécondes
De la flamme, de l'air, de la terre, et de l'onde.

waar men duidelijk ziet dat *des ondes* zou moeten ſtaan, het geen echter de uitdrukking nog minder goed maakt. — Alle andere lichamen ontſtaan uit andere van gelijken aart en geſtalte, zoo dat hun beſtaan in een onafgebroken rij van 't begin der wareld voortgeplant is, en nemen andere zelfſtandigheden als voedſel op, dat in hunne beſtanddeelen overgaat, waar toe zy ook met eene kunſtige ſamenſtelling zoo ter opneming als verbruiking van dat voedſel, en tevens tot voortteeling begaafd zijn: maar de mineralen hebben niets van dat alles, en worden bloot aan uitwendige ſamenhooping of wegneming van deelen zonder eenig blijk van bewerktuiging, naar Phyſisch- Chemiſchen aart gevormd. 't Ware te wenſchen, dat ieder Liefhebber der Natuurlijke Historie zich op de gronden der Scheikonst toeleide; en in dat geval zou ik gaarne aan de regel (weinig verzen hooger voorkomende.)

— *'t Delfzout, onder de aard en in heur ſchoot geboren,*

eene ruimere uitbreiding geven. Want waarom zou men er ook de andere zouten geen plaats mogen gunnen, zoo wel die men door de kunstbereiding, als door die van lucht en zon op de boorden van zeën, meeren, en ſommige rivieren, gevormd vindt. Zy zouden by 't mineraalzout even het zelfde zijn als de ſtukken van *Anatomia comparativa* in een Kabinet van Ontleedkunst. B.

Bladz. 117.

Vooral, die wondre plant van dierelijken aart, enz.

Men doelt hier op de Polypen van zee- en zoet water. Het is bekend, dat men ze vermenigvuldigen kan door ze door te ſnijden; dewijl ieder afgeſneden deel tot een volkomen dier aangroeit, het zij men ze in de lengte, of over

dwars

dwars verdeele: Dat men met het hoofd te splijten, ieder half tot een geheel hoofd doet worden, en er dus twee, met deze twee weder te splijten, er vier, en zoo vervolgens, van maken kan, en op die wijs het verdichtsel van de Hydra van Lerna bewaarheden, ja overtreffen. Het is misschien niet minder wonderbaar, dat men dezen worm, die hol en doorschijnend is, als eene handschoe, het binnenste buiten kan keeren en zoo voort doen leven. — Wat hunne voortteeling betreft, men weet dat zy uit en op elkander groeien, en de uitgroeisels nieuwe uitgroeisels vormen, zoo dat het geheel als een dierlijken boom met dierlijke takken is, waarvan ieder deel met het voedsel dat het bemachtigt, het geheel onderhoudt.

Bladz. 118.

Het schippertjen, op zee zijn zeil en bootjen stierend.

De *Nautilus*, in het Neêrduitsch, zoo ik meen, ook *Doekhuive* genoemd om de tederheid van weeffel en gedaante van 't vlies, dat een soort van huif of vrouwenkap van den ouden tijd voorstelt; doch *Schippertjen* is de gewone naam. B.

Bladz. 118.

—— 't Tusschensoort van Land- en Zeegediert,
Dat tevens in het nat en op de droogte tiert.

De Zeekalven, Zeeleeuwen, en dergelijken, die, het middelschot van het hart altijd geopend hebbende, de ademhaling ontbeeren kunnen, en dus in staat zijn om in het water te leven.

Bladz. 119.

Hovaardig, dartel ding, uit niet tot iet gerezen,
En dat zich-zelf vergeet met d' oorspreng van zijn wezen.

Dit *uit niet tot iet gerezen* van onzen Cats is wel juist het *parvenu* der Franschen.

Beau parvenu, honteux de sa famille,

zegt de Schrijver. Daar is eene natuurlijke reden, waarom zich dit in het Fransch korter en krachtiger uitdrukken laat dan in 't Neêrduitsch. B.

Bladz. 119.

— Die op 't gastvrij blad, door snuit of vlijm geschonden,
In 't zwellen der kwetsuur geheimer woning vonden.

De zaak-zelve is zoo algemeen, dat ik geloove 's Schrijvers Aanteekening hier te kunnen voorbygaan. Onze Natie heeft zeker zoo vele ophelderingen niet noodig als men in Frankrijk en elders by een Dichtstuk als dit, behoeven zou. De kundigheden zijn by ons algemeener en grondiger dan ergens in Europa, en voegde een dwaas geloof aan de onderstelde meerderheid van een en ander toegejuicht Buitenlandsch Schrijver zich niet by de natuurlijke leerzucht en leerzaamheid onzes Landaarts, wy zouden dubbeld gelukkig zijn.

Hetgeen ik hier zeg, weet niemand beter, dan die eenige jaren buiten 's lands met allerlei klassen van menschen in verschillende landen heeft omgegaan, en hen door zich zelven, niet door het bericht van de genen, aan wie zijne Brieven van voorschrijving hielden, leerde kennen. Zoo ik de vreemde Natien en groote mannen, die men by ons zoo bewondert, eens getrouw schilderen moest, velen zouden

ver-

verwonderd ſtaan. Maar ik zou ongenoegen moeten verwekken aan een zeer groot aantal van lieden, wier onthaal my aan hen verplicht heeft. Men weet, wat de Italiaan gewoon is te zeggen: *Tutto il mondo è fatto come la noſtra famiglia.* Maar ik durf zeggen, by ons is het gants niet volmaakt, maar 't is elders nog veel ſlimmer: en ik wil hier een goeden raad aan mijne Landgenooten bijvoegen: Lieve vrienden, gelooft geene Reisbeſchrijvers, wanneer zy u Volken en Natien afbeelden! B.

Bladz. 120.

Komt met uw rijken dosch, uw paarlen en robijnen, enz.

Eene prachtige beſchrijving in ondicht, by wege van ſamentrekking, van de ſchoonheden der Inſecten, vlinders, poppen, enz. maakt hier de Aanteekening des Schrijvers uit. Hy voegt er by: „ Is het in de Natuur, dat de op„ ſchik het erfdeel der zwakheid is?" Men vrage 't een Franſchen *Petit-Maître* van voorheen, of een *Incroiable* van thands. Maar op dat gy het weet, *mon cher Abbé:* natuurlijk ſchoon is geen opſchik.

Verder laat de Autheur eene zeer wijdloopige beſchrijving van de oogen der vliegen, torren, vlinders, en dergelijke, volgen; die zeer keurig is, doch tot het Dichtſtuk niets geeft of neemt. Even zoo is het met de beſchrijving van hunne wapens, werktuigen, en arbeid. Het ontbreekt by ons aan geene ſchriften hier over, die het één vollediger en meer voldoende dan het ander, echter allen hunne verdienſte hebben, overbekend, en in ieders handen zijn. Men ziet in alle deze Aanteekeningen van den Schrijver duidelijk, dat hy er in ſpreekt als van zaken, nieuw en onbekend voor het Algemeen; maar voor onzen Landaart zijn zy dit in 't geheel niet, ja dikwijls zeer gemeen. B.

Bladz.

Bladz. 124.

Zich zelfs nog in den dood als levendig vertoon'.

De Schrijver haalt hier den *Abbé* Manesse aan, *over het opzetten der dieren.* Eene kunst, die men by ons juist niet van de Franschen behoeft te leeren, maar waarover ik niet weet, dat by ons iets geschreven is, der aanhaling waardig. Ik kan my hierin echter licht bedriegen. B.

Bladz. 125.

Die reuzenbeenderen, enz.

Niet dat de afwijkingen der Natuur ook niet onze aandacht waardig zouden zijn. Zy zijn het in meer dan één opzicht, gelijk de Schrijver in zijne Aanteekening hier ter plaatse, te recht opmerkt. Maar men handelt hier van een bloot Liefhebberkabinet op een Buitengoed, en niet van een Vorstelijk, of alles omvattend Filozofen-Muséum.

De Mumien behooren zekerlijk niet tot een Kabinet van Natuurlijke Historie, maar van Oudheden, Zeldzaamheden, Materia Medica, enz. Byzonderst zijn zy als Oudheden merkwaardig door de schildering harer houten kasten, waarvan de afbeeldingen de begrippen der Egyptenaren omtrent de afgescheiden zielen, het oordeel dat zy te ondergaan hadden, en dergelijke byzonderheden meer, vertoonen: zoo als uit de vergelijking van verscheiden dezer kasten kenbaar is, en my inzonderheid in de schoone Mumien van het *Britsche Muséum* te Londen (anders door zeer weinig merkwaardigheden onderscheiden) getroffen heeft.

Wat eigenlijk 's Schrijvers meening geweest is met de woorden welke hy van de misdrachten zegt:

Que l'être et le néant reclamèrent tous deux.

be-

beken ik, niet wel te begrijpen. Maar men kan alles niet veranderen, en misschien zegt iemand met den Engelschman Jones (*de Poësi Asiatica*): 't is duister, derhalve verheven. — Van die soort van verhevenheid vindt men ook liefhebbers. B.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

VIERDEN ZANG.

Bladz. 131.

Den opgeschoten pijn, den bleeken populier, enz.

Horatius, *Carmin. Lib. II, Ode* 3 *v.* 9 *seqq.*

Zekerlijk klinkt het by Horatius geheel anders dan by my of by den Franschen Schrijver. Maar wie zal een plaats uit eene Ode in een Leerdicht overbrengen? 't Moet een oppervlakkige Franschman zijn, die het onvoeglijke en weêrstrevige daar van niet gevoelt. B.

Bladz. 131.

ô Steedsche rijmelaar ——

Zie mijne aanteekeningen over Thompson.

't Zelfde is in alles waar. Zie mijne aanmerkingen op Popes Essay on man over zijne gelijkenissen van de Schilderkunst ontleend. Ep. 2, v. 208, en Ovidius Metamorph. L. 6 v. 63. en vergelijk mijne overbrenging.

Bladz. 132.

't Blinkt alles van gesteente, en paarlen, en robijnen.

Men bepale 't geen hier gezegd wordt tot het misbruik. Zeker doen edele gesteenten op zich-zelve niets af, en men spreeke my vrij van het *esmeraude* of *smaragden veldtapijt, met robijnen en hyacinthen ingelegd*, zoo het vers den geest niet ademt, dien 't ademen moet. ik zal even koud blijven, als of men my blootelijk van het *groene veldgewaad met geele en purperen bloemen* gewaagd hadde. Dan, daarom moet men zich niet verbeelden, dat het der warme verbeelding des Dichters niet vrij zoude staan, het geen zy met drift en verliefdheid omvangt, tot het edelste, dat zy in de Natuur kent, te verheffen. Dit is zoo natuurlijk, zoo in den aart der zake, en in de natuur van het menschelijk verstand, dat men het gelijkelijk by de Dichters van alle Volkeren, waar echte geestdrift en Dichtvuur doorblonken, en in hunne warmste en schoonste gezangen menigvuldigst, ontmoet. Neen, een voorwerp, dat my aandoet, een natbedaauwd bloemtjen, waarvan my het aanzien vertedert, een vriendlijk, een hartbetooverend oog, dat my toelonkt, is geen bloemtjen, geen oog voor my: 't is het geen ik niet uitdrukken kan dan door behulp van het geen ik in de Natuur als het edelst, het hevigst, het treffendst, het verrukkendst kenne: 't is een robijn, een safier, een vuurstraal, een morgenster, een zon voor my; en kende ik iets sterkers, ik zou meer, en nog altijd te weinig zeggen. Ja, dit is zoo natuurlijk, dat men zichzelven in de uitdrukking dikwijls niet eens bewust is, van eene Rhetorische figuur te gebruiken. Ook is onze Schrijver-zelf even zoo zeer met zijne robijnen, kristallen, en diamanten in de weer, als iemand. — Maar deze vernoemingen zijn reeds zoo oneindige malen misbruikt, dat zy

tri-

triviaal zijn geworden, en nu waren Dichtergenie noodig hebben om ze te doen gelden. Het heeft hier ook plaats, wat ik elders reeds aangehaald hebbe uit de Aanteekeningen van Michaëlis op Lowth *de Poësi Sacra Hebraeorum*, *vol. II*, *pag.* 100: „Metaphoras Poëtæ alii aliorum, vel inscii ignariquę, solo naturæ impetu et amore ejus pulcritudinis „ quæ ipsorum animos adfecerat, imitantur, donec nimis „ crebro usu plebis poëticæ vilescant."

Het voorbeeld van den Schilder, schoon wat al te bekend om in een Dichtstuk opgewarmd te worden, is echter niet onaartig bygebracht, maar die Schilderkunst en Poëzy kennen, bevatten dadelijk, zonder dat ik het aanwijze, dat deszelfs toepassing een bloot Sofisma is. Wanneer de Schilder diamanten schildert, zoo schildert hy geene vrouwelijke schoonheid, maar gesteenten: doch de Dichter, als hy, geene kleuren vindende, 't ideaal dat hy afbeelden wil, waardig, een edel gesteente te baat neemt, schildert geen gesteente; maar met dat gesteente, zijn voorwerp; even zoo als de Schilder, wanneer hy om de lippen te schilderen, lak of karmijn gebruikt, geen lak of karmijn schildert, maar lippen. Is die kleur, is die verf, is dat middel, dat de een of de ander bezigt, oneigen, het spijt my, maar het wordt daarom geen voorwerp, dat hy aan zijn voorwerp in de plaats stelt; het blijft altijd kleur, verf, en middel; en niets meer. De domheid van onze tegenwoordige zoogenaamde verlichte Oordeelkunde is zoo groot, dat men zulke eenvoudige zaken naauwlijks klaar genoeg kan maken, zoo onze Aristarchen ze begrijpen zullen. En wat wonder ook, in een tijd, waar men alles vermengt, en klare, nette, duidelijke begrippen van 't geen waar over men schrijft of leeraart, schijnt afgezworen te hebben!

Niets is tegenwoordig gemeener dan te hooren revelen

over Schilderkunst. Men reist, men ziet eenige beroemde ſtukken, men verzamelt printen, men leert eenige kunstwoorden aan, en teekent misſchien zelf een bloemtjen, een landſchap, ja, een beeld; en dan gelooft men zich in ſtaat om over de kunst te oordeelen, en uit deze tot eene andere kunst te beſluiten; terwijl men echter nooit het minſte begrip van de kunst-zelve heeft leeren vormen. En dit behoort al-mede tot de verlichtheid van onzen tijd! —— Maar ik wil onzen Autheur helpen. De oudſte Italiaanſche Meeſters, wanhopende den gloed van den zonneſchijn in hunne Landſchappen door verven uit te drukken, gebruikten ſomwijlen bladgoud in plaatſe van verf. Zie daar iets overeenkomſtigs! Doch men moet niet zeggen, dat zy dan bladgoud ſchilderden in plaats van den zonnéſchijn: neen, zy gebruikten het bladgoud, om den zonneſchijn uit te drukken, en mislukten.

Pope zegt in zijn *Esſay on Criticiſm*, het zelfde wat hier onze Autheur zegt, maar hy zegt het in een geheel anderen zin.

Poets like Painters thus, unſkill'd to trace
The naked Nature and the living Grace,
With Gold and Jewels cover ev'ry part,
And hide with Ornaments their want of art.

Hier ſpreekt Pope niet van uitdrukkingen ontleend van goud of geſteenten, noch van dergelijke vernoemingen; maar hy ſpreekt van blinkende, verr' gezochte gedachten, Italiaanſche *concetti*, Franſche *esprit*, Engelſche *wit*, enz. en het zijn deze (wy beſtempelen het gewonelijk by ons met den naam van klatergoud), welke hy, door *Metonymia*, goud en juweelen noemt.

—— Glitt'ring thoughts ſtruck out at ev'ry line;
One glaring Chaos and wild heap of wit.

Doch

Doch zulke plaatsen van een oordeelkundig Schrijver als Pope, geven aanleiding tot het misverstand van een oppervlakkig Lezer, die dan het Figuurlijke (de zin moge 't toelaten of niet) in eene eigen beteekenis der woorden opneemt, en met zijn verstandeloos nabaauwen de waarheid tot valschheid maakt.

Voor 't overige, het geen onze Schrijver etlijke regels hooger, van de gewoonlijke fleurrijmen of fleurbeelden der middelmatige Dichteren bybrengt, is in zich-zelfs gants niet kwaad, doch mede uit Pope (*Essay on Criticism* v. 354 en volgg.) ontleend, die zelf daar in Boileau nagebootst had (Satire II vs. 33); en, zoo een dergelijke trek by zijn nieuwigheid opgang maakte, hy was tegenwoordig zeker te afgezaagd, om in een Dichtstuk, dat eene zekere waardigheid moest bewaren, en waar in geen geest van Hekelzucht ademen moest, op nieuw herhaald te worden. Ik mag op dit punt zoo wel als op 't voorige, het oordeel des onderscheids, en de waarneming van Michaëlis in de aangehaalde plaats, aanbevelen. B.

Bladz. 133.

Het vlamm' ze in 't blakend hart en late 't nooit verkoelen!

Hier aan toetse een ieder zich, of hy Dichter of Schilder geboren zij?

Bladz. 133.

Hoe velen zijn er niet die Flakkus kunstnaar slachten.

Horatius *de Arte Poët. v.* 32—35. De Schrijver heeft hier in het oorspronklijke weinig *délicatesse*. B.

Bladz. 134.

Die eenheid van 't geheel, door 't groepen van zijn deelen.

Zie daar de groote les der Schoonheid, in welke alleen alles besloten is, wat de gantsche Aesthetica ons leeren kan. Maar ik wenschte dat deze les wat beter ontwikkeld voorgesteld ware. Zoo als zy hier aangevoerd wordt, zal zy weinig nut doen.

Men vergelijke den Tweeden Zang, bladz. 53, vers 16. en volgenden. B.

Bladz. 135.

Waar ze ooit aanloklijk vleit,
't Aandoenlijkst der Natuur is in heure ijslijkheid.

Een algemeen aangenomen gevoelen tegenwoordig, 't geen ik niet wil ondernemen, in deze Aanteekening om verr' te werpen. Intusschen, alle voorwerp, schoon of afschuwlijk, levert een schoon tafereel aan den Schilder of Dichter, die het met eens Schilders of Dichters oog en hart omvangt, en er het Schilderlijke of Dichterlijke, dat er altijd in ligt, van weet te doen gelden. Dit treft by de aanschouwing des tafereels sterker, naar mate men 't minder in 't voorwerp-zelve gewaar wordt, en van daar de toejuiching van den grooten hoop, die thands byna enkel aan onschoone voorwerpen, of aan de afbeeldingen daarvan verkwist wordt, en het waare schoon zelden te beurt valt. Maar men verbeelde zich daarom niet, dat het onschoone, het wanstaltige, schilderachtiger zij of aandoenlijker dan het schoone. Lairesse heeft reeds in zijn Schilderboek deze dwaling manneiijk te keer gegaan. Neen, eene schoone Vrouw, 't pronkstuk der schepping, eene verhevene en heur ideaal waardige afbeelding eens Engels, een in aanbidding verloren Heilig, een bevallig Kind, uit het welk de nog onbezoedelde onschuld ons met eenen Engelenlach toelonkt, zijn zoo vele voorwerpen, oneindig en boven

al-

alle vergelijking aandoenlijk voor al wie zijn smaak door geen valsche droggronden weggeredeneerd, en door geene afschuwelijkheden verstompt heeft. De Natuur, gelijk ik in den Tweeden Zang opgemerkt heb, is altijd schoon, zelfs in hare afschuwlijkheid, en waar men dat schoon treft, altijd aandoenlijk. Maar het is in hare hoogste volkomenheid, dat men haar volgen, nasporen, achterhalen moet, zoo men waarlijk Schilder of Dichter is. 't Is voor deze dat wy gevormd zijn, en in welke alleen wy dat ware genoegen kunnen smaken, dat in de Fraaie kunsten bevredigend voor het hart, en voor het verstand onuitspreeklijk is. — Op eene der zoogenaamde *Exhibitions*, of openbare ten toon stellingen van de Schilderstukken der voornaamste Kunstenaren van de Schilderakademie te Londen, zag ik, als het eerste en voornaamste stuk, dat de aandacht voor alle andere treffen, en de Aanschouwers by het intreden der zaal dadelijk innemen moest, eene afbeelding pralen in groot leven, door *West* geschilderd. En welke afbeelding, meent men wel? Die van DEN DUIVEL, mijne Lezers. Een stuk van omtrent tien voet hoog en vier breed, houdende niet dan het eenige beeld van den Duivel! Zie daar den Engelschen smaak! Maar de Hemel behoede onze Natie, van dien ooit over te nemen!

Zoo verre ondertusschen is in onze dagen het denkbeeld van 't schriklijk, of liever, 't vervallen schoon, als het treffendste, ingeworteld, dat ik in het nieuwlings uitgekomen werk, *le Génie du Christianisme*, ('t geen wel te wenschen ware dat door eene kundige hand overgewerkt wierde) de onderstelling aangenomen vindt, dat God de aarde met oude, kromme, en halfverteerde boomtronken, met door de golven uitgeholde, gebroken, en overhellende rotsen, in één woord, met al dat verval der voorwerpen van hunne oorspronklijke schoonheid, dat de verwoesting

des tijds kenteekent, geschapen zou hebben. „ Sans cette „ supposition (zegt de Schrijver) il n'y auroit eu ni pom- „ pe, ni majesté dans l'ouvrage de l'Eternel; et la nature „ dans son innocence, eût été moins belle, qu'elle ne l'est „ aujourd'hui dans sa corruption. — Mais Dieu ne fût pas „ un si méchant dessinateur." —— Niet alleen ter goeder trouw, maar met de beste inzichten, neemt de Schrijver van dat Werk dezen Paradox aan, waarvan hy het onbestaanbare niet heeft ingezien, door zijn Geestdrift voor dat soort van schoon weggesleept. — Maar (zegt hy) „ une „ insipide enfance de plantes, d'animaux, d'élémens, eût „ couronné une terre sans Poëfie." Bedenken wy, dat de ontwikkeling, zelfs de zwakheid, der kindschheid nooit *insipide* kan zijn, maar altijd een teder belang wekt, en hoogst Dichterlijk is; doch (en dit is hier 't punt, waar 't op aankoomt) dat by aldien wy de verschillende werkzaamheden in de waereldschepping, als zoo vele onmiddelijke daarstellingen beschouwen, die gewrochten der Godheid noodwendig in alle hare volkomenheden daargesteld zijn, en dus, noch in kindschheid, nog in verval; en dat, zoo wy ze als ontwikkelingen aanmerken en voortbrengsels der eens uit het NIET voortgebrachte aarde (waar van de gewijde text, ten aanzien van kruiden en gewassen ten minste, niet afkeerig is) deze kindschheid, zy moge zoo spoedig men wil in volkomenheid van wasdom overgegaan zijn, onvermijdlijk wordt. B.

Bladz. 138.

Gezolderd met een gloed van Elektrike stralen, enz.

Kon men by eene gelegenheid als deze het heerlijk verschijnsel van 't Noorderlicht ten eenenmaal met stilzwijgen voorbygaan? B.

Bladz.

Bladz. 140.

Terwijl ze een dartle Faun door 't groen der wilgenbladren
Met kloppend hart begaapt, en vonklend na blijft ſtaren.

De Schrijver:

Terwijl een dartle Faun 't gordijn der wilgenbladren
Verſchuift, om dwars door 't nat heur weêrglans na te ſtaren.

Misſchien zijn er onder mijne Lezeren, die aan dit laatſte den voorkeur geven. B.

Bladz. 141.

Nog voelt ge 't fel gebriesch u daavren door de leden.

De uitdrukking van den Autheur is te dezer plaatſe zeer gelukkig:

Ses pas dans tous vos ſens retentisſent encor.

Inderdaad, het geklak van de hoeven des paards wen het galoppeert, laat een indruk na van de maat die er in is, welke gelijkelijk alle zintuigen en het gantſche zenuwgeſtel aandoet. Maar terwijl hy dezen *takt* ſchildert, vergeet hy het brieſchen, waar van hy ter zelver tijd geſproken heeft, en het geen het gantſche zenuwgeſtel veel heviger, en met eene daverende ſchudding aandoet.

Voorts verzamelt de Schrijver hier in eene Aanteekening de verſchillende Dichterlijke beſchrijvingen van het paard, hem bekend. Naamlijk, die van het Boek *Job*, *XXXIX*, 22—28. By Virgilius, *Georg. Lib. III. v.* 75—95, 103—112, 179—204. By den Autheur-zelv', in zijn Dichtſtuk *les Jardins*, *Ch. I.* By Roucher, in *les Mois*, *Chant V.* By Vanier, in zijn *Prædium Ruſticum*, *Lib. III.* By Buffon, in zijne *Histoire Naturelle*, *Tome I.* By Rosſet, in

zijn Dichtſtuk *l'Agriculture, Chant V.* —— Men mag er de plaatſen van den Arabiſchen Dichter Ibn Doreid byvoegen, in mijne vertaling, die verdienden met veelvuldige andere van Ooſterſche Poëeten vergeleken te worden, maar die ik, zoo min als die onzer beste Nederlandſche Dichteren over dit zelfde onderwerp, by gebrek van boeken en verval van geheugen, in ſtaat ben hier aan te halen. B.

Bladz. 142.

Ulysſes keert te rug: zijn afgeleefde hond
Herkent hem, lekt zijn hand, en zieltoogt op den ſtond.

ô Spectacle touchant! zegt de Schrijver. Voor my, ik vind in het tafreel iets van het zachte weemoedige, en denk niet dat Homerus er iets meer in gezocht heeft. Ligt er voor ons meer in dan dit weinige, het is door eene overeenſtemming die my te dierbaar en te heilig is, om ze door de vergelijking te ontwijden. B.

Bladz. 143.

Hoe treft my de akkrende Os, in 't rookend juk bezweken, enz.

Virgilius, *Georg. Lib III, v.* 515—519. —— De Schrijver rukt in zijn tekst deze plaats een weinig buiten haar verband.

Maar *de Os* IN *het juk?* — Waarom niet, Lezer? Virgilius zegt wel SUB *vomere* (onder de ploeg of ploegſtaart.) Maar ik durf zeggen, hy zegt wel. 't Is den Dichter geoorloofd, *juk*, en *gareel*, en *ploeg*, als één ſamenhangend ding te beſchouwen, en ieder van de deelen met den naam van 't geheel of van 't voornaamſte deel te noemen. B.

Bladz. 144.

Wacht ſiddrend, wie 't gebied der kudde voeren zal.

De

De Schrijver heeft hier beoogd, Virgilius uit te drukken, *Georg. Lib. III, v.* 209—249.

Bladz. 144.

Wat boezem neemt geen deel in heur aandoenlijk wee!

Lucretius, *Lib. II, v.* 352—366. Men vergelijke hier ook de schoone plaats van Statius, *Thebaid. Lib. VI. v.* 185—191.

Bladz. 146.

Een aangenaam herdenken
Zal dijkwijls 't teêrst belang aan oord of voorwerp schenken.

Evenwel geene herinneringen (bid ik) aan de roede, waarmeê gy in uw kindsheid ——! Al ware de kastijding u ook nog zulk eene weldaad geweest. Zie Eersten Zang, Bladz. 88 (naamlijk zoo de Autheur 't in het Fransch heeft) en de Aanteekening op die plaats.

„ *Ne dites à la posterité, que ce qui est digne de la posterité,*" zegt Voltaire, die zekerlijk deze les wel niet altijd voor zich-zelven genomen heeft, maar echter het

Descriptas *servare* vices, *operum* que *colores*

meesterlijk verstond, en het *Burlesque* buiten het ernstige hield. B.

Bladz. 147.

De spits bezoedlen moest der Vrij-Corps bajonetten.

Het is niemand nog bekend, wat my al in die dagen van partyschap, die tusschen 1784 en 1787 plaats hadden, by de verdediging der vele beschuldigde, gevangen, en door den Rechter onschuldig gevonden personen, bejegend is. Het was toen van belang voor de openbare rust, dat het

een geheim bleef; om dat men de zwakheid van 't Openbaar gezag niet ontdekken kon, zonder 't geweld, dat het hoofd had opgeſtoken, allen teugel te ontnemen. Maar zoo ik ooit Gedenkſchriften mocht nalaten van de Geſchiedenis mijnes tijds, zoo verre ik er deel in gehad of ze van naby gezien en bygewoond heb, men zou ongelooflijkheden vernemen, en zich over de vroege verzwakking van mijn geest niet verwonderen. Weinig dacht ik ondertusſchen alstoen, daar my de dood dag aan dag zoo na ſcheen, dat ik niet geſpaard wierd, dan om in dit Pontus mijne dagen te eindigen.

Pro quibus exilium miſero mihi reddita merces!

B.

Bladz. 149.

De menschheid gruwt in 't hart, van heur Natuurgenooten.

Met welk genoegen mag ik hier opmerken, dat byna niets van deze maar al te getrouwe ſchildering der groote Steden, op mijn Vaderland ſlaat! Amſterdam noch de Haag, ten minſte kenden niets van alle deze byzonderheden, toen ik nog Hollander was. Want, helaas! terwijl ik deze Aanteekening ſchrijve, leeren my de Nieuwspapieren, dat ik opgehouden heb het te zijn.

Vaderland! ô naam vol weelde,
Die my ſteeds den boezem ſtreelde
Sints ik 't eerst bewustzijn had!
Gy, dien 'k nimmer kan vergeten!
'k Mag u 't mijne niet meer heeten;
't Noodlot heeft de ſtalen keten
Onherſtelbaar losgereten,
Die ons ſamen hield gevat.

'k Zal

'k Zal uw welige landouwen,
'k Zal uw grond niet weêr aanschouwen,
Vrij door mijner Vaadren moed:
'k Zie uw welvaart niet weêr bloeien:

———————————

'k Zal de striemen uwer boeien
Met mijn tranen niet besproeien,
Niet besproeien met mijn bloed!

'k Moet in 's Aardrijks verste hoeken
't Schamel brood des kommers zoeken,
Eeuwig balling van mijn haard.
'k Moet tot d'oever van mijn dagen,
Moê een schaduw na te jagen,
In des onheils barre vlagen,
Dak, en vrij- en grafplaats vragen,
Waar my 't lot die heeft bewaard.

Gy, ten minste, moest my dekken,
Gy, mijn hoofd ter peuluw strekken,
Hollands eens zoo dierbaar zand!
Maar in u te mogen sterven,
In uw schoot mijn graf verwerven,
Na ik levend u moest derven,
Waar, na dit rampzalig zwerven,
Nog te veel, mijn Vaderland!

Edoch, *quando præstitimus quod debuimus, moderate quod evenit feramus!* B.

Bladz. 149.

ô Steden vol gewuisch, vol slijk, en gifte dampen.

„ Adieu donc Paris! ville célèbre, ville de bruit, de
„ fumée, et de boue; où les femmes ne croient plus à
„ l'hon-

„ l'honneur, ni les hommes á la vertu!" J. J. Rousseau, *Emile, Liv. IV.*

Bladz. 149.

't Heelal vergetende, en vergeten van 't Heelal, enz.

De Schrijver die hier de verzen van Horatius (*Sermon. Lib. II. Sat. VI, v.* 60—62) navolgt, stelt in eene Aanteekening, vrij Sofistisch, Boileau te recht, dat dees ze niet wel uitgedrukt heeft; en in het byzonder doet hy zich-zelven zeer te goed op zijne vertaling van de woorden:

DUCERE sollicitæ jucunda oblivia vitæ,

die hy wil dat niet meer noch minder beteekenen, dan

Boire l'heureux oubli d'une vie inquiète.

Ik herinner my nog, dat Torrentius en Baxter het woord *ducere* even zoo verklaren, doch heb het er nooit in kunnen vinden. *Ducere* is naar mijn inzien, veeleer, *ademen*; als ware 't, *ducere animam*, en de plaats zegt slecht weg, *de zoete vergetelheid van een beslommerd leven ademen*; dat is, GERUST *ademen, ongestoord door de herinnering aan voorige beslommeringen.* Of wil men, het is *ducere vitam; en ducere oblivia vitæ sollicitæ*, is *ducere vitam obliviosam sollicitudinum.* Maar *drinken?* Neen, dit wil er by my niet in. Men wil er eene toespeling in vinden op het vocht van Lethe, de *Lethæa pocula.* Ik zou het toegeven kunnen, zoo de uitdrukking op zich-zelve stond; maar daar dit *ducere oblivia vitæ sollicitæ* gesteld wordt met den *ablativus modi* of *instrumenti*, en die *modus* of dat *instrumentum* de slaap en de ledigheid, of liever (gelijk men 't in onze taal met één zeer geschikt woord uitdrukt) het *luieren* is,

Som-

Somno et inertibus horis
Ducere follicitæ jucunda oblivia vitæ;

zoo koomt het my fchriklijk gedrongen voor, dat ik het verftaan zou moeten als of er ftond, *door den flaap en de ledigheid* die vergetelheid *indrinken:* en het klinkt my geheel anders, wanneer de zelfde Autheur zegt (Epodon XIV, v. 3.)

Pocula Lethæos ducentia fomnos,

en dus de fluimering aan den waterdronk toeeigent, dan wanneer men hem op die wijze den waterdronk aan de fluimering wil doen toefchrijven. Hoe het zij, en al had ook Horatius het zoo gemeend, het WEGDRINKEN *van fmarten, zorgen, beflommeringen, of van eenig ander onaangenaam herdenken*, zou geen zeer gefchikt denkbeeld opleveren: ten minfte ik zou het niet gaarne op my t'huis gebracht zien.

Onze Schrijver intusfchen is er zoo mede ingenomen, dat hy niet nalaat, er nog eens meê te pronken, weinig regels verder:

—— par la douceur de vos digresfions
Faites boire l'oubli des auftères leçons:

waar hy zekerlijk de eerfte is, die de lesfen *vergeten* en *weggedronken* wil hebben, die hy wil dat men geven zal. — Dit alles is Fransch, en by gevolg zeer fraai, wie twijfelt er aan! 't koomt toch hedendaags op eene enkele tegenftrijdigheid niet aan. Plautus begreep het anders, Perf. Act. II fc. I.

—— quamquam ego vinum bibo, at mandata
non confuevi fimul bibere una.

Doch dit is 't niet al. Men moet volmaakt den
—— Epicuri de grege porcus

fpe-

ſpelen, en in volſtrekte ledigheid, zorgeloosheid, (ja, hoe zal ik het woord *indolence* al uitdrukken?) voortduren. Immers leven kan ik het niet heeten,

—— vivendi perdere cauſam.

Zie daar de tegenwoordige Zedenkunde, en het hoogſte geluk, zoo een Fransch Abbé het zich voorſtelt, of,

—— *ſur l'esprit du jour compoſant ſa morale*,

voordoet, het zich voor te ſtellen! Dagueſſau dacht er anders over, als hy van de ledigheid ſprak: „ Oiſiveté (zeide „ hy) qui justifie à nos yeux cet amour criminel du repos, „ ſi oppoſée à la vie animée, à l'activité, qui doit faire „ notre principal caractère." *Dignité du métier d'Advocat*. Maar het waren toen andere tijden.

Men vinde 't intusſchen niet kwaad, zoo ik voor my, my hier des Schrijvers *indolentes heures* niet wenſche:

Non ſum qui ſegnia ducam
Otia; mors nobis tempus habetur iners.

Baxter ſchijnt Swift ook verleid te hebben om de plaats van Horatius dus te vertalen:

And there in ſweet oblivion DROWN
Thoſe cares that haunt the court and town;

waar *drown*, *verdrinken* ſchijnt, *noyer* in 't Fransch. Doch het kan ook in het algemeen *ſmooren*, *verdoven*, *uitwisſchen* beteekenen. B.

Bladz. 150.

Men volge in blikſemvlucht en wete ze in te halen.

De

De Schrijver waarschouwt hier den Lezer, zijn vers zeer schoon te moeten vinden. Hier is het:

Le vers vole et le suit, ausfi prompt que l'éclair.

Dit vers, zegt hy, is in een gezelschap toegejuicht, als een treffend voorbeeld van nabootsende harmony. — Haalt de schouders niet op, Lezers. 't Is het recht van de Franschen, met alle de *complimenten*, die de goedwilligheid der vriendschap, de welvoeglijkheid in een gezelschap, of de zedigheid van een hoorder, die tegen de onbeschaamde lofbedelary van een Autheur die zijn werk voorleest, niet bestand is, hun schenkt, of niet geraden vindt tegen te spreken, als met zoo vele behaalde trofeën, te pralen: en het is de loffelijke gewoonte van het Europisch Algemeen, deze *complimenten*, als *Gewezene zaken*, voor waarheden te houden en met hunne bekrachtiging te versterken. Want hoe zou men anders durven?

In het voorbygaan, moet ik hier des Auheurs zichtbare navolging van Pope opmerken. Zie *Essay on Criticism. v. 369 en volgg.* Of hy wel deed, der vergelijking voet te geven, beoordeele de Lezer, die Engelsch verstaat, zelf! B.

Bladz. 152.

Bedachtzaam op een keus, die 't onderwerp kan lijden, enz.

Ik heb het des te noodzakelijker geacht, deze waarschouwingen hierby te voegen, daar onze Schrijver er niet aan gedacht schijnt te hebben. Zeker, had hy ze gekend en in acht genomen, zijn Tweede Zang had anders geeindigd. B.

Bladz. 152.

Roep, om een jeugdig paar in 't huwlijksnoer te binden,
Geen Eolus te hulp, met Watergodn en Winden.

Zie

Zie het slot van den Tweeden Zang in 't oorspronklijke, of in de vertaling van de Weduwe *Van Streek*, wier arbeid, by eene zeer voldoende *versificatie*, doorgaands de verdienste van eene genoegzaam woordelijke getrouwheid heeft. Vergelijk ook mijne Aanteekening op bladz. 79. B.

Bladz. 154.

„ *Gelukkig Grijzaart dan, uw veld is onverloren!*"

Bucol. Ecl. I, v. 47. — *Onverloren!* Eene uitdrukking, vertrouw ik, die het verlies algemeen, en het *niet verloren zijn* als eene uitzondering stelt. — Zekerlijk heeft dit vers iets beweeglijks voor een uitgewekene, die *alles verloren* heeft. B.

Bladz. 154.

't Is Gallus die daar zingt. —

Zoo het waar is, het geen de oude Schrijvers berichten, dat dit verzen van Gallus-zelven zijn, die Virgilius om dezen Dichter zijn hof te maken, in zijnen Zang slechts ingelast heeft, zoo had onze Abbé beter keus kunnen doen. Hoe het zij, ik had wel gewenscht, den inhoud dezer verzen bevalliger en zachter over te brengen, dan het my gelukt is: maar wat wil men, de tijd voor minnezangen is nu met my voorby,

Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

Men zie Virgilius *Bucolica*, *Ecl. X. v.* 46—49. B.

Bladz. 154.

Natuur en gy zijt een! enz.

Po-

Pope, daar hy van Homerus spreekt, *Essay on Criticism*. *v.* 136 en 141. B.

Bladz. 155.

Hoe roemloos 't ook moog zijn, het heeft mijn smart gestreeld.

De Schrijver is sterker:

S'ils n'ont pas fait ma gloire, ils ont fait mes délices.

Zoo echter *délices* hier iets meer, dan in den stijl van het dagelijksch gesprek der Franschen beteekent. — Ten slotte voegt de Schrijver hier (om Virgilius na te bootsen) een bepaling by van den tijd toen hy dit schreef.

Tandis que la Discorde ébranloit l'univers.

Nu ja, het was wel *Discorde*, en men kan niet zeggen dat de zaak in deze uitdrukking overgedreven is. Onze Helmers zou er iets anders van gemaakt hebben: (zie zijne *Ode* (*bladz.* 65 *van de Dichterlijke Gedachtenbeelden*). Men moet zeker ook bekennen dat het geheel anders klinkt

Cæsar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello, victorque volentes
Per populos dat jura, viamque affectat Olympo.

Doch waarin onze Schrijver Virgilius en alle Poëeten voorbystreeft, is dat hy eene Recapitulatie van zijn Werk op het slot geeft. Meer methodyk kan men wel niet zijn.

Heureux, je célèbrois d'une voix libre et pure,
l'Humanité, les champs, les arts, et la Nature.

Want dit moet den inhoud der vier Zangen uitmaken. Ieder ziet echter gereedelijk, dat *l'Humanité* slechts een zeer bykomstig ding is in den Eersten Zang, die eigenlijk (want by een Franschman gaat dit voor alles en is altijd het eer-

ste

ste punt) over de *amusemens* (de uitspanningen) van het Buitenleven loopt, onder welke hy dan ook de weldadigheid (*l'humanité*) rangschikt. Zeker, een goed tijdverdrijf! Een Hollander moge 't vreemd vinden, dat men de weldadigheid uit *esprit d'amusement* oefent; maar, valt dit in het Fransche karakter, de Engelschen doen het niet dan uit hoogmoed, en waar zy meenen dat hunne Nationale of persoonlijke glorie er mede gemengd is; en zeker is het eerste immer zoo goed als het laatste. *Les arts* is eene sterke *Enallage numeri* (die Longyn in zijn XIX Hoofdstuk had kunnen aanhalen zoo hy niet te vroeg geleefd hadde): want er wordt in den Vierden Zang, op welke dit slaan moet, niet dan van de Dichtkunst, en wel, blootelijk van die der Land- en Landbouwdichten gehandeld. — Om kort te gaan, wie een Schets van het Dichtstuk begeert, brenge de vier Zangen tot deze vier onderwerpen, die ik het niet helpen kan, zoo zy 't algemeen onderwerp niet behoorlijk omvangen. I, De *uitspanningen* op het Land; II, De *bebouwing* en *kwekery*, met het geen daar toe behoort; III, De *Natuurkunde*; en IV, *Losse Dichtlessen* voor die het Land of den Landbouw bezingen wil. B.

N A-

NABERICHT.

Eenige mijner Vrienden, aan wie ik mijn Handſchrift meêdeelde, ſchenen te gelooven, dat, hoezeer het Oorſpronklijk Werk de vlucht van zijn eerſten opgang noch waardig, noch in ſtaat is op te houden, ik er echter veellicht wat laag op gevallen ben, en verlangden mijn oordeel er over opzetlijk. Gelijk ik geen zwarigheid maak, hun begeerte daar in te voldoen, zoo geloof ik dat anderen nevens hen in een gelijkſoortig denkbeeld zouden kunnen zijn, en gaarne over één gebracht zien, het geen ik, zoo in mijne Voorrede als Aanteekeningen, ten goede en ten kwade van dit Dichtſtuk gezegd heb. Ik heb nooit mijn gevoelen verbloemd; ik heb het nooit verzwegen, waar ik dacht dat ik ſchuldig was, er voor uit te komen; en dit acht ik my verplicht, zoo dra mijn eens voorgedragen begrip van eene zaak eene opheldering noodig heeft, om niet tot eens anders nadeel te kunnen misvat worden. En zie daar, wat in dezen 't geval ſchijnt te zijn. Openhartig derhalve en onpartijdig!

Ik onderſcheid in elk ſtuk dat in 't licht koomt, eene volſtrekte en eene betrekkelijke verdienſte. Het is doorgaands de laatſte, welke een werk zijnen Opgang verſchaft; maar het is de eerſte, die er eenen beſtendigen roem aan moet geven. Bartas *was een zeer goed Dichter in zijnen tijd, en zijne* Schepping, *in betrekking op de toenmalige Franſche Poëzy, een mee-*

 ſter-

sterstuk, schoon onze Autheur thands geloofst, dat zijn naam eene Aanteekening behoefde om den Franschen bekend gemaakt te worden: maar zijne volstrekte verdienste (die toch zoo gering niet is, als die van vele tegenwoordige Windmakers) kon zeker de betreklijke op verr' na niet opwegen. Even zoo is Delilles Homme des Champs, *zoo men het Dichtstuk vergelijkt met het geen zijne thands in smaak, kunst, en genie zoo vervallen Natie nog oplevert, een stuk, dat bewondering en toejuiching afdringt. Ik ten minste, beken openhartig, in tien jaren tijds geene Fransche Poëzy onder 't oog te hebben gehad, die by dit zelfde Dichtstuk noemenswaardig is. Ik wettig dus, in de eerste plaats allen dien opgang, dien het werk gemaakt heeft en noodwendig moest maken: het verdiende dien.*

Maar indien wy nu het Dichtstuk in zich-zelve beschouwen, wat kan, wat moet ik er dan van getuigen? Dit laat zich niet zoo gemaklijk met niet meer dan drie woorden afdoen; maar vereischt eene ontwikkeling en onderscheiding der deelen, die den Dichter uitmaken. Ik zeg, die den Dichter uitmaken: want een Dichtstuk zou door stof en inhoud belangrijk en zelfs aantreklijk kunnen zijn, en echter als Dichtstuk vrij slecht; en de Dichter dus een bekwaam, kundig, en verstandig Schrijver, zonder Dichterlijke bekwaamheden zijn kunnen.

Het eerst in het oog vallende dezer Poëetische deelen, en voor 't Algemeen, dat by de lezing eens Dichtstuks juist geen Filozofisch begrip van de Dichtkunst en 't geen zy vereischen mag, ja, zeer zelden de geestgesteldheid om het eenige schoon dat er in zijn mag, te sma-

smaken, meêbrengt, misschien wel altijd het voornaamste, is zeker de Versificatie, in den ruimen zin, waarin wy er het werktuiglijke van den stijl, de taal, en de maat, onder betrekken; en het is deze waarvan wy dan ook het eerst spreken zullen. — Taal en versificatie heb ik in mijne Voorrede aangemerkt, dat in l'Homme des Champs *zuiver, schoon, weiluidend, keurig, en over 't geheel genomen uitmuntend zijn, Zie daar een groot Voorrecht in alle Dichtstuk; in 't byzonder in zulk een, waar de aart van de stof geene hooge Dichterlijke vlucht toelaat, of ten minste niet te verwachten geeft, en waar de eenvoudige en gematigde stroom en afloop van het gezang den Lezer in geene verrukkingen weg zal sleepen, die hem onvolmaaktheden in dit vak verduisteren kunnen of doen vergeten. Dit voorrecht zeker bezit het Fransche Dichtstuk in zoo hoog een graad, dat het aan geen ander, my bekend, er in toegeeft: terwijl tevens de buigzaamheid van des Schrijvers stijl, anders niet zoo geheel voorbeeldig in alles, doch over 't geheel, Dichterlijk, allen lof, en wat meer is dan lof, alle navolging, waardig is. 'k Voeg hier by, de gelukkige vatbaarheid der Franschen, zoo om kleinigheden (in deze stoffe dikwijls van geen gering aanbelang) op eene niet ongevallige wijze uit te drukken, als om ledigheden van zin en gedachten onder de uitdrukking te verbergen: bovenal, 't geen een punt van zeer groot gewicht is, iets van den geest der Ouden in de voorstelling van sommige beelden, door herhaalde lezing en navolging hunner schriften verkregen. Des Schrijvers Dichtstuk heeft dus ook eene niet bloot betreklijke,*

 maar

maar wezenlijke en volſtrekte verdienſte in de uiterlijke deelen. Verdienſte, die er niemand zonder onrechtvaardigheid aan betwisten kan, en waar ik voor my, hoogen prijs op ſtel.

Maar wat eigenlijken Dichtergenie betreft: Dichterlijke, of zelfs Wijsgeerige omvatting van 't onderwerp; verdeeling; uitvoering; volheid van denkbeelden; juistheid in de keus van het geen men gebruiken en het geen men onderdrukken kon; juistheid in de plaatſing en aanwending van het geen men verkoos te gebruiken? — In deze opzichten is het ſtuk ſchriklijk misgedeeld: en ik geloof zelfs, dat niemand het oplettend lezen kan, zonder er het gebrek aan ſchikking en keus, en de armoë aan gedachten, die er van het eene einde tot het andere in heerscht, op te merken. De Eerſte en Vierde Zang in 't byzonder zijn leég, ſchoon beide vrij wat behelzende, dat er, naar alle gronden van Oordeelkunde, niet in te pas kwam. De Derde is 't, ondanks de menigte der op één gehoopte ſtoffe, door 't gebrek, van geen genoegzaam verband in die ſtoffe gebracht te hebben; door 't welke de eenheid verloren gaat, en ieder brok op zich-zelf ſtaande, het geheel in een ſtaat van naaktheid laat, die den geest niet bevredigt. Ten eenenmaal ontbloot van Dichterlijke overgangen, worden de afdeelingen, in plaats van natuurlijk uit elkander voort te ſpruiten, dikwijls met een aanſtotelijk Maar, Ook, Nog, *enz. ſamengeknoopt, dikwijls los en plomp aan één gehaakt, of wildelijk malkaâr achter na geſmeten, met zichtbare moeite om de wending der eens aangevangen rede gaande te houden. Aan Dichterlijke verbeelding, aan ver-*

verziering (dat is, verdichting) ontbreekt het geheel: en in plaats van dit, werdt men op oudbakken en aan elk bekende geschiedenisjens onthaald. Of, waagt de Autheur zich eens aan een eigen zoogenaamd Epizode, 't is het ongelukkigste ding van de wareld. En, het geen nog meer dan dit alles zegt, ondanks al het sentimenteele *daar de Schrijver zijn Dichtstuk mee heeft willen doorzaaien, ware tederheid en gevoel zijn er vreemd in. Ja, zoodanig vreemd, dat waar hy ze er zeer enkeld in heeft willen brengen, het hart zich tegen zijne schilderingen verzet. Zeker, zoo het waar is, dat de gevoeligheid van hart alleen den Dichter maakt, geene verdienste in eenig ander punt, zelfs niet de rijkste Dichterlijke verbeelding, kan een zoodanig gebrek vergoeden. Neem der Non hare kuischheid, den Held zijnen moed, en den Dichter de tederheid van hart af, en zie dan wat er overblijft! Ik zwijg van gebrek aan smaak en aan besef van welvoeglijkheid, die den Dichter, zoo hy Dichter, dat is verlicht aanbidder van 't schoone is, niet natuurlijk eigen, niet verkregen, maar in 't weefsel van zijn hart ingeschapen moet zijn. Mijne Aanteekeningen merken twee of drie plaatsen op, waar dit gebrek aanstotelijkst doorsteekt, maar het stuk heeft er velen, die in dit opzicht niet of weinig beter zijn.*

Van het zichtbaar weifelen des Autheurs tusschen twee Polityke partijen, welke hy beide te vriend wenscht te houden, 't geen hem alle stoutheid ontneemt, behoef ik niet te gewagen; even weinig als van zijne in 't Dichtstuk gebrachte verbasterde Godsdienstgevoelens. Dit behoort tot de Dichterlijke hoeda-

danigheden des Dichtſtuks niet, ſchoon het er, zoo wel als eene zekere kleinheid van denken, die hier en daar zich verraadt, aanmerklijk op invloeit. Ik zwijg desgelijks van de eindelooze Navolgingen van Nieuwere Dichteren, Engelſche en andere (want in de Aanteekeningen worden zy alle niet aangehaald); waren zy ſlechts altijd even goed aangebracht. Men kan gebrek aan oorſpronklijkheid hebben, en toch ware Dichterlijke verdienſte. Maar ik kan niet nalaten, by het aangevoerde nog de opmerking te vestigen op het doorgaand gebrek aan warmte, dat alomme in het Dichtſtuk zijne uitwerkſels ten toon ſpreidt, en de verzen doet voorkomen, als het een na het ander geſmeed, en nooit, als in eens gedacht en uit vollen boezem afgeſtroomd. Aan welk gebrek ik ook het kwijnende van zijne verhalen toeſchrijve, die, gelukkig, zeer kort zijn, maar, ondanks hun kortheid, vervelend en ſlaperig.

Vraagt men my intusſchen, wat ik, zoo te onvreden met des Schrijvers behandeling, dan begeeren zou, dat hy van zijn Dichtſtuk gemaakt hadde? Ik andwoorde, wat een Dichterlijke geest, van zijn onderwerp vervuld, en van ware Dichtvervoering bevangen, er van maken zou. Men leze een half boek van Antonides IJſtroom *(onderwerp van beſchrijvenden aart, en vrij magerder, dan het Landleven in zijn grooten omvang, zoo als de Autheur het zich voorſtelde), en zie, hoe vol van gedachten, van beelden, van Epizoden, van alles wat den Dichter kenteekent, zijn zang is; hoe rijk, hoe overvloedig, hoe onuitputtelijk de ſtof in zijne behandeling wordt; hoe ſtout*

en hoe treffend zijn toon is. Maar Antonides, met al zijn gebreken, die niemand minder dan ik, zal verdedigen, was Dichter, en teekent zich als zoodanig: en men zal, waar men hem opslaat, de disjecti membra poëtæ *van Horatius vinden; daar Delille een schoon, een uitmuntend* Versificateur, *en niet dan een zeer middelmatig Dichter is. Zie daar mijn onpartijdig en onbewimpeld oordeel!*

B.

Gedrukt te Delft bij J. J. STUERMAN.

